

GAMTOS TYRIMŲ CENTRAS

TVIRTINU:.....
Gamtos tyrimų centro direktorius
Habil. dr. Mečislovas Žalakevičius

MOKSLINIO TYRIMO DARBO

**EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ, KURIŲ APSAUGAI BŪTINA STEIGTI
TERITORIJAS, BŪKLĖS ĮVERTINIMAS**

2009 M

(2009 m. balandžio 21 d. sutartis Nr. 9F09-29)

ATASKAITA

Darbo vadovas:

Gamtos tyrimų centro jaun. mokslo darbuotojas

Liutauras Raudonikis

Vilnius

2010

TURINYS

1. DARBO PAVADINIMAS	2
2. DARBO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	2
3. METODIKA	2
4. ĮVADINĖ DALIS	3
5. MONITORINGO DUOMENŲ, 2009 M SURINKTŲ PAGAL VALSTYBINĘ APLINKOS MONITORINGO PROGRAMĄ, ANALIZĖ	19
DIDYSIS BAUBLYS (<i>BOTAURUS STELLARIS</i>)	19
JUODASIS GANDRAS (<i>CICONIA NIGRA</i>)	24
RUDĖ (<i>AYTHYA NYROCA</i>)	29
VAPŠVAĖDIS (<i>PERNIS APIVORA</i>)	34
JUODASIS PESLYS (<i>MILVUS MIGRANS</i>)	40
JŪRINIS ERELIS (<i>HALIAETUS ALBICILLA</i>)	45
ERELIS RĖKSNYS (<i>AQUILA POMARINA</i>)	50
TETERVINAS (<i>TETRAO TETRIX</i>)	57
PLOVINĖ VIŠTELĖ (<i>PORZANA PARVA</i>)	62
GRIEŽLĖ (<i>CREX CREX</i>)	67
STULGYS (<i>GALLINAGO MEDIA</i>)	75
AVOCETĖ (<i>RECURVIROSTRA AVOSETTA</i>)	82
GAIDUKAS (<i>PHILOMACHUS PUGNAX</i>)	86
JUODKRŪTIS BĖGIKAS (<i>CALIDRIS ALPINA</i>)	92
MAŽASIS KIRAS (<i>LARUS MINUTUS</i>)	97
UPINĖ ŽUVĖDRA (<i>STERNA HIRUNDO</i>)	102
MAŽOJI ŽUVĖDRA (<i>STERNA ALBIFRONS</i>)	108
BALTASKRUOSTĖ ŽUVĖDRA (<i>CHLIDONIAS HYBRIDA</i>)	113
JUODOJI ŽUVĖDRA (<i>CHLIDONIAS NIGER</i>)	117
DIDYSIS APUOKAS (<i>BUBO BUBO</i>)	122
ŽVIRBLINĖ PELĖDA (<i>GLAUCIDIUM PASSERINUM</i>)	126
URALINĖ PELĖDA (<i>STRIX URALENSIS</i>)	131
LĖLYS (<i>CAPRIMULGUS EUROPAEUS</i>)	135
TULŽYS (<i>ALCEDO ATTHIS</i>)	141
ŽALVARNIS (<i>CORACIAS GARRULUS</i>)	147
JUODOJI MELETA (<i>DRYOCOPUS MARTIUS</i>)	152
MĖLYNGURKLĖ (<i>LUSCINIA SVECICA</i>)	158
MELDINĖ NENDRINUKĖ (<i>ACROCEPHALUS PALUDICOLA</i>)	163
PERINČIŲ PAUKŠČIŲ MONITORINGO APŽVALGA IR REKOMENDACIJOS	170
SIŪLYMAI DĖL ES SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ MONITORINGO SCHEMOS PAGERINIMO	171
ŽIEMOJANČIŲ VANDENS PAUKŠČIŲ LIETUVOS PRIEKRAVŲ TIES KURŠIŲ NERIJA LTKLAB001 SANKAUPOS ...	175
ŽIEMOJANČIŲ SIBIRINIŲ GAGŲ (<i>POLYSTICTA STELLERI</i>) SANKAUPOS	176
MIGRUOJANČIŲ JŪRINIŲ ERELIŲ (<i>HALIAEETUS ALBICILLA</i>) SANKAUPOS	177
MIGRUOJANČIŲ ŽĄSŲ (<i>ANSER SP.</i>) SANKAUPOS	181
MIGRUOJANČIŲ VANDENS PAUKŠČIŲ, IŠSKYRUS ŽĄSIS, GERVES, ŽUVĖDRAS IR MAŽUOSIUS KIRUS, SANKAUPOS .	188
MIGRUOJANČIŲ ŽUVĖDRŲ IR MAŽŪJŲ KIRŲ SANKAUPOS	191
ŽIEMOJANČIŲ IR MIGRUOJANČIŲ PAUKŠČIŲ SANKAUPIŲ MONITORINGO APŽVALGA IR REKOMENDACIJOS	193
6. SANTRAUKA	194
7. SVARBIAUSI NAUDOTI LITERATŪROS ŠALTINIAI	195
PRIEDAS	196

1. DARBO PAVADINIMAS

EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ, KURIŲ APSAUGAI BŪTINA STEIGTI TERITORIJAS, MONITORINGAS 2009 M

Vykdytojai: Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojas V.Stanevičius, jaun. mokslo darbuotojas L. Raudonikis, mokslo darbuotojas R.Treinys, jaun. mokslo darbuotoja J. Sorokaitė, biologas G.Brazaitis, biologas V.Jusys, biologas M.Kirstukas, laborantas E.Adomaitis, laborantas M. Mackevičius.

Ataskaitos rengėjai: Gamtos tyrimų centro jaun. mokslo darbuotojas Liutauras Raudonikis, jaun. mokslo darbuotoja dr. Jurgita Sorokaitė.

2. DARBO TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Darbo tikslas: Vykdyti Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringą.

Uždaviniai:

1. Surinkti duomenis apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą už Paukščių apsaugai svarbių teritorijų (toliau PAST) ribų.
2. Atlikti surinktų duomenų apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą už PAST ribų analizę.
3. Įvertinti duomenis apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą PAST ribose.
4. Atlikti surinktų duomenų apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausą bei pasiskirstymą PAST ribose analizę.
5. Įvertinti Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, apsaugos būklę PAST ir už jų ribų.
6. Pateikti rekomendacijas dėl vykdytų tyrimų efektyvumo ir reprezentatyvumo bei stebėtų Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių apsaugos būklės pagerinimo.
7. Pateikti tyrimų rezultatų bei atliktos analizės pagrindu ataskaitą apie Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, gausos ir pasiskirstymo bei apsaugos būklės ypatumus.

3. METODIKA

Ataskaitoje pateikiami duomenys surinkti koordinuojant dviem institucijoms: Valstybinei saugomų teritorijų tarnybai (toliau VSTT) ir Gamtos tyrimų centrui (toliau GTC). VSTT koordinavo duomenų rinkimą PAST ribose, o lauko darbus vykdė atitinkamų saugomų teritorijų direkcijų darbuotojai (pateikiama priede). Tuo tarpu už PAST ribų lauko darbus koordinavo GTC darbuotojai, kurie organizavo ir vykdė stebėjimus.

Šios ataskaitos įvadinėje dalyje nurodytos atliktų darbų apimtys bei ypatumai.

Tyrimai atlikti pagal Europoje taikomas ir šalyje patvirtintas metodikas, skirtas būtent Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, stebėsenai ir publikuotas specialiaame leidinyje (Raudonikis L. ir kt. 2006).

Duomenų, surinktų tiek PAST, tiek už jų ribos analizę atliko GTC darbuotojai, o apibendrinta informacija pateikiama šioje ataskaitoje.

4. ĮVADINĖ DALIS

Kaip ir numatyta sutarties techninėje užduotyje, 2009 m. atlikti sekantys darbai:

1. Surinkta mokslinė medžiaga Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių būklei bei grėsmėms jai įvertinti. 2009 metų darbai vykdyti vadovaujantis Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, sąrašu (1 lentelė), bei tyrimų už Natura 2000 tinklo ribų tyrimo vietų ir parametrų sąrašu, pateiktu ataskaitos 3-čioje lentelėje. Remiantis Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos prie Aplinkos ministerijos (toliau VSTT) direktoriaus 2009 m. balandžio 7 d. įsakymu Nr. V 58, stebėjimus Europos Bendrijos rūšims įsteigtose Natura 2000 teritorijose vykdė saugomų teritorijų direktorių specialistai (1 priedas). VU Ekologijos instituto darbuotojai saugomų direktorių specialistams lauko darbuose talkino santykinai nedaug. 2009 metais vykdyti bendri monitoringo tyrimai šešiose teritorijose: juodųjų (*Chlidonias niger*), baltaskruosčių (*C.hybridus*), mažųjų (*Sterna albifrons*) ir upinių (*S.hirundo*) žuvėdrų bei mažųjų kirų (*Larus mintus*) ir avočečių (*Recurvirostra avosetta*) stebėjimai Nemuno deltoje (LTSLUB001); migruojančių baltakakčių žąsų (*Anser albifrons*) ir gulbių giemininkių (*Cygnus cygnus*) Senrusnes ir Sennemumės ežeruose (LTSLUB002); migruojančių baltakakčių žąsų ir perinčių mažųjų kirų Birvėtos šlapžemėse (LTIGNB001) (kartu su Sirvėtos RP ekologe); bei migruojančių ir žiemojančių vandens paukščių bei sibirinės gagos (*Polysticta stelleri*) apskaitos Baltijos jūros priekrantėje (LTPALB001). Be to, pagal dvišalę sutartį su Dieveniškų IRP direkcija VU Ekologijos instituto darbuotojai vykdė mėlyngurklės (*Luscinia svecica*) monitoringą Baltosios Vokės šlapžemėse (LTSALB003), o vapsvaėdžių (*Pernis apivorus*), tetervinų (*Tetrao tetrax*), lėlių (*Caprimulgus europaeus*), juodųjų meletų (*Dryobates martius*) monitoringą Rūdininkų girioje (LTSALB002). 2009 metų paukščių monitoringo plane numatytų stebėjimų apimtys (Natura 2000 teritorijos ir apskaitų pakartojimų skaičius) pateikta 1-oje bei 3-ioje lentelėse. Realiai atliktų tyrimų Natura 2000 teritorijose apimtys ir pakartojimų skaičius pateikti 2-oje šios ataskaitos lentelėje. Duomenų analizė, t.y. rūšių gausumas ir paplitimas Natura 2000 teritorijų tinkle, jų pokyčiai bei būklė Natura 2000 teritorijose ir už jų ribų, bus pateikiama galutinėje ataskaitoje kartu su natūralių ir antropogeninių veiksnių esamo ir tikėtino poveikio nurodytoms rūšims ir jų buveinių būklei įvertinimu.

2. Pagal kompetenciją ir poreikį, užtikrintas stebėjimus atliekančių specialistų metodinis bei kitas dalykinis konsultavimas. 2009 m. specialiai organizuotų mokymų saugomų teritorijų direktorių specialistams nebuvo organizuojama. Metodinė pagalba buvo teikiama atskiriems specialistams individualiai, remiantis jų poreikiu ir iniciatyva, t.y. VU Ekologijos mokslininkai juos konsultavo, jei gaudavo atitinkamus užklausimus. Šiuo atveju, didesnioji dalis užklausimų gauta elektroniniu paštu - Pajūrio RP, Žemaitijos NP, Sartų RP, Sirvėtos RP, Dzūkijos NP direktorių ekologų, o taip pat teiktos konsultacijos telefonu – Žemaitijos NP, Kuršių nerijos NP, Kamanų rezervato, Sirvėtos RP, Labanoro RP, Veisiejų RP direktorių darbuotojais.

3. Įvertinti 2009 metų paukščių monitoringo plane numatyti, 1-oje bei 3-ioje lentelėse nurodytose teritorijose surinkti stebėsenos duomenys. Natura 2000 teritorijų ribose surinkti duomenys buvo įvertinti, atsižvelgiant į suplanuotas darbų apimtis bei metodinius monitoringo stebėjimų reikalavimus (pakartojimų skaičių, reikalavimus stebimiems parametrams, individualios PAST monitoringo programos). Taip pat buvo atliktas surinktų duomenų reprezentatyvumo ekspertinis vertinimas, atsižvelgiant į ankstesnių metų informaciją apie stebimas rūšis bei jų registruojamus parametrus. Tuo tarpu už Natura 2000 teritorijų ribų, pagrindinis vertintojų dėmesys buvo skiriamas į darbų apimtis bei metodinius monitoringo

stebėjimų reikalavimus (Raudonikis ir kt., 2006), o taip pat atskirai pažymėtos monitoringo vietos, kur neaptikta stebimų paukščių.

Toliau šioje ataskaitoje pateikiamas atliktų stebėjimų apimčių ir kokybės įvertinimas.

Kaip ir buvo numatyta 2009 metų Valstybinio aplinkos monitoringo planuose, stebėjimai buvo atlikti tiek Natura 2000 teritorijų tinkle, tiek ir už jo ribų.

Daugumoje atvejų (tiek tikslinių rūšių apsaugai skirtose Natura 2000 teritorijose, tiek už jų ribų) duomenų reprezentatyvumas geras, t.y. pakankamas pakartojimų skaičius ir atliktų stebėjimų apimtis (teritoriniu atžvilgiu), atsižvelgiant į Natura 2000 individualias monitoringo programas ir lyginant su Sutartyje nurodytomis apimtimis. Žemiau aptariami keli atvejai, kuomet aptikti nežymūs nukrypimai. Tačiau norime atkreipti dėmesį į pastebėtą nedidelį neatitikimą su Valstybinėje monitoringo programoje vykdomiems stebėjimams naudojamomis paukščių monitoringo metodikomis (Raudonikis ir kt., 2006). Šiuo atveju trišalėje Sutartyje (1 lentelė) buvo nurodytas didesnis meldinės nendrinukės apskaitų pakartojimų skaičius nei minėtose publikuotose metodikose. Iš tikrųjų, kai kada reikalingas būtent didesnis pakartojimų skaičius (kuomet žymiai skiriasi ankstesnių pakartojimų metu nustatyta gausa arba gausa atskirose stebėjimų vietose), tačiau kartais ir mažesnio apskaitų skaičiaus pakanka geram reprezentatyvumui bei duomenų kokybei. Tai priklauso ne tik nuo stebėtojo patirties, bet ir nuo aplinkos (oro, žmogaus veiklos ir pan.) ar klimatinių (pavasario eiga ir pan.) sąlygų. Todėl, net esant ir mažesniai pakartojimų skaičiui, nei nurodyta Sutartyje, atskirais atvejais duomenys įvertinti kaip reprezentatyvūs.

Už Natura 2000 teritorijų tinklo ribų, stebėjimai atlikti praktškai visose suplanuotose vietovėse, kaip ir buvo numatyta trišalėje Sutartyje. Keliais mažojo erelio rėksnio (*Aquila pomarina*) ir vapsvaėdžio (*Pernis apivorus*) atvejais, numatytos vietos pakeistos kitomis, pirmiausia didinant veisimosi buveinių įvairovę, o tuo pačiu ir pasirinktų teritorijų reprezentatyvumą šalyje. Be to, buvo derintasi prie teritorijų, kuriose buvo žinoma situacija ankstesniais tyrimų metais. Visose stebėjimų vietose monitoringo duomenų reprezentatyvumas yra geras (pakartojimų skaičius, naudoti jų rinkimo metodai, tinkamos tyrimų vietos). Juodojo gandro (*Ciconia nigra*) ir mažojo erelio rėksnio atveju, naudotas žymiai tikslesnis, nors ir reikalaujantis daugiau darbo metodas. Stebėjimų reprezentatyvumas ir kokybė Europos bendrijos paukščių rūšių apsaugai skirtose ir Natura 2000 tinklui priklausančiose teritorijose yra pakankamai geri, kad jose įvertinti stebimų objektų būklę bei jos pokyčius. Visi suplanuoti stebėjimai įvykdyti, tik atskirais atvejais pakartojimų skaičius buvo mažesnis. Prie tyrimų spragų reikėtų priskirti ir nepakankamą monitoringo apskaitų pakartojimų skaičių (neatitinkant individualioms monitoringo programoms) vykdant juodojo peslio (*Milvus migrans*) apskaitas Aukštaitinos NP (LTIGNB003), plovinės vištelės (*Porzana parva*) Kauno mariose (LTKAUB008) ir griežlės (*Crex crex*) Širvintos upės slėnyje (LTVLKB001).

Lentelėse pateikiamas teritorijų, kuriose buvo vykdomi atskirų rūšių monitoringo stebėjimai, sąrašas

1 lentelė. Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, būklės įvertinimo tyrimo vietų Natura 2000 teritorijų tinklo ribose ir parametrų sąrašas (2009 metai)

Eil. Nr.	Paukščių rūšys	Monitoringo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas	Atsakingas vykdytojas
PERINTYS PAUKŠČIAI					
1.	Didysis baublys	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Baubiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	VSTT
		Drūkšų ežeras, LTZARB003			
		Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001			
		Nemuno delta, LTSLUB001			
		Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTEL001			
2.	Juodasis gandas	Taujėnų - Užulėnio miškai, LTUKMB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Šimonių giria, LTANYB001			
		Biržų giria, LTBIRB001			
		Žalioji giria, LTPANB001			
		Dotnuvos - Josvainių miškai, LTKEDB003			
		Vainuto miškas, LTSLUB004			
3.	Rudė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Teritorinių patinų/porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	
4.	Vapsvaėdis	Plinkšių miškas, LTMAZB001	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Rūdinkų giria, LTSALB002			
		Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006			
		Žalioji giria, LTPANB001			
		Labanoro giria, LTSVEB002			
		Vainuto miškas, LTSLUB004			
		Adutiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008			
5.	Juodasis peslys	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001			
		Asvejos ežerynas, LTSVEB005			
		Kauno marios, LTKAUB008			
		Labanoro giria, LTSVEB002			
6.	Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Blinstrubiškio miškas			
		Nemuno delta, LTSLUB001			
7.	Mažasis erelis rėksnys	Taujėnų - Užulėnio miškai, LTUKMB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Šimonių giria, LTANYB001			
		Biržų giria, LTBIRB001			
		Labūnavos miškas, LTKEDB001			

		Lančiūnavos miškas, LTKEDB002		
		Gedžiūnų miškas, LTPAKB002		
		Gubernijos miškas, LTSIAB001		
8.	Tetervinas	Čepkelių pelkė, LTVARB002	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Kamanų pelkė, LTAKMB001		
		Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003		
		Dainavos giria, LTVARB005		
		Rūdinkų giria, LTSALB002		
		Adutiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008		
9.	Plovinė vištelė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
		Kauno marios, LTKAUB008		
		Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001		
		Nemuno delta, LTSLUB001		
		Čedaso ežeras ir jo apyežerės, LTROKB001		
		Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001		
10.	Griežlė	Nemuno delta, LTSLUB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Minijos upės slėnis, LTKLAB005		
		Nemunėlio upės slėnis, LTBIRB002		
		Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002		
		Kamanų pelkė, LTAKMB001		
		Ventos upės slėnis, LTAKMB002		
		Nemuno slėnio pievos tarp Raudonės ir Gelgaudiškio, LTJURB002		
		Apšės upės slėnis, LTSKUB001		
		Šešuvies ir Jūros upių slėniai, LTTAUB001		
		Nemuno slėnio pievos ties Viešvile, LTTAUB004		
		Nevėžio upės slėnis, LTKAUB004		
		Žemaitijos nacionalinis parkas, LTPLUB001		
		Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001		
		Dubysos upės slėnis, LTRASB001		
		Šaltojos ir Vyžuonos upių slėniai, LTROKB004		
		Širvintos upės slėnis, LTVLKB001		
		Erlos ir Salanto upių slėniai, LTSKUB002		
		Svylos upės slėnis, LTSVEB001		
		Dysnų ir Dysnykščio apyežerių šlapžemių kompleksas, LTIGNB004		
		Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003		
		Biržų giria, LTBIRB001		
11.	Avocetė	Nemuno delta, LTSLUB001	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
12.	Juodkrūtis	Nemuno delta, LTSLUB001	Giedančių patinų skaičius	2 k. per metus

	bėgikas	Tyrų pelkė, LTKLAB002	(vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	metus
13.	Gaidukas	Kretuono ežeras, LTSVEB003	Patelių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Nemuno delta, LTSLUB001		
		Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001		
14.	Mažasis kiras	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001		
		Vasaknų tvenkiniai, LTZARB001		
		Kretuono ežeras, LTSVEB003		
15.	Upinė žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Niedaus ir Veisiejų ežerai, LTLAZB001		
		Vasaknų tvenkiniai, LTZARB001		
		Kretuono ežeras, LTSVEB003		
		Kalvių karjeras, LTKLAB003		
		Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių, LTPRIB005		
16.	Mažoji žuvėdra	Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų, LTKAUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Nemuno delta, LTSLUB001		
		Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių, LTPRIB005		
		Nemunas tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio, LTPRIB006		
		Visbarų tvenkiniai, LTTAUB003		
17.	Juodoji žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTEL001		
		Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002		
		Čedaso ežeras ir jo apyežerės, LTROKB001		
		Kazimieravo šlapžemės, LTVLNB001		
		Smalvo šlapžemių kompleksas		
18.	Baltaskruostė žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
19.	Stulgys	Nemuno delta, LTSLUB001	Treliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Sausgalvių pievos, LTSLUB003		
		Svylos upės slėnis, LTSVEB001		
20.	Didysis apuokas	Nemuno delta, LTSLUB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
21.	Žvirblinė pelėda	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
		Biržų giria, LTBIRB001		
		Šiaurės rytinė Gražutės regioninio parko dalis, LTZARB004		
		Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006		
		Žalioji giria, LTPANB001		

22.	Uralinė pelėda	Biržų giria, LTBIRB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Adučiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008			
23.	Lėlys	Dainavos giria, LTVARB005	Kurkiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	
		Šimonių giria, LTANYB001			
		Asvejos ežerynas, LTSVEB005			
		Rūdinkų giria, LTSALB002			
		Labanoro giria, LTSVEB002			
24.	Tulžys	Dubysos upės slėnis, LTRASB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Kauno marios, LTKAUB008			
		Nemuno delta, LTSLUB001			
		Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, esanti Nemuno deltos RP)			
		Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, Klaipėdos ir Šilutės raj. iki Nemuno deltos RP)			
		Šešuvies ir Jūros upių slėniai, LTTAUB001			
		Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, Plungės ir Kretingos raj.)			
		Ventos upės slėnis, LTAKMB002			
25.	Žalvarnis	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Suaugusių pavienių paukščių, porų, vadų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus	
		Dainavos giria, LTVARB005			
		Šimonių giria, LTANYB001			
		Labanoro giria, LTSVEB002			
26.	Juodoji meleta	Šimonių giria, LTANYB001	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	
		Rūdinkų giria, LTSALB002			
		Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006			
		Labanoro giria, LTSVEB002			
27.	Mėlyngurklė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Baltosios Vokės šlapžemės, LTSALB003			
		Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001			
		Kazimieravo šlapžemės, LTVLNB001			
		Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001			
28.	Meldinė nendrinukė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
		Nemuno delta, LTSLUB001			
		Sausgalvių pievos, LTSLUB003			
		Tyrų pelkė, LTKLAB002			
		Svencelės pievos, LTKLAB009			
NEPERINTYS PAUKŠČIAI					
1.	Sibirinė gaga	Baltijos jūros priekrantė, LTPALB001	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	4 k. per metus	VSTT
2.	Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	
		Kauno marios, LTKAUB008			
		Nemuno delta, LTSLUB001			

		Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai		
3.	Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių sankaupos	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
4.	Migruojančių žašų sankaupos	Kamanų pelkė, LTAKMB001	Atskirų žašų rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
		Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003		
		Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002		
		Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001		
		Mūšos tyrelio pelkė, LTJONB001		
5.	Migruojančių vandens paukščių, išskyrus žąsis, gerves, žuvėdras ir mažuosius kirus, sankaupos	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Atskirų vandens paukščių rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
6.	Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų sankaupos	Nemuno delta, LTSLUB001	Atskirų žuvėdrų rūšių ar mažųjų kirų stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
		Baltijos jūros priekrantė, LTPALB001		

2 lentelė. Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, tyrimo vietos Natura 2000 teritorijų tinklo ribose, suplanuotų ir atliktų stebėjimų pakartojimų skaičius bei jų atitikimo metodiniams reikalavimams įvertinimas/ reprezentatyvumas (2009 metai)

Paukščių rūšys	Natura 2000 teritorija	Pakartojimų sk.		Pastabos
		Suplanuoti	Atlikti	
Perinčių paukščių monitoringas				
Didysis baublys	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Drūkščių ežeras, LTZARB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Nemuno delta, LTSLUB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001	3	3	reprezentatyvumas geras
Juodasis gandras	Taujėnų - Užulėnio miškai, LTUKMB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Šimonių giria, LTANYB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Biržų giria, LTBIRB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Žalioji giria, LTPANB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Dotnuvos - Josvainių miškai, LTKEDB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Vainuto miškas, LTSLUB004	3	3	reprezentatyvumas geras

Rudė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	2	2	reprezentatyvumas geras
Vapsvaėdis	Plinkšių miškas, LTMAZB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Rūdinkų giria, LTSALB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Žalioji giria, LTPANB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Labanoro giria, LTSVEB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Vainuto miškas, LTSLUB004	3	3	reprezentatyvumas geras
	Adučiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008	3	3	reprezentatyvumas geras
Juodasis peslys	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	3	1	reprezentatyvumas nepakankamas
	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Asvejos ežerynas, LTSVEB005	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Kauno marios, LTKAUB008	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Labanoro giria, LTSVEB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	3	1	reprezentatyvumas pakankamas
	Blinstrubiškio miškas	3	4	reprezentatyvumas geras
	Nemuno delta, LTSLUB001	3	2	reprezentatyvumas geras, nes tikrinti lizdai
Mažasis erelis rėksnys	Taujėnų - Užulėnio miškai, LTUKMB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Šimonių giria, LTANYB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Biržų giria, LTBIRB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Labūnavos miškas, LTKEDB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Lančiūnavos miškas, LTKEDB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Gedžiūnų miškas, LTPAKB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Gubernijos miškas, LTSIAB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
Tetervinas	Čepkelių pelkė, LTVARB002	2	2	reprezentatyvumas geras
	Kamanų pelkė, LTAKMB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	2	2	reprezentatyvumas geras
	Dainavos giria, LTVARB005	2	2	reprezentatyvumas geras
	Rūdinkų giria, LTSALB002	2	2	reprezentatyvumas geras
	Adučiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008	2	2	reprezentatyvumas geras
Plovinė vištelė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Kauno marios, LTKAUB008	3	1	reprezentatyvumas nepakankamas
	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Nemuno delta, LTSLUB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Čedaso ežeras ir jo apyežerės, LTROKB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTEL001	3	3	reprezentatyvumas geras

Griežlė	Nemuno delta, LTSLUB001	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Minijos upės slėnis, LTKLAB005	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Nemunėlio upės slėnis, LTBIRB002	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Kamanų pelkė, LTAKMB001	2-3	3	<i>mažai paukščių</i>
	Ventos upės slėnis, LTAKMB002	2-3	2-3	reprezentatyvumas geras
	Nemuno slėnio pievos tarp Raudonės ir Gelgaudiškio, LTJURB002	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Apšės upės slėnis, LTSKUB001	2-3	2	
	Šešuvies ir Jūros upių slėniai, LTTAUB001	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Nemuno slėnio pievos ties Viešvile, LTTAUB004	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Nevėžio upės slėnis, LTKAUB004	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Žemaitijos nacionalinis parkas, LTPLUB001	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Dubysos upės slėnis, LTRASB001	2-3	2-3	<i>mažai paukščių</i>
	Šaltojos ir Vyžuonos upių slėniai, LTROKB004	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Širvintos upės slėnis, LTVLKB001	2-3	1	reprezentatyvumas nepakankamas
	Erlis ir Salanto upių slėniai, LTSKUB002	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Svylos upės slėnis, LTSVEB001	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Dysnų ir Dysnykščio apyežerių šlapžemių kompleksas, LTIGNB004	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Biržų giria, LTBIRB001	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Avocetė	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2
Juodkrūtis bėgikas	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	<i>mažai paukščių</i>
	Tyrų pelkė, LTKLAB002	2	2	reprezentatyvumas geras
Gaidukas	Kretuono ežeras, LTSVEB003	2	2	reprezentatyvumas geras
	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	2	2	reprezentatyvumas geras
Mažasis kiras	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	2	3	reprezentatyvumas geras
	Vasaknų tvenkiniai, LTZARB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Kretuono ežeras, LTSVEB003	2	2	reprezentatyvumas geras
Upinė žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Niedaus ir Veisiejų ežerai, LTLAZB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Vasaknų tvenkiniai, LTZARB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Kretuono ežeras, LTSVEB003	2	2	reprezentatyvumas geras
	Kalvių karjeras, LTKLAB003	2	2	reprezentatyvumas geras
	Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių, LTPRIB005	2	2	reprezentatyvumas geras
Mažoji žuvėdra	Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų, LTKAUB001	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Nemuno delta, LTSLUB001	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių, LTPRIB005	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Nemunas tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio, LTPRIB006	2-3	3	reprezentatyvumas geras
	Visbarų tvenkiniai, LTTAUB003	2-3	3	reprezentatyvumas geras
Juodoji žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTTELB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002	2	2	reprezentatyvumas geras

	Čedasas ežeras ir jo apyežerės, LTROKB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Kazimieravo šlapžemės, LTVLNB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Smalvo šlapžemių kompleksas	2	2	reprezentatyvumas geras
Baltaskruostė žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	reprezentatyvumas geras
Stulgys	Nemuno delta, LTSLUB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Sausgalvių pievos, LTSLUB003	2	2	reprezentatyvumas geras
	Svylos upės slėnis, LTSVEB001	2	2	reprezentatyvumas geras
Didysis apuokas	Nemuno delta, LTSLUB001	3	3	reprezentatyvumas geras
Žvirblinė pelėda	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	3	3	reprezentatyvumas geras
	Biržų giria, LTBIRB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Šiaurės rytinė Gražutės regioninio parko dalis, LTZARB004	3	3	reprezentatyvumas geras
	Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006	3	2	
	Žalioji giria, LTPANB001	3	3	reprezentatyvumas geras
Uralinė pelėda	Biržų giria, LTBIRB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Adučiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008	3	3	reprezentatyvumas geras
Lėlys	Dainavos giria, LTVARB005	2	2	reprezentatyvumas geras
	Šimonių giria, LTANYB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Asvejos ežerynas, LTSVEB005	2	2	reprezentatyvumas geras
	Rūdinkų giria, LTSALB002	2	2	reprezentatyvumas geras
	Labanoro giria, LTSVEB002	2	2	reprezentatyvumas geras
Tulžys	Dubysos upės slėnis, LTRASB001	3	3	reprezentatyvumas geras
	Kauno marios, LTKAUB008	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Nemuno delta, LTSLUB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, esanti Nemuno deltos RP)	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, Klaipėdos ir Šilutės raj. iki Nemuno deltos RP)	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Šešuvies ir Jūros upių slėniai, LTTAUB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, Plungės ir Kretingos raj.)	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Ventos upės slėnis, LTAKMB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
Žalvarnis	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	2-3	2	reprezentatyvumas geras
	Dainavos giria, LTVARB005	2-3	2	<i>paukščių neaptikta</i>
	Šimonių giria, LTANYB001	2-3	2	<i>paukščių neaptikta</i>
	Labanoro giria, LTSVEB002	2-3	3	reprezentatyvumas geras
Juodoji meleta	Šimonių giria, LTANYB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Rūdinkų giria, LTSALB002	2	2	reprezentatyvumas geras
	Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006	2	2	reprezentatyvumas geras
	Labanoro giria, LTSVEB002	2	2	reprezentatyvumas geras
Mėlyngurklė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Baltosios Vokės šlapžemės, LTSALB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	3	2	<i>paukščių neaptikta</i>
	Kazimieravo šlapžemės, LTVLNB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas,	3	2	<i>paukščių neaptikta</i>

	LTTTEL001			
Meldinė nendrinukė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	3	3	reprezentatyvumas geras
	Nemuno delta, LTSLUB001	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Sausgalvių pievos, LTSLUB003	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Tyrų pelkė, LTKLAB002	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
	Svencelės pievos, LTKLAB009	3	2	reprezentatyvumas pakankamas
Paukščių sankaujų (neperinčių) monitoringas				
Sibirinė gaga	Baltijos jūros priekrantė, LTPALB001	4	4	reprezentatyvumas geras
Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	2	2	reprezentatyvumas geras
	Kauno marios, LTKAUB008	2	2	<i>paukščių neaptikta</i>
	Nemuno delta, LTSLUB001	2	3	reprezentatyvumas geras
	Grybailios žuvininkystės tvenkiniai	2	2	<i>paukščių neaptikta</i>
Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių sankaujos	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	3	3	reprezentatyvumas geras
Migruojančių žąsų sankaujos	Kamanų pelkė, LTAKMB001	5	5	reprezentatyvumas geras
	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	5	6	reprezentatyvumas geras
	Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002	5	4	reprezentatyvumas pakankamas
	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	5	3	reprezentatyvumas pakankamas
	Mūšos tyrelio pelkė, LTJONB001	5	3	reprezentatyvumas pakankamas
Migruojančių vandens paukščių, išskyrus žąsis, gerves, žuvėdras ir mažuosius kirus, sankaujos	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	5	4	reprezentatyvumas pakankamas
Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų sankaujos	Nemuno delta, LTSLUB001	5	6	<i>paukščių praktiškai neaptikta</i>
	Baltijos jūros priekrantė, LTPALB001	5	3	Apskaitos darytos pradant nuo antro tyrimų mėnesio, t.y. vėluojant

3 lentelė. Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti saugomas teritorijas, tyrimo vietų už Natura 2000 teritorijų tinklo ribų ir parametrų sąrašas (2009 metai)

Paukščių rūšys	Monitoringo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas	Atsakingas vykdytojas
Didysis baublys	Ežerėlis	Patinų užimtų teritorijų skaičius (vnt.)	3 k. per metus	Aplinkos apsaugos agentūra
	Salų ež.			
	Ignotiškio ež.			
	Talokiai			
	Simno ež.			
	Gilučio ež.			
	Kenos žuv. ūkis			
	Janavo ež.			
	Ilgio ež. (Elektrėnų sav.)			
	Tyrulių pelkė			
	Arimaičių ež.			
	Vievio ež.			
	Širvenos ež.			
Juodasis gandrai	Kelpiškių, Maderių miškai (Zarasų r.)	Užimtų lizdinių teritorijų, užimtų lizdų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Vilkaraisčio, Bekupės, Karkiškių miškai (Molėtų r.)			
	Paberžinės miškas (Vilniaus r.)			
	Šešuolėlių, Alionių miškai (Širvintų r.)			
	Kertušo miškas (Ukmergės r.)			
	Balaganų, Burbiškių (Anykščių r.)			
	Pakalnių, Vilkablauzdės, Minčios miškai (Utenos r.)			
	Ažvinčių giria (Ignalinos r.)			
	Karšuvos girios ŠR dalis (Jurbarko r.)			
	Šakimo, Blužnėnų miškai (Švenčionių r.)			
	Būdos-Pravieniškių miškai (Kaišiadorių r.)			
	Dabrupinio, Tyrelių miškai (Tauragės r.)			
	Vapsvaėdis			
Palažio, Ažvinčių miškai (Ignalinos r.)				
Balaganų, Burbiškių (Anykščių r.)				
<i>Kuklių miškas (Švenčionių r.)</i>				

	Svirpliškių, Lūžų, Ilgašio, Padustėlio, Pūslių miškai, Kavolių šilelis (Zarasų r.)			
	Alionių, Vabalės, Girelės miškai (Širvintų r.)			
	Žalgirių, Medžioklės, Berštų, Sakučių miškai (Šilutės r.)			
	<i>Praviršulio Tyrelio miškas (Radviliškio r.)</i>			
	Josvainių miškas (Kėdainių r.)			
	Kazokų miškas (Molėtų r.)			
	Pamūšio miškas (Ukmergės r.)			
	Dusetų giria (Rokiškio r.)			
	Reiskių Tyro miškai (Plungės r.)			
Juodasis peslys	Baltoji Vokė	Lizdų/lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Baltoji Ančia			
	Latežeris			
Erelis rėksnys	Paaisetės, Zablatišio, Dryžių, Gatakiemio, Tauragnų, Minčios miškai (Utenos r.)	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Balaganų, Burbiškių (Anykščių r.)			
	Palabažio, Ažvinčių miškai (Ignalinos r.)			
	Kuklių miškas (Švenčionių r.)			
	Svirpliškių, Lūžų, Ilgašio, Padustėlio, Pūslių miškai, Kavolių šilelis (Zarasų r.)			
	Alionių, Vabalės (Širvintų r.)			
	Žalgirių, Medžioklės, Berštų, Sakučių miškai (Šilutės r.)			
	<i>Praviršulio Tyrelio miškas (Radviliškio r.)</i>			
	Josvainių miškas (Kėdainių r.)			
	Kazokų miškas (Molėtų r.)			
	Pamūšio miškas (Ukmergės r.)			
Tetervinas	Romato durpynas	Patinų tuokvietėje skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Karsakų durpynas			
	Praviršulio Tyrelis			
	Mušos Tyrelis			
	Arvydų žuvininkystės tvenkiniai			
	Alionių apypelkio pievos			
	Cimakavo draustinio apylinkės			
Plovinė vištelė	Ilgio ež. (Elektrėnų sav.)	Užimtų teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Tyrulių pelkė			

	Arimaičių ež.			
	Janavo ež.			
	Ežerėlis			
	Ignotiškio ež.			
Avocetė	Slengių karjeras	Lizdų/lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
Juodkrūtis bėgikas	Kintų pievos	Lizdų/lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Alkos polderis			
	Svencelės pievos			
Gaidukas	Kintų pievos	Lizdų/lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Alkos polderis			
	Svencelės pievos			
Mažasis kiras	Pavėžupio žuvininkystės ūkis	lizdų/lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Rokiškio žuvininkystės ūkis			
Upinė žuvėdra	Vizbarai	lizdų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Slengiai			
	Palanga			
	Novaraistis			
	Kamanos			
Mažoji žuvėdra	Nemunas ties Druskininkais	lizdų/lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	3 k. per metus	
	Slengiai			
Juodoji žuvėdra	Arvydai	lizdų/paukščių lizdavietyje skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Pajuodupė			
	Sartai			
Baltaskruostė žuvėdra	Kretuonas	lizdų/paukščių lizdavietyje skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Senrusnės ir Sennemunės ežerai			
Didysis apuokas	Ropėjos miškas (Trakų r.)	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	3 k. per metus	
	Tyrų pelkė			
	Kintų miškas			
Žvirblinė pelėda	Suvainišio miškas	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Viešvilė			
	Kalvelių miškai apie Viešvilę			
	Arvydų miškai			
	Rūdininkų giria			
Uralinė pelėda	Suvainišio miškas	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
Lėlys	Kalvelių miškai apie Viešvilę	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus	
	Strošiūnų miškas			

	Valkininkų miškai		
	Ropėjos miškas (Trakų r.)		
	Kapčiamiesčio giria		
	Pabradės miškai		
	Miškai apie Druskininkus		
Tulžys	Strėva	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus
	Verknė		
	Šalčia		
	Siesartis		
	Žeimena		
Žalvarnis	Rudininkai	Užimtų teritorijų/lizdų skaičius (vnt.)	2 k. per metus
	Braziukai		
	Gražute		
Juodoji meleta	Kazlų Rūdos miškai	Lizdinių teritorijų skaičius (vnt.)	2 k. per metus
	Varnabūdės miškai		
	Karsakų miškas		
	Arvydų miškai		
	Aukštelkų miškas		
	Pirčiupio miškas		
	Valkininkų miškai		
	Ropėjos miškas (Trakų r.)		
Mėlyngurklė	Ežerėlis	Užimtų teritorijų/lizdų skaičius (vnt.)	2 k. per metus
	Ilgio ež. (Elektrėnų sav.)		
	Alkos polderis		

2009 metais vykdytu stebėjimų kokybės ir apimčių palyginimas su ankstesnių metų stebėjimais.

Lyginant 2009 metais paukščių monitoringo, vykdamt valstybinę aplinkos monitoringo programą, duomenis su ankstesnių tyrimų rezultatais, daugelyje atvejų situacija yra žymiai geresnė: tiek surinktų duomenų kokybės, tiek vykdytų darbų atitikimo numatytiems planams požiūriu. Stebėjimų pakartojimų skaičius didesnei daugumai rūšių ir teritorijų yra geras, t.y. atitinka metodinius reikalavimus. Surinkta medžiaga parodo, kad jau susiformavo kvalifikuotų stebėtojų ratas, kuris pajėgus kokybiškai vykdyti tokius tyrimus, o surinkti duomenys yra pakankamai reprezentatyvūs, kad juos panaudoti vertinant saugomų paukščių rūšių būklę ir jos pokyčius. Atskirais atvejais, pakartojimų skaičius yra mažesnis, tačiau tik surinktų duomenų detalios analizės metu bus galima tiksliau įvertinti pateikiamų duomenų kokybę: kai kada net ir vieno pakartojimo metu gali būti surinkti pakankamai reprezentatyvūs duomenys, jei tyrimus vykdė daugiametę patirtį turintis ir tyrimų vietovę gerai žinantis stebėtojas.

Nedideli metodiniais nukrypimais, matomai, nurodo į vis dar esantį mokymų arba konsultacinių seminarų poreikį, kuris kartu užtikrintų yra stebėtojų kvalifikacijos palaikymą. Atliekant detalią 2009 m. surinktų duomenų analizę, bus aptarti ir smulkesni trūkumai, aptariant kiekvieną jų atskirai. Stebėtų rūšių gausos, paplitimo ir jų buveinių pokyčiai bus vertinami atsižvelgiant į ankstesnių metų monitoringo (2005 ir 2006, 2007, 2008 m., atskirų rūšių atveju,) ir istorinius turimus stebėjimų duomenis.

2009 m. valstybinės aplinkos monitoringo programos perinčių paukščių monitoringo duomenų apžvalga ir įvertinimas pateikiami sekančiu būdu:

1. Kiekvienos stebėtos rūšies duomenys analizuojami atskirai;
2. Analizės aprašymas pateikiamas atskiros rūšies principu;
3. Kiekvienos rūšies duomenys analizuojami laikantis vieningos analizės aprašo formos;
4. Rūšies analizės aprašą sudaro sekantys skyriai:
 - a. analizės būdai;
 - b. buveinės savybių pokyčio įvertinimas;
 - c. populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas;
 - d. rūšies apsaugos būklės įvertinimas;
 - e. rekomendacijos apsaugai.

5. MONITORINGO DUOMENŲ, 2009 M SURINKTŲ PAGAL VALSTYBINĘ APLINKOS MONITORINGO PROGRAMĄ, ANALIZĖ

Didysis baublys (*Botaurus stellaris*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą. Jis atliekamas, atsižvelgiant į didžiųjų baublių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ypatumus (didžiajam baubliui tinkamų helofitų sąžalynų plotą, struktūrą ir konfigūraciją vandens telkiniuose ir pelkėse, sumedėjusios augalijos išplitimą pan.), sezono klimatinės sąlygas (bendrą pavasario eigą, ledo dangos situaciją sekliuose pakraščio nendrynuose apskaitų metu), duomenų rinkimo metodą (kokio dydžio ir kokį konkrečiai apskaitų sektorių apėmė stebėtojas, ar nepersidengė atskirų patinų teritorijos), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose, nes vėlyvučiu laikotarpiu aktyvūs ne visi patinai) bei jų pakartojimų skaičių.

Vertinant gausą atsižvelgiama tik palankiausių laikotarpių maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei dviejų, tačiau rekomenduotinai trijų pakartojimų metu. Dviejų pakartojimų užtenka, jei jų rezultatai yra visiškai vienodi. Negalima registruoti patinų vienkartinį balsų ar, juo labiau, perskrendančių paukščių. Galiausiai, vertinama ar stebėjimai vykdyti visose rūšies buveinėse teritorijoje.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 bei 2009 metų apskaitų rezultatais.

Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Renkant 2009 m. duomenis, buveinės savybių pokytis buvo vertinamas visose tirtose PAST. Jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančiose vietinių populiacijos gausos 1-je lentelėje. Apibendrinant pažymime, kad atskiruose teritorijose įvertinimo balai yra praktiškai vienodi ir jie nurodo, kad akivaizdžių neigiamų pokyčių nepastebėta (išskyrus

Metelių, Dusios ir Obelijos ežerus, kur iššienauta dalis nendrynų). Didžiojoje dalyje teritorijų didžiojo baublio veisimuisi tinkami nendrynai nebuvo nei šienaujami, nei deginami.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Didžiųjų baublių monitoringas 2009 m. PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai, ribose vykdytas 5 teritorijose (1 lentelė). Gausa visose teritorijose įvertinta 60-85 teritoriniais patiniais. Lyginant su ankstesniais metais nedidelis gausėjimas užregistruotas tik vienoje teritorijoje - Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. Metelių, Dusios ir Obelijos ežeruose ir Nemuno deltoje lyginant su duomenimis iki 2004 m. stėbtas gausos sumažėjimas. Tačiau Metelių, Dusios ir Obelijos ežeruose nuo 2006 metų gausos pokyčių neužregistruota, todėl šiuo metu populiacijos būklė vertinama kaip stabili. Likusiose teritorijose reikšmingų pokyčių nėra.

Didžiųjų baublių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose įvertinta virš 60 teritorinių patinų. Viso buvo iširta 13 teritorijų, kuriose ankstesniais metais didieji baubliai aptikti perėjimo metu (2 lentelė). Daugumoje teritorijų peri pavienės poros ir reikšmingų perinčių populiacijų gausos pokyčių jose nenustatyta. Tačiau norėtumėm dėmesį atkreipti į Tyrulių pelkę bei į Elektrėnų marias bei aplinkinių vandenų kompleksą, kur užregistruota tikrai svarbi rūšies apsaugos požiūriu, teritorinių patinų gausa.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Didžiojo baublio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	nepalankių tendencijų nepastebėta	-	-	-
už PAST	-	išnyksta kai kuriose perimvietėse dėl rekreacinės plėtros	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	nepalankių tendencijų nepastebėta	-	-	-
už PAST	nepalankių tendencijų nepastebėta	-	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	Šiuo metu nėra akivaizdžiai nepalankios	-	-	-
už PAST	-	Dalis veisimosi buveinių	-	-

		prarandamos sutankėjant helofitams, šienaujant, taip pat deginant ar kitaip naikinant nendrynus		
Ateities perspektyvos				
PAST	Kadangi daugelis perimviečių yra nepatrauklios rekreaciniu požiūriu, perspektyvos geros	-	-	-
už PAST	-	Dalis nendrynų prarandama dėl jų naikinimo įvairiais tikslais, vietomis neigiamą poveikį daro trikdymas	-	-

Didžiojo baublio apsaugos būklė PAST vertinama kaip palanki, nes:

- nepastebėta neigiamų paplitimo tendencijų;
- nepastebėta neigiamų populiacijos gausos tendencijų;
- veisimosi buveinių būklės tendencijos ir ateities perspektyvos nėra nepalankios.

Didžiojo baublio apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- išnyksta kai kuriose perimvietėse, pagrinde dėl rekreacinės plėtros;
- dalis veisimosi buveinių prarandamos sutankėjant helofitams, šienaujant, taip pat deginant ar kitaip naikinant nendrynus (čia ne tirtose teritorijose), o perspektyvoje neigiamo poveikio dėl rekreacinės plėtros įtaka, matomai, didės.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies apsaugai užtikrinti būtina išsaugoti esamą šlapžemių hidrologinį režimą bei kontroliuoti, kad nendrynai augantys vandenyje, nebūtų per daug intensyviai eksploatuojami (šienaujami) ir jokių būdu nedeginami, net ir jų pakraščiai nuo sausumos, nes tokiu atveju nors ir nesunaikinamos pačios perimvietės, bet išbaidomi paukščiai. Tačiau per daug sutankėję ir sąlytį su atviru vandeniu parodę ar stipriai nuo jo nutolę helofitų sąžalynai, taip pat netinkami rūšiai. Todėl reguliarius dalies nendrynų iššienavimas duoda teigiamą efektą, ypač jei šienaujama nuo vandens pakraščio. Be to, netoliese didžiojo baublio veisimosi buveinių – vandenyje augančių didesnio ploto nendrynų, nereikėtų įrengti prieplaukų, poilsiaviečių bei riboti urbanistinę plėtrą pakrantėse.

1 lentelė. Baublio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Registruota gausa 2009* (patinai)	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	12-17	12-15	19	15-20	Gausėja	25	1.0; 2.0	
Drūkšių ežeras LTZARB003	10	7-10	7	7-10	Stabilus	Nėra	1.0; 2.0	
Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai LTALYB001	15-20	<9	9	9-10	Stabilus	Nėra	1.0; 1.2; 2.0	
Nemuno delta LTSLUB001	36	?	18	20-30	Mažėja	Nereikšmingi	1.0; 2.0	Mažėjima sietumėm su išaugusia rekreacine apkrova ir nendrynu tankejimu, nes paskutiniu metu stipriai sumažėjo jų pjovimo darbų apimtys
Biržulio-Stervo pelkių kompleksas LTTELBO01	12	10-15	11	10-15	Stabilus	Nėra	1.0; 2.0	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Baublio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Ežerėlis	?	1	1	1	Stabilus	Nėra	-	
Salų (Dviragis) ežeras	?	3	3	3	Stabilus	Nėra	-	
Ignotiškio ežeras	?	2	2-3	2-3	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Talokių ežeras	?	1	1	1	Stabilus	Nėra	-	
Simno ežeras	?	1	2	2	Daugėja	100	-	
Giluičio ežeras	?	1	1	1	Stabilus	Nėra	-	
Kenos žuvininkystės tvenkiniai	?	4	4	4	Stabilus	Nėra	-	
Janavo ežeras	?	2	1-2	2	Stabilus	Nėra	-	
Ilgės ež.	?	20	18-20	20	Stabilus	Nereikšmingi	-	Apskaitų teritorija apima Elektrėnų marios, Ilgės ežerą ir tarp jų esančius žuvininkystės tvenkinius
Tyrulių pelkė	8-10	12-18	13	13-15	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Arimaičių ežeras	?	3	3	3	Stabilus	Nėra	-	
Vievio ežeras	?	3	3	3	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Širvenos ežeras	?	6	5-6	6	Stabilus	Nėra	-	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Juodasis gandras (*Ciconia nigra*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į juodųjų gandrų biologijos ir elgsenos ypatybes (ypač tolimus mitybinius perskridimus), konkrečios teritorijos ekologines (veisimosi ir mitybinių teritorijų išsidėstymą) bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose gali būti stebimi ir subrendę neperiantys (dažniausiai partnerį praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, ir net su konkrečiu populiacijos vienetu – perinčia pora, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Tai nulemia rūšies biologijos ir elgsenos bruožai, kuomet paukščiai į mitybines vietas skrenda iš gana toli, neretai virš 10 km nutolusių teritorijų, tuo pačiu kirsdami kitų porų lizdines teritorijas. Tuo atveju yra ypač sunku nustatyti, kuriai porai konkrečiai priklauso stebimas individas. Praktiškai visi klajojantys suaugę pavieniai individai, t.y. tik vieną kartą stebėti konkrečioje teritorijoje, yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 bei 2009 metų apskaitų rezultatais. Dabartinis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas trijose iš šešių rūšies apsaugai išskirtų PAST ir jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje 1-je lentelėje. Biržų girioje, Žaliojoje girioje ir Dotnuvos-Josvainių miškuose jis neatliktas dėl nežinomų priežasčių.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Juodųjų gandrų gausa 2009 metais šešiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 33-38 perinčiomis poromis. Lyginant juodųjų gandrų gausą iki 2004 metų su 2006, bei 2009 metų situacija, nustatyta, kad visose PAST perinti populiacija yra stabili, reikšmingų gausos pokyčių nenustatyta.

Juodųjų gandrų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose 2009 m. tirtose teritorijose įvertinta 21-27 perinčiom porom. Viso buvo iširta 11 teritorijų, kuriose ankstesniais metais registruoti rūšies perėjimo atvejai (2 lentelė). Iš jų, dešimtyje aptiktos perinčios poros. Gausiausios populiacijos, kaip ir 2006 metais, aptiktos Kelmiškių-Maderių, Šešuolėlių-Alionių, Dabrupinio-Tyrelių miškuose, kur kiekviename perėjo apie keturias juodųjų gandrų poras. Trijose teritorijose lyginant su 2006 metų situacija perinčių porų sumažėjo, vienoje teritorijoje - Paberžinės miškuose – nebeperi, tačiau šie pokyčiai gali rodyti atskirų metų populiacijos būklę, o ne būdingą tendenciją.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Juodojo gandro apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	nėra duomenų, kad paplitimas mažėtų	-	-	-
už PAST	nėra duomenų, kad paplitimas mažėtų	-	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	kai kuriose teritorijose mažėja	-	-
už PAST	-	kai kuriose teritorijose mažėja	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o veisimosi buveinės prarandamos dėl plynų kirtimų	-
už PAST	-	-	perintys paukščiai	-

			trikdomi ūkininkaujant miškuose, o veisimosi buveinės prarandamos dėl plynų kirtimų	
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o brandžių medynų plotas mažės	-
už PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o brandžių medynų plotas mažės	-

Juodojo gandro apsaugos būklė PAST ir už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o veisimosi buveinės prarandamos dėl plynų kirtimų;
- trikdomo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o brandžių medynų plotas mažės.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies būklė pagerėtų pirmiausiai pakeitus ūkininkavimo miškuose pagrindinius principus – atsisakius kirtimų darbų paukščių veisimosi metu. Tuo būdu iki minimumo sumažėtų paukščių trikdymas. Kadangi perinčios populiacijos tankumas yra nedidelis, jų sustiprinta apsauga tik keliose teritorijose neduos laukiamo efekto šalies mastu. Žinomų lizdų apsauga yra efektyvi priemonė, tačiau irgi negali užtikrinti rūšies palankios apsaugos būklės, kadangi speciali lizdų paieška šalies mastu neatliekama, o šiuo metu inventorizuoti lizdai nesudaro esminės perinčios populiacijos visų lizdų dalies.

Dirbtinų lizdų pagalba galima privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur miškų ūkiniai darbai neplanuojami artimiausiu metu ir jų neigiamas poveikis yra išvengiamas nors kuriam laikui. Tai gali būti efektyvi priemonė bent jau jaunesniuose medynuose.

1 lentelė. Juodojo gandro vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Taujėnų-Užulėnio miškai LTUKMB001	8-11	>5	5	5-6	Stabilus	Nereikšmingi	1.1; 2.0; 3.0; 4.1; 4.2.	
Šimonių giria LTANYB001	6	4-6	6	6	Stabilus	Nėra	1.0; 1.1; 2.0; 3.0; 4.1; 4.2; 4.3	
Biržų giria LTBIRB001	10-12	5-7	4	4-6	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Žalioji giria LTPANB001	5	5-6	6	6	Stabilus	Nėra	-	
Dotnuvos-Josvainių miškai LTKEDB003	6-8	6-8	7	7-8	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Vainuto miškas LTSLUB004	5	5-6	5-6	5-6	Stabilus	Nėra	1.0; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - stebėjimai nevykdyti;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Juodojo gandro vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006*** (poros)	Registruota gausa 2009* (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Kelpiškių, Maderių miškai	?	4-5	3-5	3-5	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Vilkaraisčio, Bekupės, Karkiškių miškai	?	3	3	3	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Paberžinės miškai	?	1	0	0	Išnyko/ nebeperi	100	-	
Šešuolėlių, Alionių miškai	?	4	3-4	3-4	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Kertušo miškas	?	2	1-2	1-2	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Balaganų, Burbiškių miškai	?	2	1	1	Mažėja	50	-	
Pakalnių, Vilkablauzdės, Minčios miškai	?	3-4	2	2	Mažėja	33-50	-	
Ažvinčių giria	?	?	1	1	?	?	-	
Karšuvos girios ŠR dalis	?	1	?	?	?	?	-	neatlikta
Šakimo, Blužnėnų miškai	?	2	1	1	Mažėja	50	-	
Būdos-Pravieniškių miškai	?	3	2-3	2-3	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Dabrupinio, Tyrelių miškai	?	4-5	4-5	4-5	Stabilus	Nereikšmingi	-	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpiniai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Rudė (*Aythya nyroca*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į rudžių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (kiek laiko buvo skiriama stebėjimams konkrečiame vandens telkinyje, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (akivaizdžiai pavieniai paukščiai, poros/vados, teritoriniai patinai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių vedžiojimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Vertinant gausą taip pat atsižvelgiama į pakartotinių dėčių tikimybę, todėl vėlyvos vados turi būti vertinamos ne kaip papildomas populiacinis vienetas, nebent tai būtų naujas pastebėjimas didesnėje teritorijoje. Be to, dažnai tėvai jauniklius nusiveda į gretimus vandenis, todėl reikia įsitikinti, kad apskaitos buvo daromos vieną dieną ir tos pačios vados nebuvo suskaičiuotos kelis kartus. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visos pavienių paukščių vienkartinės registracijos turi būti eliminuojamos vietinės populiacijos vertinimo metu, o šie faktai naudojami tik lauko tyrimų metu, ieškant besiveisiančių individų (porų). Kadangi rūšis sunkiai aptinkama, o perintys individai praktiškai nepastebimi, būtina įvertinti stebėtojo paklaidą, pridedant 20 % nuo užregistruotų veisimosi vienetų (porų, teritorinių patinų, vadų ir pan.).

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. 2005 m. duomenų analizėje konkretus vertinimas nebuvo atliekamas, kadangi 2005 metų perinčių paukščių monitoringo stebėjimų metu buveinės savybių pokytis nebuvo

fiksuojamais. Analizuojant 2006, 2007, 2008 ir 2009 m. duomenis, buvo atliktas visų metodikose numatytų vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas, tiek rūšies apsaugai išskirtoje PAST, tiek už jos ribų esančiose teritorijose – Birvetos šlapžemėse ir Nemuno deltoje. Tačiau akivaizdžių pokyčių jose nepastebėta ir jos įvertintos sekančiais balais: 1.0, 2.0, 3.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Rudžių gausa PAST, kuri įsteigta šios rūšies apsaugai, 2009 metais įvertinta 2-3 perinčiom porom, ir tai yra du kartus mažiau nei ankstesniais metais. 2005 metais gausa buvo įvertinta 3-5 perinčiom porom. Panaši gausa įvertinta ir 2006 m. (4-5 poros) bei 2008 m. (4-6 poros). Tuo tarpu 2007 metais gausa vertinama 5-7 poromis (1 lentelė). Tikslų jų skaičių nusakyti sunku, nes atskirais pakartojimais kai kurie paukščiai ar poros buvo stebimos skirtingose ežero vietose ir nėra aišku ar tai tie patys, ar kiti individai. Galimos tam tikros stebėtojų paklaidos, kadangi rūšis yra gana paslaptinga, patikimai aptinkama tik iš valčių, tačiau dviejų pakartojimų akivaizdžiai nepakanka, kad tiksliai kartografuoti besiveisiančias poras. Siekiant geresnio monitoringo stebėjimų tikslumo, reikalinga daugiau apskaitų pakartojimų iš valties, apimant tą patį veisimosi periodą, tačiau paprasčiausiai atliekant daugiau apskaitų.

Pavienės rudės 2007 m. jau aptiktos ir už rūšies apsaugai įsteigtos PAST ribų. Stebėjimai buvo vykdomi tik dvejose, tačiau potencialiausiose teritorijose – Nemuno deltoje ir Birvetos šlapžemėse, t.y. kur ši rūšis buvo stebėta ir ankstesniais metais (2 lentelė). Nors veisimosi laikotarpiu atliktų stebėjimų metu Nemuno deltoje ši rūšis neužregistruota 2005 ir 2006 m., 2007 m. abejose stebėjimų teritorijose stebėti pavieniai patinai. Tuo tarpu 2009, kaip ir 2008 metais rūšis neaptikta abejose tyrimų teritorijose. Tačiau dėl rūšies slapto gyvenimo būdo, sudėtingos stebėjimų situacijos tyrimų teritorijoje (Nemuno delta) bei ilgalaikių stebėjimų stokos, pilnai tikėtina, kad pavienių paukščių galima ir neaptikti. Tai ypač aktualu Nemuno deltai, kur pagrindinėje jos buveinėje – Kniaupo įlankoje reikalingi detalesni tyrimai iš valties. Tačiau ankstesniais metais čia stebėti individai leidžia daryti prielaidą, jog ši rūšis gali perėti abejose pasirinktose šlapžemėse, juolab jie čia stebimi nebe pirmą kartą. Kadangi ankstesnių metų populiacijos įvertinimas irgi rėmėsi tik atskirais rūšies pastebėjimais, apie gausos pokyčius už PAST ribų, be specialių tyrimų, šnekėti nevertėtų. Ateinančiais metais tyrimus vertėtų planuoti kai kuriose potencialiose perimvietėse su išlikusiomis tinkamomis veisimosi buveinėmis, pavyzdžiui Drūkšių ež., Kauno mariose.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Rudės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	rūšis išnyko Dusios, Žuvinto ir aplinkiniuose ežeruose	-
už PAST	-	-	išnyko anksčiau žinomose perimvietėse	-

Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	perinti populiacija sumažėjo	-	-
už PAST	-	-	išnyko žinomose perimvietėse, šiuo metu nėra perėjimo įrodymų	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	žvejai trikdo paukščius, nendrynuose nebeišpjaunami žvejų takai, teigiamai įtakojantys buveinių būklę	-	-
už PAST	-	-	-	nežinomos veisimosi buveinės už Metelių RP ribų
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	didėja trikdymas dėl rekreacinės plėtros, žvejybos, o buveinių pokyčiai dėl vykstančių sukcesinių procesų taip pat nėra palankūs	-
už PAST	-	-	-	nežinomos veisimosi buveinės ir perimvietės už Metelių RP ribų

Rudės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- rūšis išnyko kai kuriuose teritorijos vandens telkiniuose;
- perinčios populiacijos gausa mažėja per paskutinius dešimt metų, o paskutiniu metu, nors ir stabilizavosi, tačiau 2009 vėl stebėtas mažėjimas;
- veisimosi buveinių būklė nėra palanki dėl nuolatinio trikdymo, žvejybos būdų kaitos, natūralių sukcesinių procesų;
- ateities perspektyvos nėra palankios, pagrinde, dėl rekreacinės plėtros ir natūralių sukcesinių procesų.

Rudės apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- išnyko anksčiau žinomose perimvietėse ir veisimosi buveinių būklės vertinimas nebeturi prasmės;
- dabartiniu metu surinkti duomenys nesuteikia būtinos informacijos apie ateities perspektyvas, todėl būtini specialūs rūšies tyrimai.

Rekomendacijos apsaugai

Vienintelėje dabartiniu metu žinomoje perimvietėje reikėtų riboti žmonių lankymąsi svarbiausiose veisimosi vietose, o taip pat žvejybą statomais tinklaičiais veisimosi metu (nuo ledo ištirpimo iki rugpjūčio 15 d.). Be to, reikėtų skatinti žvejus-verslininkus iššienauti nendrynuose žvejybinius takus. Papildomai, reikėtų atlikti rudės perinčios populiacijos tyrimus buvusiose veisimosi vietose ir potencialiose buveinėse – ekstensyviai naudojamuose žuvininkystės tvenkiniuose su gerai išreikšta nendrynų juosta, atvirame kraštovaizdyje esančiuose eutrofiniuose ežeruose su atviromis užpelkėjusiomis pakrantėmis. Ateinančiais metais tyrimus vertėtų planuoti kai kuriose potencialiose perimvietėse su išlikusiomis veisimosi buveinėmis: Drūkšių ež., Kauno mariose. Tai svarbu planuojant monitoringo darbus už PAST ribų. Taip pat įvertinti situaciją žuvininkystės tvenkiniuose, kur vykdomos vandens paukščių apskaitos.

1 lentelė. Rudės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Įvertinta gausa 2008** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai LTALYB001	6	3-5	4-5	5-7	4-6	2-3	2-3	Mažėja	50	1.0; 2.0; 3.0	Rūšies gausa akivaizdžiai mažėja

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

**** - susumuoti rezultatai per du pakartojimus skirtingose teritorijos vietose

Trumpinimai: ind. - individai

2 lentelė. Rudės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Įvertinta gausa 2008** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Nemuno deltos RP	0-2	0	0	0-1	0-1	0-1	0-1	Stabilus	Nereikšmingi	Visa teritorija nebuvo pilnai iširta dėl rūšies stebėjimo ypatumų (slapto gyvenimo būdo). Jei gausa neviršija vienos poros, ji galėjo likti nepastebėta
Birvėtos šlapžemės	0-1	-****	-****	0-1	0-1	0	0	Mažėja	Rūšis išnyko	Kadangi vykdyti detalūs vandens paukščių tyrimai, nekyla abejonų, kad rūšis neperėjo

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

**** - stebėjimai nebuvo atliekami

Trumpinimai: ind. – individai

Vapsvaėdis (*Pernis apivora*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į vapsvaėdžių biologijos ir elgsenos ypatybes (ypač mitybinius perskridimus ar galimybę maitintis ir pomiškyje, nepakylant virš lajos), konkrečios teritorijos ekologines (medynų struktūrą) bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose gali būti stebimi ir subrendę neperiantys (dažniausiai partnerį praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, ir net su konkrečiu populiacijos vienetu – perinčia pora, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia pakankamai reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi klajojantys suaugę pavieniai individai, t.y. tik vieną kart stebėti konkrečioje teritorijoje, yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas visose septyniose rūšies apsaugai išskirtose PAST ir jo balai yra pateikti žemiau esančioje 1-je lentelėje. Dažniausiai atskiruose taškuose nurodomi 1.1, 2.0; 3.0; 4.1 ir 4.2 pokyčių balai. Adučiškio-Guntauninkų miške ne visos savybės buvo vertintos.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Vapsvaėdžių gausa septyniuose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, 2009 metais įvertinta 57-79 perinčiomis poromis. Lyginant vapsvaėdžių gausą iki 2004 metų su 2006 bei 2009 metų situacija, nustatyta, kad visose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili, arba pokyčiai nereikšmingi. 2006 metais trijose PAST – Būdos-Pravieniškių miškuose, Vainuto miške ir Adutiškio-Guntauninkų miškuose gausa buvo akivaizdžiai sumažinta, ką mes paaiškiname stebėtojų patirties stoka.

Vapsvaėdžių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose 2009 m. tirtose teritorijose įvertinta 26-28 perinčiom porom. Viso buvo ištirta 19 įvairaus dydžio miškingų, per visą šalį išsidėsčiusių teritorijų, kuriose ankstesniais metais registruoti rūšies perėjimo atvejai (2 lentelė). Iš jų 16 aptiktos perinčios poros. Dviejose teritorijose paukščiai perėjo 2006 metais, tačiau 2009 metais jau neaptikti. Išnykimo priežastys neaiškios, tačiau detalesnes išvadas galima bus daryti tik atlikus tyrimus vėlesniais metais. Gausiausia populiacija aptikta Reiskių Tyre bei Dusetų girioje, kur perėjo po 4-5 vapsvaėdžių poras. Tačiau Reiskių tyre stebimas populiacijos mažėjimas, ankstesniais metais čia perėjo 6-8 poros. Dviejose teritorijose perinčių porų padaugėjo, bei aptikta viena pora teritorijoje, kur ankstesniais metais paukščiai neperėjo. Bendrai šalies populiacijos būklę galima vertinti kaip stabilią, kadangi nustatyti pokyčiai nėra reikšmingi.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Vapsvaėdžio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	nėra duomenų, kad paplitimas mažėtų	-	-	-
už PAST	nėra duomenų, kad paplitimas mažėtų	-	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	gausos pokyčiai nėra reikšmingi	-	-	-
už PAST	gausos pokyčiai nėra reikšmingi	-	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o maitinimosi buveinės prarandamos dėl miško pakraščio pievų ir miško	-

			aikščių užžėlimo, užsodinimo mišku ar suarimo	
už PAST	-	-	perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o maitinimosi buveinės prarandamos dėl miško pakraščio pievų ir miško aikščių užžėlimo, užsodinimo mišku ar suarimo	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o optimalių mitybių teritorijų plotas mažės	-
už PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o optimalių mitybių teritorijų plotas mažės	-

Vapsvaėdžio apsaugos būklė PAST ir už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o maitinimosi buveinės prarandamos dėl miško pakraščio pievų ir miško aikščių užžėlimo, užsodinimo mišku ar suarimo;
- trikdomo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o optimalių mitybių teritorijų, kurios būtinos rūšies palankiai būklei užtikrinti, plotas mažės.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies būklė pagerėtų pirmiausiai pakeitus ūkininkavimo miškuose pagrindinius principus – atsisakius kirtimų darbų paukščių veisimosi metu. Tuo būdu iki minimumo sumažėtų paukščių trikdymas. Žinomų lizdų apsauga yra efektyvi priemonė, tačiau irgi negali užtikrinti rūšies palankios apsaugos būklės, kadangi speciali lizdų paieška šalies mastu neatliekama, o

šiuo metu inventorizuoti lizdai sudaro tik nežymią perinčios populiacijos dalį. Dirbtinų lizdų pagalba galima privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur miškų ūkiniai darbai neplanuojami artimiausiu metu ir jų neigiamas poveikis yra išvengiamas nors kuriam laikui. Tai gali būti efektyvi priemonė bent jau jaunesniuose medynuose.

Kita svarbi rūšies apsaugos priemonė – mitybinių buveinių išsaugojimas. Atlikti stebėjimai parodė, kad vis daugiau pamiškės pievų ir ganyklų suariama ir didesnė dalis atvirų plotų užima ariama žemė, kur sėjamos kultūros yra netinkamos vapsvaėdžiui maitintis. Tuo tarpu nederlingos pievos ir ganyklos dažnai užsodinamos mišku. Todėl pievų bei ganyklų išsaugojimas pamiškėse yra ne mažiau svarbi sąlyga, nei pačių perimviečių apsauga.

1 lentelė. Vapsvaėdžio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Plinkšių miškas LTMAZB001	8	10-14	9-12	10-12	Stabilus	Nereikšmingi	1.1; 1.2; 2.0; 3.0; 3.2; 4.0; 4.1	
Rūdininkų giria LTSALB002	12	9-18	9-18	12-20	Stabilus	Nereikšmingi	1.1; 1.2; 2.0; 3.0; 4.1	
Būdos – Pravieniškių miškai LTKAIB006	12	3-4	8-10	10-12	Stabili	Nereikšmingi pokyčiai	-1.0; 1.1; 4.1; 4.2	
Žalioji giria LTPANB001	10	9-10	10	9-10	Stabili	Nėra	1.0; 1.1; 2.0; 3.0; 3.2; 4.1; 4.2	
Labanoro giria LTSVEB002	8	6-8	11-14	11-14	Gausėja	45	1.1; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1	
Vainuto miškas LTSLUB004	15	>5	2-3	8-12	Mažėja	30	1.1; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1	Matomai susiję su intensyviai vykdomais plynais kirtimais
Adučiškio – Guntauninkų miškai LTSVEB008	8-10	2	3	5-8	Stabili	Nereikšmingi pokyčiai	4.0	Gausa stabili, lyginant su senesnių metų (iki 2004 m.) situacija

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - stebėjimai nevykdyti;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Vapsvaėdžio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006**	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009**	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Svirpliškių, Lūžų, Ilgašio (su gretimais), Padustėlio (Sruogiškių), Pūslių miškai, Kavolių šilelis, Česnavišio, Jakavonio, Antazavės (Zarasų raj.)	?	0 porų 3 poros 2-3 poros 1-2 poros 1 pora 0 porų 2 poros 1 pora 2-3 poros	1 pora 3 poros 2 poros 1 pora 1 pora 0 porų 1-2 poros 1 pora 3 poros	1 pora 3 poros 2 poros 1 pora 1 pora 0 porų 1-2 poros 1 pora 3 poros	Gausėja Stabilus Stabilus Stabilus Stabilus Nebepери Stabilus Stabilus Stabilus	- Nėra Nėra Nėra Nėra Nėra Nėra Nėra Nėra		
Žalgirių, Medžioklės, Beržtų, Sakučių, Budulų, Kulyną miškai (Šilutės raj.)	?	1 pora 1 pora 1 pora 1 pora 1 pora	3 poros 1 pora 0 porų 1 pora 0 porų 1 pora	3 poros 1 pora 0 porų 1 pora 0 porų 1 pora	Gausėja Stabilus Nebepери Stabilus Nebepери Stabilus	200 Nėra Nėra Nėra		
Reiskių Tyro miškai (Plungės raj.)	?	6-8 poros	4-5 poros	4-5 poros	Mažėja	33		
Balaganų, Burbiškio (Anykščių raj.)	?	1 pora 1 pora	1 pora 2 poros	1 pora 2 poros	Stabilus Gausėja	Nėra 100		
Dusetų giria (Rokiškio raj.)	?	2-3 poros	4-5 poros	4-5 poros	Stabilus	Nereikšmingi		Mažesnė gausa nustatyta tik 2006 m, tai galėjo būti atskirų metų klimatinių sąlygų ar kt. ypatumai, kadangi ankstesniais metais registruotas panašus skaičius kaip ir 2009.

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Juodasis peslys (*Milvus migrans*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į juodųjų peslių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatines sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, nerimaujantys paukščiai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose laikosi ir subrendę neperiantys (dažniausiai partnerių praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi suaugę pavieniai ar poromis besilaikantys, bet klajojantys, t.y. tik vieną kart stebėti konkrečioje teritorijoje suaugėliai yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas keturiose iš penkių rūšies apsaugai išskirtų PAST.

Už PAST ribų buveinės savybių pokytis įvertintas sekančiose teritorijose: Baltosios Vokės apylinkėse: 1.0, 2.0, 3.0, 5.0, 6.1; Baltojoje Ančioje: 1.0, 2.0, 3.0, 5.1, 6.1; Latežeryje: 1.0, 2.0, 3.1, 5.1, 6.1.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Juodųjų peslių gausa 2009 metais penkiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 11-16 perinčių porų. Lyginant juodųjų peslių gausą iki 2004 metų ir 2006 m. su 2009 metų situacija, nustatyta, kad dviejose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili (Asvejos ežerynas ir Labanoro giria), o trijose mažėja (Aukštaitijos NP nežymiai, Kauno mariose dramatiškai, o Kuršių nerijos NP - išnyko). Tolimesnius pokyčius turėtų parodyti ateinančių metų stebėjimų duomenys.

Juodųjų peslių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose 2009 m., kaip ir 2006 m., įvertinta 3-4 perinčiom porom. Viso buvo ištirtos 3 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti rūšies perėjimo atvejai (2 lentelė). Visose teritorijose aptiktos pavienės poros, nors Baltosios Ančios tvenkinyje galėtų perėti iki dviejų porų, nes tarp stebėtų paukščių maksimalus atstumas siekė beveik 10 km.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Juodojo peslio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	išnyko vienoje PAST	-
už PAST	-	-	kasmet išnyksta žinomose porimvietėse	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	kai kuriose teritorijose mažėja	-	-
už PAST	-	-	išnyko keliose žinomose vietose	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	perintys paukščiai trikdomi dėl rekreacinės veiklos	-	-
už PAST	-	perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės ir rekreacinės veiklos	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	trikdymo efektas panašus, kad didės artimoje	-

			ateityje	
už PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad didės artimoje ateityje	-

Juodojo peslio apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- Perinti populiacija išnyko Kuršių nerijoje ir mažėja Kauno mariose
- perintys paukščiai trikdomi dėl rekreacinės veiklos ir šis neigiamas poveikis ateityje tik augs.

Juodojo peslio apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST, pažymint, kad perinčios populiacijos gausa nuolatos mažėja.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie didžiųjų produktyvių vandens telkinių reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose, netoliese vandens telkinių pakraščio, o aptiktus lizdus saugoti individualiai, kaip tai numato Miško kirtimo taisyklės. Dirbtinų lizdų pagalba galima privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur kol kas rekreacijos neigiamas poveikis ne toks stiprus.

1 lentelė. Juodojo peslio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Vakarinė Aukštaitijos NP dalis LTIGNB003	3	4-6	2	2-4	Mažėja	30	5.1 ~20% 6.1 ~50%	
Kuršių nerijos NP LTKLAB001	3	0	0	0	Mažėja	Išnyko	-	2009 m. nė karto nematytas parko teritorijoje
Asvejos ežerynas LTSVEB005	4-5	4-5	4	4-5	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	5.1 -60% 6.1 -80%	
Kauno marios LTKAUB008	9	6-8	1	1-2	Mažėja	>100	1.0; 1.1; 4.1	Akivaizdus gausos mažėjimas. Žinoma vienintelė pora nesėkmingai perėjo dėl trikymo
Labanoro giria LTSVEB002	4	4-6	5	4-5	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	5.1; 6.1	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - stebėjimai nevykdyti;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Juodojo peslio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Baltoji Vokė	?	1	1	1	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	1.0, 2.0, 3.0, 5.0, 6.1	
Baltoji Ančia	?	1-2	1-2	1-2	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	1.0, 2.0, 3.0, 5.1, 6.1	
Latežeris	?	1	1	1	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	1.0, 2.0, 3.1, 5.1, 6.1	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Jūrinis erelis (*Haliaetus albicilla*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į jūrinių erelių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatines sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, nerimaujantys paukščiai, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių vedžiojimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose dažnai laikosi jauni, dar nesubrendę, o taip pat subrendę neperiantys (dažniausiai partnerį praradę) individai. Todėl būtina registruoti paukščio amžių, elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Praktiškai visi suaugę, bet nesubrendę paukščiai, o taip pat pavieniai ar poromis besilaikantys, bet klajojantys suaugėliai yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. 2005 m. duomenų analizėje konkretus vertinimas nebuvo atliekamas, kadangi 2005 metų perinčių paukščių monitoringo stebėjimų metu buveinės savybių pokytis nebuvo fiksuojamas. Analizuojant 2006, 2007, 2008 ir 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas vienoje iš trijų rūšies apsaugai išskirtų PAST (Blinstrubiškio miškas: 1.0; 2.0; 3.0; 4.0; 5.1; 6.0; 7.0), bei už jos ribų esančiose teritorijose: Baltosios Vokės tvenkinių aplinkiniai miškai, Kauno marių RP ir Kliošių draustinyje. Tuo tarpu Nemuno deltoje buveinių savybių pokyčiai nebuvo vertinami, o Kuršių nerijoje jie interpretuoti ne

pagal metodinius reikalavimus, todėl negalima jų traukti į bendrą suvestinę. PAST ribose esančiame Blinstrubiškio miške pokyčiai įvertinti 1.0; 2.0; 3.0; 4.0; 5.1; 6.0; 7.0 balais. Tuo tarpu už PAST ribų jie įvertinti sekančiais balais: Baltosios Vokės tvenkinių aplinkiniuose miškuose - 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.1, 6.0, 7.1; Kauno marių RP ir gretimuose miškuose - 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.1, 6.1, 7.1; Kliošių draustinyje - 1.0, 2.0, 3.0, 4.0, 5.1, 6.0, 7.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Jūrinių erelių gausa 2009 metais visose trijose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 19-22 perinčiomis poromis (1 lentelė). 2006 metais stebėjimai atlikti visose teritorijose ir vietinės populiacijos gausa įvertinta 12-16 porų, 2007 m. – 14-15, o 2008 m. – 14-17 porų. Lyginant jūrinių erelių gausą iki 2004 metų su 2006, 2007, 2008 ir 2009 metų situacija, nustatyta, kad vienoje PAST perinti populiacija yra stabili (Kuršių nerijos nacionalinio parko dalis). Tuo tarpu Blinstrubiškio miške toliau stebimas perinčios populiacijos akivaizdus didėjimas, o Nemuno deltoje perinčių porų gausa auga akivaizdžiai. Tolimesnes tendencijas turėtų parodyti ateinančių metų stebėjimų duomenys.

Jūrinių erelių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose 2005 m. įvertinta 4-5 perinčiom porom, o 2006, 2007, 2008 ir 2009 m. – 4 porom. Taigi, perinti populiacija vienareikšmiškai vertinama kaip stabili. Viso buvo ištirtos 3 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti jūrinių erelių perėjimo atvejai (2 lentelė). Dvi poros aptiktos tik Kauno marių RP ir aplinkiniuose miškuose, tuo tarpu kitose dviejose teritorijose – Kliošių draustinyje ir Baltosios Vokės tvenkinius supančiuose miškuose (Ropėjos miškas), perėjo pavienės poros. Atskirai reikėtų paminėti 2006, 2007 ir 2008 m. situaciją Kauno marių RP. Mat ankstesniais metais abi poros perėdavo parko teritorijoje, tuo tarpu 2006 m. jos persikėlė už parko ribų: į Vaiguvos mišką (Kaišiadorių miškų urėdijos Kruonio g-jos 18 miško kv.) ir Dubravos miškus (Dubravos miškų urėdijos Vaišvydavos g-jos 69 miško kv.). Tačiau šių porų atsarginiai lizdai vis vien išliko Kauno marių RP, todėl nors jos ir peri už ankstesniais metais tirtos teritorijos ribų, mes jas traukiame į suvestinę lentelę, nes tai tos pačios Kauno marių populiacijos paukščiai. Stebimų porų lizdai Kauno marių RP ribose yra Gastilonių ir Dabintos miškuose. Naujus lizdus pavyko aptikti taikant lizdų apieškos metodą.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Jūrinio erelio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	kasmet aptinkamos vis naujos perimvietės	-	-	-
už PAST	Rūšis plinta	-	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	gausa stabili su galimo gausėjimo tendencijomis	-	-	-
už PAST	perinti populiacija	-	-	-

	gausėja			
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės ir kitos žmonių veiklos	-	-
už PAST	-	perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės ir rekreacinės veiklos	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, o esminių buveinių pokyčių nenusimato	-	-	-
už PAST	-	nors lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, didėjantis trikdymas miškuose sudaro nepalankias sąlygas	-	-

Jūrinio erelio apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra palanki, nes:

- aptinkamos naujos perinčios poros ir perinti populiacija plinta;
- gausa išlieka stabili su gausėjimo tendencijomis;
- teisiniai aktai saugo visus lizdus (net ir ne užimtus) ir už saugomų teritorijų ribų;
- miško ūkinė veikla apie žinomas perimvietes tinkamai reglamentuojama.

Jūrinio erelio apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės ir kitos žmogaus veiklos, o dalis perimviečių nėra žinoma;
- nors lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, didėjantis trikdymas miškuose sudaro nepalankias sąlygas perinčioms poroms.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie didžiųjų produktyvių vandens telkinių reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose, o aptiktus lizdus saugoti individualiai, kaip tai numato Miško kirtimo taisyklės. Dirbtinų lizdų pagalba galima efektyviai privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur dar nėra rekreacinio preso.

1 lentelė. Jūrinio erelio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006 (poros)	Įvertinta gausa 2007 (poros)	Įvertinta gausa 2008 (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009 (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos
Nemuno delta LTSLUB001	9	0	7-9	9 *** poros	8-10	12-14	12-14	Didėja	40-50	
Kuršių nerijos nacionalinis parkas LTKLAB001	3-5	3-4	3-5	4-5	5	5	4-5	Stabilus	Nereikšmingi	
Blinstrubiškio miškas LTRASB002	3	2-3	2	1 *** pora	1-2	3	3	Didėja	50	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - stebėjimai nevykdyti;

*** - Gausa įvertinta remiantis Gamtos projektų vystymo fondo surinktais duomenimis (D. Dementavičiaus asm. pranešimas);

**** - buvusių savybių pokyčiai įvertinti nesilaikant metodinių reikalavimų, todėl jie nėra įtraukti į bendrą suvestinę.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Jūrinio erelio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Įvertinta gausa 2008** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos****
Baltosios Vokės tvenkinių aplinkiniai miškai	1	1	1	1	1	1	1	Stabilus	Nėra	
Kauno marių RP	2	2	2	2	2	1	1-2	Stabilus	Nežymūs	Dar 2 poros peri jau už teritorijos ribų
Kliošių draustinis	?	1-2	1	1	1-2	1	1	Stabilus	Nėra	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Erelis rėksnys (*Aquila pomarina*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į erelių rėksnių biologijos ir elgsenos ypatybes (ypač į tolumus mitybinius perskridimus), konkrečios teritorijos ekologines (veisimosi ir mitybinių teritorijų išsidėstymą) bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar stebimi paukščiai, kokie optiniai prietaisai naudoti ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, porų tuoktuvės, lizdai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Be to, perėjimo vietose gali būti stebimi ir subrendę neperiantys (dažniausiai partnerį praradę) individai. Todėl būtina įvertinti paukščio elgseną. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos registracijos sąsajas su perinčia populiacija, ir net su konkrečiu populiacijos vienetu – perinčia pora, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį. Tai nulemia rūšies biologijos ir elgsenos bruožai, kuomet paukščiai į mitybines vietas skrenda iš gana toli, neretai virš 5 km, tuo pačiu kirsdami kitų porų lizdines teritorijas. Tuo atveju yra ypač sunku nustatyti, kuriai porai konkrečiai priklauso stebimas individas. Praktiškai visi klajojantys suaugę pavieniai individai, t.y. tik vieną kartą stebėti konkrečioje teritorijoje, yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas penkiose iš šešių rūšies apsaugai išskirtų PAST ir jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje 1-je lentelėje. Dažniausiai atskiruose taškuose nurodomi 1.1, 2.0; 3.0; 4.1 ir 4.2 pokyčių balai. Gedžiūnų miške stebėjimai išvis nebuvo atliekami.

Už PAST ribų buveinės savybių pokytis neįvertintas visose tyrimų teritorijose dėl nežinomų priežasčių, tačiau lauko darbų organizatoriai planuoja šį įvertinimą būtinai atlikti sekančių stebėjimų metu.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Mažųjų erelių rėksnių gausa 2009 metais šešiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 68-79 perinčiomis poromis. Lyginant erelių rėksnių gausą iki 2004 metų su 2006 ir 2009 metų situacija, nustatyta, kad penkiose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili arba mažėja nereikšmingai (1 lentelė). Geldžiūnų miške nustatytas nedidelis gausos sumažėjimas, tačiau vertinant tai, kad 2006 metais stebėjimai nevykdyti, tendenciją galima bus nustatyti tik atlikus tyrimus sekančiais metais.

Mažųjų erelių rėksnių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose 2009 m. tirtose teritorijose įvertinta 39-46 perinčiom porom. Viso buvo iširtos 26 įvairaus dydžio miškingos, per visą šalį išsidėsčiusios teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti rūšies perėjimo atvejai (2 lentelė). Gausiausios populiacijos aptiktos Alionių ir Vabalės miškuose. Dalyje teritorijų nustatytas populiacijos mažėjimas, tačiau tai gali būti įtakota nepalankių metų sąlygų, todėl detalias išvadas galima būtų pateikti tik atlikus stebėjimus vėlesniais metais.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Mažojo erelio rėksnio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	nėra duomenų, kad paplitimas mažėtų	-	-	-
už PAST	-	išnyko kai kuriose ankstesnėse perimvietėse	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	kai kuriose teritorijose, kad ir nežymiai mažėja	-	-
už PAST	-	kai kuriose teritorijose mažėja	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o veisimosi	-

			buveinės prarandamos dėl plynų kirtimų	
už PAST	-	-	perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o veisimosi buveinės prarandamos dėl plynų kirtimų	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o tinkamų medynų ir optimalių maitinimosi buveinių plotas mažės	-
už PAST	-	-	trikdymo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o tinkamų medynų ir optimalių maitinimosi buveinių plotas mažės	-

Mažojo erelio rėksnio apsaugos būklė PAST ir už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi ūkininkaujant miškuose, o veisimosi buveinės prarandamos dėl plynų kirtimų;
- trikdomo efektas panašu, kad artimoje ateityje nemažės, o brandžių medynų plotas mažės;
- ariamos žemės pamiškėse sudaro didesnę atvirų plotų dalį, o tai sudaro nepalankias rūšiai mitybines sąlygas.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies būklė pagerėtų pirmiausiai pakeitus ūkininkavimo miškuose pagrindinius principus – atsisakius kirtimų darbų paukščių veisimosi metu. Tuo būdu iki minimumo sumažėtų paukščių trikdymas. Žinomų lizdų apsauga yra efektyvi priemonė, tačiau irgi negali užtikrinti rūšies palankios apsaugos būklės, kadangi speciali lizdų paieška šalies mastu neatliekama, o šiuo metu inventorizuoti lizdai nesudaro esminės perinčios populiacijos visų lizdų dalies. Dirbtinų lizdų pagalba galima privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur miškų

ūkiniai darbai neplanuojami artimiausiu metu ir jų neigiamas poveikis yra išvengiamas nors kuriam laikui. Tai gali būti efektyvi priemonė bent jau jaunesniuose medynuose.

Kita svarbi rūšies apsaugos priemonė – mitybinių buveinių išsaugojimas. Atlikti stebėjimai parodė, kad vis daugiau pamiškės pievų ir ganyklų suariama ir didesnė dalis atvirų plotų užima ariama žemė, kur sėjamos kultūros yra netinkamos ereliui rėksniui maitintis. Todėl pievų bei ganyklų išsaugojimas pamiškėse yra ne mažiau svarbi sąlyga, nei tinkamų medynų apsauga.

1 lentelė. Erelio rėksnio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Taujėnų - Užulėnio miškai LTUKMB001	15-20	13-15	13	13-15	Stabilus	Nėra	1.1; 2.0; 2.1; 3.0; 4.1; 4.2; 4.3	
Šimonių giria LTANYB001	12-13	10-13	12	12-13	Stabilus	Pokyčiai nereikšmingi	1.1; 2.0; 2.1; 3.0; 4.0; 4.1; 4.2; 4.3	
Labūnavos miškas LTKEDB001	8-10	9-11	8-10	8-10	Stabilus	Pokyčiai nereikšmingi	4.1; 4.2	
Lančiūnavos miškas LTKEDB002	10	8-10	9-10	9-10	Stabilus	Nėra	1.0; 2.0; 3.0; 4.1; 4.2	
Gubernijos miškas LTSIAB001	20	18-22	20	20	Stabilus	Pokyčiai nereikšmingi	1.0; 1.1; 2.0; 2.1; 4.1; 4.2	
Geldžiūnų miškas LTPAKB002	15	?	12	12-13	Stabilus	Pokyčiai nereikšmingi	?	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - stebėjimai nevykdyti;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Erelio rėksnio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009* (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Paaisėtės 2, Zablatiščio, Dryžių, Gatakiemio, Saldutiškio, Tauragnų, Minčios miškai Žirgės miškai (Utenos raj.)	?	11	7	7-8	Mažėja	25-33		
Burbiškio miškas Balaganų miškas (Anykščių raj.)	?	7	7	7	Stabilus	Nėra		
Palabažio, Ažvinčių miškai (Ignalinos raj.)	?	5 -6	4	4-5	Stabilus	Pokyčiai nereikšmingi		
Kuklių miškas (Švenčionių raj.)	?	1	1	1	Stabilus	Nėra		
Svirpliškių, Lūžų, Ilgašilio, Padustėlio, Kavolių šilelis (Zarasų raj.)	?	6	6	6	Stabilus	Nėra		
Alionių, Vabalės (Širvintų raj.)	?	8-10	8-10	8-10	Stabilus	Nėra		
Žalgirių, Medžioklės, Berštų, Sakučių miškai (Šilutės r.)	?	6-7	4	4-5	Mažėja	33		
Praviršulio Tyrelio miškas (Radviliškio raj.)	?	3-5	?	?	?	?		neatlikta
Kazokų miškas (Molėtų raj.)	?	1	1-2	1-2	Stabilus	Nėra		
Pamūšio miškas (Ukmergės raj.)	?	>1	1-2	1-2	Stabilus	Nėra		

Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringas 2009 m.

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Tetervinas (*Tetrao tetrix*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jos ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į tetervinų biologijos ir elgsenos ypatybes (patinų trauka tuokvietėms, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (registruojami paukščių tuokvietėse ar jų veiklos požymiai ir pan.), registruotus parametrus (patinai tuokvietėje, stebėtos patelės ir pan.), apskaitų atlikimo terminus bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar pakartotinos registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija (tuoktuvėse dalyvaujantys, besimaitinantys ar klajojantys), nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Kadangi dienos metu, pasibaigus tuoktuvėms, patinai (ypač pabaidyti), pasklida po aplinkinius medynus. Todėl net ir už kilometro ar daugiau gali būti registruojami iš vakaro ar anksti ryte tuokvietėse jau suskaičiuoti individai. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu. Tuo tarpu jeigu patinas tame pačiame miško kvartale buvo stebimas kelis kartus ir ne žinomų tuokviečių vietose, labai tikėtina, kad čia egzistuoja stebėtoju nežinoma tuokvietė, kurioje jis neatliko specialių stebėjimų. Tokiu atveju, reguliariai stebėtus paukščius galima priskaityti prie stebimos populiacijos, gausos įvertinime atitinkamai pakeliant vietinės populiacijos gausos įvertinimo viršutinį rodiklį.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Renkant 2009 m. duomenis, pokytis buvo vertinamas visose šešiose, rūšies apsaugai išskirtose PAST ir jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje vietinių populiacijų gausos PAST lentelėje (1 lentelė). Apibendrinant tik galima pasakyti, kad

atskirose teritorijose skiriasi minėto įvertinimo balai. Keliose jų stebėtojai nenusprendė, kuri balą nurodyti (pvz. Čepkelių pelkėje ir Adutiškio-Guntauninkų miškuose pateikiami 1.0, 1.1 ir 1.2 balai ir pan.). Be to, minėtose dvejose teritorijose vertinimai neatlikti antrajai-ketvirtajai grėsmėms. Už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų esančiose teritorijose, buveinės savybių pokytis nebuvo vertinamas visose penkiose iš septynių tirtų teritorijų dėl įvairių priežasčių (2 lentelė). Pirmiausiai, stebėtojai daugelyje jų lankėsi pirmą ar antrą kartą, todėl buveinių kokybinių, o juo labiau kiekybinių pokyčių įvertinti negalėjo. Be to, trumpų apsilankymų metu negalėjo įvertinti lankytojų poveikio, juolab ankstyvą pavasarį. Taip pat, bet ilgesnių stebėjimų plėšrūnų poveikį net ir bendrai, bet pagrįstai įvertinti yra praktiškai neįmanoma.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Tetervinų gausa 2009 metais septyniuose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 163-216 patiniais. (1 lentelė). Lyginant tetervinų gausą iki 2004 metų su 2006 ir 2009 metų situacija, nustatyta, kad keturiose iš šešių PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili. Čia stebėti tik nereikšmingi svyravimai. Dvejose (Čepkelių pelkė ir Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės) gausa sumažėjo.

Tetervinų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų 2009 m. įvertinta 50-72 patinų tuokvietėse. Viso ištirtos šešios teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti tetervinų perėjimo atvejai (2 lentelė). Jų tarpe perspektyviausios yra Praviršulio Tyrelis ir Mūšos Tyrelis. Dvejose teritorijose – Romato ir Karkasų durpnyuose - tetervinų nebeaptikta.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Tetervino apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	Reguliariai nyksta atskiros neskaitlingos tuokvietės	-	-
už PAST	-	Reguliariai nyksta atskiros neskaitlingos tuokvietės	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	Gausa mažėja bent atskirų tuokviečių atveju	-	-
už PAST	-	Gausa mažėja bent atskirų tuokviečių atveju	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	paukščiai	-	-

		trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, miškai sausinami		
už PAST	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, brandžių medynų deficitas	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	paukščiai ir toliau daugelyje vietovių bus trikdomi dėl žmogaus ūkinės veiklos, žemės sausinamos, plėšrūnų gausa per didelė	-	-
už PAST	-	paukščiai ir toliau bus trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, miškai sausinami, plėšrūnų gausa per didelė	-	-

Tetervino apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos;
- paukščiai ir toliau daugelyje vietovių bus trikdomi dėl žmogaus ūkinės veiklos, žemės sausinamos, plėšrūnų gausa per didelė;
- reguliariai nyksta atskiros, nors ir neskaitlingos tuokvietės.

Tetervino apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose apie tetervinų tuokvietes reikėtų išlaikyti ramybės zonas per visą veisimosi laikotarpį, o taip pat vasario mėn. Jų dydis priklauso nuo kraštovaizdžio ir ekologinių teritorijos savybių (pelkėse ir kontinentinių kopų vietose jos gali būti mažesnės), o taip pat tuokvietės dydžio. Tačiau šiuo atveju turėtų būti ne tik ribojama miško ūkinė veikla, bet ir transporto eismas, kaip tai praktikuojama daugelyje Europos šalių, o taip pat teritorijų „uždarymas“ visiems lankytojams, įskaitant gamtos fotografus, ornitologines ekskursijas ar net vietine iniciatyva paremtus tyrimus. Kita svarbi apsaugos priemonė yra pagrindinių plėšrūnų – lapių, mangutų, kiaunių, šernų, skaičiaus sumažinimas iki minimumo. Arti tetervinų tuokviečių įrengiamos šernų šėryklos gali nulemti rūšies išnykimą toje teritorijoje.

1 lentelė. Tetervino vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Registruota gausa 2009* (patinai)	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Čepkelių pelkė LTVARB002	>50	>22	14-16	14-20	Mažėja	20	1.0; 1.1; 1.2; 3.0; 4.0	Atlikti apskaitą visame rezervate praktiškai neįmanoma dėl laiko stokos (apskaitų metodiniai apribojimai), ir informacijos trūkumo apie atskirų patinų paplitimą pelkėje. Todėl buvo pasirinktos didžiausios ir nuo seno žinomos tuokvietės
Kamanų pelkė LTAKMB001	>50	34-50	54	54-56	Stabilus	Reikšmingų nėra	1.0; 2.0; 3.0; 4.1	
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	35	34-40	22-25	22-30	Mažėja	25	1.0; 1.2; 2.0; 3.0; 4.1	
Dainavos giria LTVARB005	60	>18	12-13	13-20	Stabilus	Reikšmingų nėra	1.1; 1.2; 2.0; 3.0; 4.1	Neskaitlingos tuokvietės yra žinomos ir iš kitų parko vietų
Rūdininkų giria LTSALB002	40	40-60	30-50	40-60	Stabilus	Nėra	-	Sumažėjimas atskirose tuokvietėse gali būti dėl klimatinų sąlygų tyrimų metais arba patinų pasitraukimo į naujai besiformuojančias satelitines tuokvietes
Adučiškio – Guntauninkų miškai LTSVEB008	40	18-30	20	20-30	Stabilus	Reikšmingų nėra	1.0; 1.1	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Tetervino vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Romato durpynas	?	2-5	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	-	
Karsakų durpynas	?	0	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	-	
Praviršulio Tyrelis	?	20-40	24	20-30	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Mūšos Tyrelis	?	20-40	21	20-30	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Arvydų žuvininkystės tvenkiniai	?	>2	1	>1	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Alionių apypelkio pievos	?	?	8	8-10	?	?	-	
Cimakavo draustinio apylinkės	?	4-6	1	1-2	Mažėja	100	-	Buveinės nepasikeitę, todėl išnykimo priežastys neaiškios

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Plovinė vištelė (*Porzana parva*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į plovinė vištelė biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (plovinė vištelė tinkamų užpelkėjusių vietų skaičių ir pasiskirstymą, jų užaugimo tankiais helofitais ir sumedėjusia augalija mastus ir pan.), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (pavasario eigą, orų ypatumus apskaitų metu), duomenų rinkimo metodą (kokio dydžio ir kokį konkrečiai apskaitų sektorių apėmė stebėtojas, ar naudojami provokaciniai įrašai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik palankiausių laikotarpių maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei dviejų, tačiau rekomenduotina trijų pakartojimų metu. Tačiau jokių būdų negalima domėn imti vienkartinę registraciją atvejus, kuomet pavieniai paukščiai taip pat šūkčioja ieškodami poros, kaip ir veisimosi vietose. Galiausiai, vertinama ar stebėjimai vykdyti visose rūšies buveinėse teritorijose. Kartu reikia atminti, kad plovinės vištelės didesnis aktyvumas yra ribotas laike, t.y. jis būna tik kelias valandas pilnai sutemus ir tik tinkamu oru, todėl didesnių teritorijų tyrimai reikalauja atitinkamų darbų apimčių, kurių pakankamumas taip pat vertinamas remiantis stebėtojų ataskaitomis.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Renkant 2009 m. duomenis, buveinės savybių pokytis buvo vertinamas visose PAST, ir jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje vietinių populiacijos gausos PAST 1-je lentelėje. Apibendrinant tik galima pasakyti, kad atskiruose teritorijose skiriasi minėto įvertinimo balai. Už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų esančiose teritorijose, buveinės savybių pokytis buvo vertinamas keturiose iš 6 teritorijų. Skirtingai nuo PAST, čia

įvertinimo balai daugelyje atveju yra vienodi (2 lentelė). Ilgio ir Ignotiškio ežeruose pokytis nebuvo vertinamas.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Plovinių vištelių užregistruota gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, yra 49-72 plovinių vištelių poros. Viso iširtos 6 teritorijos (1 lentelė). Iki 2004 m. atliktas tik ekspertinis vertinimas, o 2006 m. apskaitos vykdytos vėliau, nei numatyta metodikoje arba stebėtojų patirtis dar buvo nepatenkinami, todėl duomenys gali būti netikslūs. Taigi, bendrai vertinant monitoringo rezultatus, galime konstatuoti, kad PAST surinkti duomenys neleidžia įvertinti populiacijų pokyčių ar atlikti bet kokių svarbesnių įvertinimų šiuo metu.

Plovinių vištelių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose įvertinta 10-13 perinčių porų. Viso buvo iširtos 6 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti plovinių vištelių perėjimo atvejai (2 lentelė). Vienoje teritorijoje – Janavo ežere paukščių galimai sumažėjo, tačiau tai gali būti konkrečių metų klimatinių sąlygų įtaka. Kitose teritorijose reikšmingų perinčių populiacijų gausos pokyčių nepastebėta.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Plovinės vištelės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	-	nežinomos daugelyje PAST dėl tyrimų ankstesniais metais stokos
už PAST	-	-	-	nežinomos dėl tyrimų šalies mastu ar skelbtų duomenų analizės stokos
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	-	nežinomos daugelyje PAST dėl tyrimų ankstesniais metais stokos
už PAST	-	-	-	nežinomos dėl tyrimų šalies mastu ar skelbtų duomenų analizės stokos
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	Dalis buveinių	-	-

		tampa nebetinkamomis dėl išaugusių rekreacinių srautų		
už PAST	-	Dalis veisimosi buveinių prarandamos sutankėjant helofitams, šienaujant, taip pat deginant ar kitaip naikinant nendrynus	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	Kadangi daugelis perimviečių yra nepatrauklios rekreacinių požiūriu, perspektyvos nėra blogos	-	-	-
už PAST	-	Dalis nendrynų prarandama dėl jų naikinimo įvairiais tikslais, vietomis neigiamą poveikį daro trikdymas	-	-

Plovinės vištelės apsaugos būklė PAST vertinama kaip nežinoma, nes:

- paplitimo ir gausos tendencijos daugelyje PAST nežinomos dėl tyrimų ankstesniais metais stokos;
- veisimosi buveinių būklės tendencijos ir ateities perspektyvos nėra nepalankios.

Plovinės vištelės apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- paplitimo ir perinčios populiacijos gausos tendencijos yra nežinomos;
- dalis veisimosi buveinių prarandamos sutankėjant helofitams, šienaujant, taip pat deginant ar kitaip naikinant nendrynus, o perspektyvoje papildomas neigiamas poveikis gali atsirasti dėl rekreacinės plėtos.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies apsaugai užtikrinti būtina išsaugoti esamą šlapžemių hidrologinį režimą bei kontroliuoti, kad nendrynai, ypač augantys vandenyje, nebūtų per daug intensyviai eksploatuojami/šienaujami ir jokių būdu nedeginami. Tačiau per daug sutankėję ir sąlytį su atviru vandeniu paradę helofitų sąžalynai, taip pat netinkami rūšiai. Todėl reguliarius dalies nendrynų iššienavimas duoda teigiamą efektą.

1 lentelė. Plovinės vištelės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009* (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	55	17	22	22-30	?	?	1.0; 2.0; 3.0; 4.1	Iki 2004 m. atliktas tik ekspertinis vertinimas, 2006 m. apskaitos vykdytos vėliau, nei numatyta metodikose, todėl duomenys gali būti netikslūs. Todėl trendas ir pokyčių mastai nevertinti
Kauno marios LTKAUB008	5	8-12	2	3-4	Mažėja	Ženkliai	1.0; 2.0; 3.0; 4.0	Gausa gali mažėti dėl išaugusių rekreacinių srautų
Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai LTALYB001	>20	5-6	8	8-10	?	?	1.0; 2.0; 3.0; 4.1	Iki 2004 m. atliktas tik ekspertinis vertinimas, 2006 m. apskaitos vykdytos vėliau, nei numatyta metodikose, todėl duomenys gali būti netikslūs. Todėl trendas ir pokyčių mastai nevertinti
Nemuno delta LTSLUB001	70	1	8	10-20	?	?	4.3	Iki 2004 m. atliktas tik ekspertinis vertinimas, 2006 m. apskaitos vykdė nepakankamai patyręs stebėtojas, todėl duomenys netikslūs. Todėl trendas ir pokyčių mastai nevertinti
Čedaso ežeras ir jo apyežerės LTROKB001	3-6	3-5	2-3	3-4	Mažėja	Nereikšmingai	1.0; 2.0; 3.0; 4.1	Gausa svyruoja natūralių metinių populiacijos svyravimų lygmenyje
Biržulio-Stervo pelkių kompleksas LTTELB001	8	1	2-3	3-4	?	?	1.0; 2.0; 3.0; 4.1; 4.2; 4.3	Iki 2004 m. atliktas tik ekspertinis vertinimas, 2006 m. apskaitos vykdė nepakankamai patyręs stebėtojas, todėl duomenys netikslūs. Todėl trendas ir pokyčių mastai nevertinti

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Plovinės vištelės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Ilgės ežeras (Elektrėnų sav.)	?	>4	4	4-5	Stabilus	Nereikšmingi	-	Apskaitų teritoriją sudaro Elektrėnų marios, Ilgės ežeras, bei tarp jų esantys žuvininkystės ūkio tvenkiniai.
Ežerėlio pievos	3	3	3	3	Stabilus	Nėra	-	
Tyrulių pelkė	1	3-5	3	3-5	Stabilus	Nėra	-	
Arimaičių ežeras	?	?	2	2	?	?	-	Naujai pasirinkta teritorija, todėl trendas nevertintas
Janavo ežeras	<3	2-3	1	1-2	Mažėja	33-50	-	
Ignotiškio ežeras	?	0	1	1	Stabilus	Nėra	-	Ankstesniais metais buvo registruota, 2006 neaptikta greičiausiai dėl konkrečių metų sąlygų

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Griežlė (*Crex crex*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į griežlių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (griežlei tinkamų pievų skaičių ir pasiskirstymą, pievų užaugimo sumedėjusia augalija mastus ir pan.), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (pavasario eigą, orų ypatumus apskaitų metu), duomenų rinkimo metodą (kokio dydžio ir kokį konkrečiai apskaitų sektorių apėmė stebėtojas, kiek laiko jis užtruko viename apskaitų taške), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei dviejų, tačiau rekomenduotina trijų pakartojimų metu. Galiausiai, vertinama ar stebėjimai vykdyti visose rūšies buveinėse teritorijoje. Kartu reikia atminti, kad griežlės tinkamas aktyvumas būna tik kelias valandas pilnai sutemus ir tik tinkamu oru, todėl didesnių teritorijų tyrimai reikalauja atitinkamų darbų apimčių, kurių pakankamumas taip pat vertinamas remiantis stebėtojų ataskaitomis.

Populiacijos vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų 2009 metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas praktiškai visose PAST, kuriose vykdytos apskaitos, išskyrus Širvintos upės slėnį LTVLKB001 ir Nevėžio upės slėnį LTKAUB004. Vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas taip pat atliktas keliose už PAST ribų esančiose teritorijose: Nemune ties Klepočiais, Ežerėlio pievose, Šetekšnos slėnyje ir Strėvos žemupyje. PAST ribose laipsnis visose teritorijose įvertintas 1.0 ir 1.1; dažnai - 2.0; 2.1; 2.2; 3.2; 4.0 ir 4.2, o tik keletyje teritorijų – 1.2; 2.3; 3.0; 3.1; 4.3 ir 4.4 balais (1 lentelė). Tuo tarpu už PAST ribų jis įvertintas sekančiais balais: Strėvos žemupyje, Šetekšnos slėnyje ir Nemuno pievose ties Klepočiais –

1.1; 2.0; 3.0; 4.1, Ežerėlio pievose – 1.0; 2.0; 3.2 (2 lentelė). Iš akivaizdžių grėsmių PAST, reikia paminėti žymios dalies pievų suarimą Kamanų rezervato apsauginėje zonoje ir Minijos upės slėnio užstatymą, ko pasėkoje stebimas ženklus griežlių gausos mažėjimas. Pievų užaugimas krūmais atskirose teritorijose yrs tik lokalaus masto problema, nedaranti reikšmingos įtakos visos PAST gausai. Ankstyvo šienavimo poveikiui įvertinti reikalingi ilgesnio laikotarpio tyrimai. Tuo tarpu už PAST ribų akivaizdi grėsmė yra žemės ūkio intensyvėjimas.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Griežlių gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 794-924 perinčių porų. Viso ištirta 21 teritorija (1 lentelė). Didžiojoje dalyje PAST (18 teritorijų) griežlių gausa tyrimų metais gana ženkliai sumažėjo. Tik dviejose teritorijose - Nemuno slėnyje ties Viešvile bei Erlos ir Salanto upių senslėniuose – populiacijos būklė išliko stabili, ir vienoje teritorijoje - Senrusnės ir Sennemunės ežeruose – stebėtas populiacijos gausėjimas. Toks žymus bendros šalies populiacijos mažėjimas stebėtas pirmą kartą, todėl apie tolimesnes tendencijas galima bus spręsti tik iš vėlesnių metų duomenų. Šis mažėjimas gali būti įtakotas išskirtinių šių metų klimatinių bei hidrologinių sąlygų.

Griežlių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose 2005 m. įvertinta 266-280, 2007 m. – 400-462, o 2009 m. – 324-385 perinčių porų. 2005 m. buvo ištirtos 8 teritorijos, o 2007 ir 2009 m. - 10 (2 lentelė). Tačiau gausos ryškus padidėjimas negali būti siejamas vien su išaugusių stebimų teritorijų skaičiumi, nes atskirose jų 2007 m. užregistruota žymiai didesnė gausa nei 2005 m.: Nemuno pievose ties Klepočiais - >50 proc., Musės slėnyje ir Vyžuonos slėnyje tarp Utenos ir Vyžuonos - >30 proc., Šventosios slėnyje ties Užpaliais – 20 proc., Paluknio pievose ir Šetekšnos slėnyje - >10 proc., Strėvos žemupyje – 10 proc. 2009 metais, lyginant su 2007 metų duomenimis, gausa sumažėjo, tačiau tai gali būti tik atskirų metų ypatumai, ns lyginant su 2005 metų duomenimis, santykinė gausa nėra mažesnė. Tikras tendencijas parodys vėlesnių metų monitoringo rezultatai. Musės slėnio, Šetekšnos slėnio, Paluknio pievų ir Nemuno pievų ties Klepočiais griežlių populiacijos yra pakankamai skaitlingos, kad šios teritorijos būtų pasirinktos šios rūšies apsaugai (suteiktas PAST statusas, remiantis oficialiai patvirtintais kriterijais).

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Griežlės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	paplitimas daugelyje PAST mažėja	
už PAST	-	-	paplitimas daugelyje teritorijų mažėja	
Populiacijos gausos tendencijos				

PAST	-	-	populiacija ženkliai sumažėjo	-
už PAST	-	-	populiacija ženkliai sumažėjo	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	be žmogaus ūkinės veiklos ar specialios priežiūros blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas; tačiau dalis buveinių sunaikinama ūkinės veiklos metu	-	-
už PAST	-	be žmogaus ūkinės veiklos ar specialios priežiūros blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas; tačiau dalis buveinių sunaikinama ūkinės veiklos metu	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	nors ES agroaplinkosauginės programos ir propaguoja rūšies buveinių apsaugą, dabartinė praktika rodo, kad ūkininkai renkasi pievų pavertimą pūdymais, tuo pačiu sunaikindami griežlės perimvietes	-	-
už PAST	-	nors ES agroaplinkosauginės programos ir propaguoja rūšies buveinių apsaugą, dabartinė praktika rodo, kad ūkininkai renkasi pievų pavertimą pūdymais, tuo pačiu sunaikindami griežlės perimvietes	-	-

Griežlės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- nežinomos rūšies paplitimo tendencijos;
- populiacija ženkliai sumažėjo
- be žmogaus ūkinės veiklos ar specialios priežiūros blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas, tačiau dalis buveinių sunaikinama suariant natūralias bei kultūrinės pievas;
- nors ES agroaplinkosauginės programos ir propaguoja rūšies buveinių apsaugą, dabartinė praktika rodo, kad ūkininkai renkasi pievų pavertimą pūdymais ar grūdinių kultūrų auginimą, tuo pačiu sunaikindami griežlės perimvietes.

Griežlės apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST. Tik čia dar nėra aiškios perinčių populiacijų gausos pokyčių tendencijos.

Rekomendacijos apsaugai

Svarbiausia rūšies palankios būklės palaikymo sąlyga – veisimosi buveinių išsaugojimas ir palaikymas, ką pakankamai efektyviu mastu galima pasiekti tik žmogaus ūkinės veiklos dėka. Šiuo atveju gamtosauginės veiklos turėtų būti nukreiptos į atitinkamos žemės ūkio praktikos – ekstensyvios gyvulininkystės, propagavimą, visokeriopai įtakojant ūkininkų sprendimus. Kiek leidžia teisinės priemonės, žemės naudojimo paskirties keitimas į rūšiai nepalankią, turėtų būti draudžiamas. Be to, šalis turėtų kiek gali daugiau išnaudoti kaimo plėtros programos suteikiamas galimybes.

1 lentelė. Griežlės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	435	450	425-450	245	250-270	mažėja	45	1.0, 1.1, 4.2, 4.4	
Minijos upės slėnis LTKLAB005	300	?	130-150	71	75-100	mažėja	33	1.1, 1.2, 2.0, 3.0, 3.2	
Nemunėlio upės slėnis LTBIRB002	150	65-70	58-70	19	20-30	mažėja	30	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 3.0, 3.2	Sumažėjusi gausa bent dalinai apsprendžiama sumažėjusiu teritorijos plotu, kuomet dalis buvusios teritorijos ploto šiuo metu priskirta Biržų girios PAST. Gausos pokyčiai nevertinti, nes monitoringas šioje teritorijoje vykdytas pirmą kartą
Senrusnės ir Sennemunės ežerai LTSLUB002	80	?	36-40	47	47-50	daugėja	25	1.0, 1.1, 1.2, 4.2, 4.4	
Kamanų pelkė LTAKMB001	60	15	14-18	7	7-10	mažėja	50	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.2, 2.3, 3.2, 4.2, 4.4	
Ventos upės slėnis LTAKMB002	60	40	36-40	12	12-15	mažėja	65	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 2.2, 2.3, 3.0, 3.1, 3.2, 4.2, 4.4	
Nemuno slėnio pievos tarp Raudonės ir Gelgaudiškio LTJURB002	45	50	48-55	31	31-40	mažėja	33	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 2.2, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4	
Apšės upės slėnis LTSKUB001	40	40	?	0	0	?	?	-	

Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringas 2009 m.

Šešuvies ir Jūros upių slėniai LTTAUB001	40	60	153-165	113	115-120	mažėja	15	-	
Nemuno slėnio pievos ties Viešvile LTTAUB004	39	65	51-60	47	47-55	stabilus	nereikšmingi pokyčiai	1.0, 1.1, 2.0, 3.0, 3.2, 4.2, 4.4	
Nevėžio upės slėnis LTKAUB004	37	35-40	25-30	14	14-18	mažėja	35	-	
Žemaitijos nacionalinis parkas LTPLUB001	35	25	20-25	1	1-5	mažėja	75-95	1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 2.2, 3.2, 4.3, 4.4	
Birvėtos šlapžemės LTIGNB001	35-40	40	?	17	17-20	mažėja	50	1.2	
Dubysos upės slėnis LTRASB001	35	50	27-35	14	14-18	mažėja	45	1.0, 2.0, 2.2, 3.0, 4.1	
Šaltojos ir Vyžuonos upių slėniai LTROKB004	35	50	86-90	46	46-50	mažėja	45	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 4.2, 4.4	
Širvintos upės slėnis LTVLKB001	35	25	15-20	14	14-18	mažėja	10	-	
Erlos ir Salanto upių senslėniai LTSKUB002	35	41	21-30	28	28-35	stabilus	nereikšmingi	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 2.2, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4	
Svylos upės slėnis LTSVEB001	30	30	?	7	7-10	mažėja	70	1.2	
Dysnų ir Dysnykščio apyežerių šlapžemių kompleksas	30	15	5-10	3	3-5	mažėja	50	-	

LTIGNB004									
Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis LTIGNB003	?	?	?	33	33-40	?		-	Gausos pokyčiai nevertinti, nes monitoringas šioje teritorijoje vykdytas pirmą kartą
Biržų giria LTBIRB001	?	?	?	13	13-15	?		1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 2.1, 3.0, 3.2	Gausos pokyčiai nevertinti, nes monitoringas šioje teritorijoje vykdytas pirmą kartą

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Griežlės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemunus ties Klepočiais	?	25-35	47-66	29	30-35	mažėja	nereikšmingi	1.1; 2.0; 3.0; 4.1	Gausos pokyčiai lyginti su 2005 m. situacija
Ežerėlio pievos	25-30	24-30	22-25	17	17-22	mažėja	nereikšmingi	1,0; 2,0; 3,2	
Musės slėnis	?	39-45	58-60	34-43	35-45			-	
Šetekšnos slėnis	?	48-55	56-60	28	28-35	mažėja	50	1,1; 2,0; 3,0; 3,2; 4,1; 4,3	
Strėvos žemupys	?	25-30	22-25	17	18-20	mažėja	10	1.1; 2.0; 3.0; 4.1	Gausa mažėja dėl intensyvaus pievų naudojimo
Šventosios slėnis ties Užpaliais	?	26-30	19-25	18-20	22-25	stabilus	nereikšmingi	-	

Vyžuonos slėnis tarp Utenos ir Vyžuonos	?	14-20	26-30	22-24	25-30	stabilus		-	
Paluknio pievos	?	110-120	125-140	98-100	98-110	stabilus	nereikšmin gi	-	
Švendubrės pievos	?	?	25-30	56	56-60	daugėja	50	-	
Kimsės pievos	?	?	0-1	2	2-3	?	?	-	Gausa maža dėl blogos buveinių būklės

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai;

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Stulgys (*Gallinago media*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į stulgių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tuokvietėms tinkamų pievučių skaičių ir išsidėstymą, pievų užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologines sąlygas teritorijoje, pavasario eiga), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei trijų pakartojimų metu. Galiausiai, būtina vertinti ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos buveinėse, nes net vienoje didesnio ploto teritorijoje stulgiai gali suformuoti kelias tuokvietes. Kartu reikia atminti, kad stulgiai yra paslaptingas paukštis, patikimai girdimas tik tamsiu paros metu arba esant stiprioms sutemoms, todėl didesnių teritorijų tyrimai reikalauja atitinkamų darbų apimčių, kurių pakankamumas taip pat vertinamas iš stebėtojų ataskaitų. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai nustatyti ar tyrimų metu aptiktos visos rūšies tuokvietės, ir jose besilankančių patinų skaičių. Kadangi rūšis sunkiai aptinkama, būtina įvertinti stebėtojo paklaidą, pridėdant 10 % nuo tuokvietėse užregistruotų patinų skaičiaus.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. 2005 m. duomenų analizėje konkretus vertinimas nebuvo atliekamas, kadangi 2005 metų perinčių paukščių monitoringo stebėjimų metu buveinės savybių pokytis nebuvo fiksuojamas. Analizuojant 2006, 2007, 2008 ir 2009 m. duomenis, buvo atliktas visų metodikose numatytų vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas, tiek rūšies apsaugai

išskirtoje PAST, tiek už jos ribų esančiose teritorijose – Kretuono draustinyje, Ežerėlio pievose ir Skroblaus slėnyje. PAST ribose esančiame Svylos upės slėnyje jis įvertintas tik 2.0 balu; Sausgalvių pievose – 2.0, 3.1 ir 4.1, o viename apskaitų taške – ir 1.6; tuo tarpu Nemuno deltoje – vieninteliame taške kur aptikti stulgiai – 1.3, 1.6, 2.1, 3.2, 4.1. Tuo tarpu už PAST ribų jis įvertintas sekančiais balais: 1.0; 2.2; 3.1; 4.1.

Nemuno deltoje stulgiui situacija yra labai nepalanki, nes daugiau nei pusė teritorijos yra nušienaujama jau birželio pradžioje, paukščiams dar nespėjus išsiperėti. Be to, vanduo per greitai išpumpuojamas iš pievų, todėl jos per anksti išdžiūsta. Tuo tarpu drėgnais metais, pievose išlieka per aukštas vanduo (nes pavasario pabaigoje jis nebepumpuojamas), todėl vėl susidaro rūšiai nepalankios sąlygos. Svylos slėnyje pievos praktiškai nešienaujamos, todėl joms gresia užaugimas. Už PAST ribų, Kretuono ež. pakrančių pievos tapo netinkamos rūšiai dėl užaugimo, o Ežerėlio pievos dėl jų dabartinio transformavimo į sausesnes.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Stulgių gausa 2009 metais visose trijose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 31-48 patiniais (1 lentelė). 2007 metais stebėjimai nevykdyti Sausgalvių pievose ir Svylos upės slėnyje, o Nemuno deltoje tyrimai vykdyti tik vienoje ankstesniais metais aptiktoje tuokvietėje. Todėl šioje teritorijoje neaptikti paukščiai (nulinis stebėjimų rezultatas) dar neparodo, kad rūšis išnyko, o tik akivaizdžiai nurodo, kad tyrimai buvo blogai organizuoti ir neatlikti tinkamomis apimtimis. Taigi, 2007 metais PAST tinkle neužregistruotas nė vienas stulgys, kas neleidžia vertinti nei perinčios populiacijos gausos, nei jų pokyčių ir per ilgesnį laikotarpį. 2008 m. apskaitos tinkamai atliktos Sausgalvių pievose, tačiau akivaizdžiai neaptiktos skaitlingos tuokvietės Nemuno deltoje ir Svylos slėnyje. Ypač prasta situacija Nemuno deltoje, kur aptiktas tik vienas patinas, nors čia visą laiką buvo sutinkama skaitlingiausia rūšies perinti populiacija šalyje. Kadangi esminių buveinių pokyčių Nemuno deltoje nėra, akivaizdu, kad neaptiktos vietos, kur laikosi pagrindinė populiacijos dalis. Todėl minėtų apskaitų rodiklių PAST tinkle, be papildomų nuoseklių tyrimų, negalima vertinti ir ekspertinį metodu, nes tokios retos ir labai lokaliai išplitusios rūšies, kaip stulgys, atveju, ekstrapoliuojant galima gauti tikrovę neatspindinčius rezultatus. Todėl, tikslus ir korektiškas visos vietinės populiacijos gausos ir apsaugos būklės įvertinimas galimas tik atlikus pilną perinčios populiacijos apskaitą visame stebimų teritorijų plote. Nors dabartiniai fragmentiški ir ne kasmetiniai duomenys akivaizdžiai rodo perinčios populiacijos gausos mažėjimo tendencijas, mes tokią, iš pirmo žvilgsnio nepalankią, situaciją vertiname atsargiai, kadangi stulgys yra paslaptinga ir sunkiai aptinkama rūšis, reikalaujanti stebėtojų patirties. Todėl mes manome, kad realiai egzistuojančios populiacijos yra skaitlingesnės, o 2005-2009 m. vykdytų stebėjimų metu neužregistruoti visi teritorijoje buvę paukščiai. Juolab esminių nepalankių buveinių pokyčių pastaraisiais keliais metais, minėtose teritorijose nepastebėta.

Stulgių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų tirtose teritorijose 2006 m. įvertinta 4-5 besituokiančiais patiniais, tuo tarpu 2007, 2008 ir 2009 m. čia neaptiktas nė vienas šios rūšies paukštis. Viso buvo ištirtos 3 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti stulgių perėjimo atvejai (2 lentelė). Kretuono paežerės pievose stulgių tuokvietė nebeaptikta 2005, 2006 ir 2007 metais. Tai pirmiausiai nulėmė aukštos žolinės augalijos suvešėjimas. Tačiau ateinančiais metais vertėtų apskaitas atlikti ir Kretuono ežero Didžiojoje saloje, nes ten išliko rūšies tuokvietėms tinkamos buveinės. Ežerėlio užmirkusiose pievose stulgių populiacija panašu, kad išnyko taip pat dėl nepalankių buveinių pokyčių. Skroblaus upelio slėnyje stulgių tuokvietė neaptikta, nors tinkamos buveinės surastos. Kadangi visose trijose teritorijose už PAST ribų rūšis neberandama, ateinančiais metais siūlytumėm atlikti stebėjimus Druskininkų apylinkių šlapiose pievose, Paluknio pievose bei Dysnos hidrografiniame draustinyje, t.y. kur ši rūšis buvo aptinkama ankstesniais metais.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Stulgio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	išnyko keliose buvusiose perimvietėse, nors nuoseklių paskutinių metų tyrimų šalyje trūksta	-
už PAST	-	-	išnyko keliose buvusiose perimvietėse, o nuoseklių paskutinių metų tyrimų kitose šalies vietose trūksta	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	mažėja, nes išnyko keliose teritorijose. Gausos didėjimo kitose PAST nestebima	-
už PAST	-	-	mažėja, nes išnyko keliose teritorijose. Gausos didėjimo nestebima nė vienoje žinomoje perimvietėje	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	Dviejose teritorijose būklė blogėja dėl ūkinės veiklos intensyvinimo arba jos nutraukimo, o tvarkymo darbai nevykdomi	-
už PAST	-	-	Daugelyje	-

			perimviečių būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo. Tvarkymo darbai nevykdomi	
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	Ūkininkavimas turėtų dar intensyvėti, o tvarkymo darbai apleistose pievose brangiai kainuoja	-
už PAST	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė menka, o tvarkymo darbai brangiai kainuojantys	-

Stulgio apsaugos būklė PAST ir už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- be specialios priežiūros blogėja veisimosi buveinių kokybė ir mažėja jų plotas;
- perinčios populiacijos gausa daugelyje perimviečių paskutiniaisiais metais palaipsniui mažėjo, o keliose (Čepkelių pelkė, Kretuono draustinis, Ežerėlio pievos) rūšis išnyko visai;
- ūkininkavimo atnaujinimo galimybės, tęsiant pievų ekstensyvų naudojimą, daugelyje teritorijų (išskyrus Sausgalvių pievas) yra menkos dėl nepatrauklumo (šlapios, sunkiai naudojamos pievos);
- specialių tvarkymo priemonių įgyvendinimas yra brangus ir reikalingos apimties finansavimo galimybės menkos;
- ten kur ūkininkaujama, dažnai per anksti šienaujamos pievos ir tokia praktika, panašu, kad išliks ateityje;
- naujų šlapių pievų susiformavimo galimybės mažėja, nes paskutiniaisiais metais vis didesnė jų dalis suariama, siekiant gauti ES išmokas, arba stambėjantys ūkiai vis daugiau lėšų skiria šlapynių sausinimui.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas tik vykdant tam tikrą ūkinę veiklą – ne intensyviai ganant ar vėlai šienaujant, arba atliekant veisimosi buveinių tvarkymo darbus. Priešingu atveju, dėl sukcesinių procesų, buveinės transformuojasi į netinkamas rūšiai perėti. Kiek ilgiau jos išsilaiko stipriai užliejamose pievose, tačiau jų išsaugojimas irgi yra tik laiko klausimas. Todėl, norint išsaugoti dabartines stulgio perimvietes su pakankamai gausiomis populiacijomis, būtina organizuoti neintensyvų ir vėlyvą ganymą, o taip pat šienavimą, išvežant nupjautą žolę. Tai galima pasiekti pasinaudojant ES agroaplinkosauginėmis programomis, o jeigu nėra norinčių ūkininkauti, įgyvendinant specialias tvarkymo priemones. Didžiausios pastangos šia kryptimi turėtų būti nukreiptos į Nemuno deltą ir jos aplinkines teritorijas, kur yra išlikusi skaitlingiausia ir perspektyviausia apsaugos požiūriu stulgių populiacija. Šiuo metu tvarkymo darbai vykdyti

Svylos upės slėnyje ir reikėtų rūpintis jų tęstinumu. Ypač aktualūs, šiuo metu, yra Katros slėnio tvarkymo darbai Čepkelių rezervate bei Žemaitiškės pievų Kretuono draustinyje. Kadangi rūšis minta dirvožemio bestuburiais, pagrindė sliėkais, buveinių tvarkymui galima naudoti reguliuojamus gaisrus, kai tai leis šalies teisinė bazė.

Siekiant nustatyti tikrąją rūšies apsaugos būklę, reikalingi specialūs tyrimai, skirti naujai rūšies inventorizacijai šalyje.

1 lentelė. Stulgio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2005** (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Įvertinta gausa 2007 (patinai)	Įvertinta gausa 2008 (patinai)	Registruota gausa 2009* (patinai)	Įvertinta gausa 2009 (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos****
Nemuno delta LTSLUB001	60	13***	25-30	?**	?	25-35	25-40	stabilus	nereikšmingi	Gausos ir paplitimo pokyčiai lyginami su 2006 metais, kuomet apskaitos atliktos nuosekliai
Svylos upės slėnis LTSVEB001	10	0	4-5	?	>1	4	4-5	?	?	2005 ir 2007 metais stebėjimai nevykdyti. 2006 m. tuokvietės aptiktos dvejose stebėjimų vietose. 2008 m. duomenys kelia abejonių dėl stebėtojo kvalifikacijos.. Gausos pokyčiai ir jų tendencijos nevertinti, nes trūksta išsamių teritorijos tyrimų, skirtų rūšies veisimosi vietų paieškai
Sausgalvių pievos LTSLUB003	10	5	0	?	7-9	1	2-3	mažėja	?	2009 metais teritorijoje buvo labai aukštas vandens lygis, kas, be jokios abejonės, įtakojo ir paukščių gausą tuokvietėse. 2006 ir 2007 metais nuoseklūs stebėjimai nevykdyti. 2008 metais gausa įvertinta, atsižvelgiant į tyrėjų paklaidas, kurios nustatytos remiantis išsamiais tyrimais užsienio šalyse. Pokyčiai apibūdinti lyginant situaciją su iki 2004 m., tačiau pokyčių mastai nevertinti

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertinti nekorektiška, nes patikrinta tik viena potenciali tuokvietė;

*** - gausa įvertinta tik dalyje NDRP;

**** - neatlikus reguliarių stebėjimų visame teritorijų plote, tikslus ir korektiškas visos vietinės populiacijos gausos įvertinimas neįmanomas

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Stulgio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2005** (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Įvertinta gausa 2007** (patinai)	Įvertinta gausa 2008** (patinai)	Registruota gausa 2009* (patinai)	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Ežerėlio pievos	4	4-5	4-5	0	0-1	0	0	Mažėja	Išnyko/nebeperi	Rūšis išnyko dėl buveinių pasikeitimų, ypač jų užaugimo helofitais ir krūmais. Naujai besiformuojančios tinkamos buveinės naujuose plotuose 2007 m. buvo sunaikintos, pradėjus teritorijos sausinimo darbus
Kretuonas	3	0	?	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/nebeperi	Neaptikta tuokvietė buvusioje vietoje. Pavieniai patinai gali būti išsimėtę teritorijoje, tačiau juos aptikti galima tik atlikus specialius tyrimus, reikalaujančius didelės darbų apimties. Buveinės buvusioje tuokvietėje transformavosi į nepalankias. Reikėtų atlikti paiešką ir ežero Didžiojoje saloje.
Skroblaus slėnis****	?	?	?	0	0	0	0	?	?	Tuokvietė neaptikta, nors tinkamos buveinės rastos. Matomai čia rūšis neįsikūria

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai;

**** - Stebėjimai pradėti tik 2007 metais, todėl nėra informacijos apie rūšies būklę ankstesniais metais.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Avocetė (*Recurvirostra avosetta*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jos ribų tirtoje teritorijoje nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į avocečių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (smėlio salelių paplitimą ir jų užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologinės sąlygas teritorijoje, pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus (stebėti pavieniai paukščiai, pora, lizdas), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant absoliučią gausą būtina apimti visą galimą veisimosi sezoną, kad suregistruoti tiek ankstyvas, tiek vėlyvas poras, todėl teritorijoje būtina apsilankyti ne mažiau trijų kartų. Galiausiai, būtina vertinti ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos potencialiose buveinėse, nes kiekviena neaptikta neskaitlingos rūšies pora daro žymią įtaką bendram populiacijos įvertinimui. Todėl didesnių teritorijų, tokių kaip Nemuno delta, tyrimai reikalauja atitinkamų darbų apimčių, kurių pakankamumas taip pat vertinamas, remiantis stebėtojų pateikta ataskaita.

Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Remiantis 2009 m. duomenimis, vietos savybių išsaugojimo laipsnis vienintelėje rūšies apsaugai nominuotoje PAST įvertintas 1.2; 2.2; 3.0; 4.3 balais. Tuo tarpu už jos ribų tirtoje teritorijoje – Slengių karjere, jis įvertintas sekančiais balais: 1.2; 2.0; 3.0; 4.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Avocetės 2009 metais Nemuno deltos PAST nestebėtos (1 lentelė). Jau ir ankstesniais metais, lyginant avocečių gausą iki 2004 metų su 2006 metais nustatyta, kad perinti populiacija reikšmingai sumažėjo. Tam gali turėti įtakos perėjimui tinkamų salelių stoka.

Avocečių gausa už rūšies apsaugai įsteigtos PAST ribų tirtoje teritorijoje – Slengių karjere, įvertinta 0 perinčių porų, nes čia šios rūšies paukščių neaptikta (2 lentelė). Ankstesniais metais čia buvo stebimi paukščiai ir tai vienintelė teritorija už PAST ribų, kur iki 2004 metų perėjimo metu stebėtos avocetės.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Avocetės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	Išnyko keliuose ankstesnėse perimvietėse	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški tiek ankstesnių metų, tiek dabartinė situacija
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	mažėja	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes užregistruoti tik atskiri perėjimo atvejai
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	nepalankios dėl sukcesinių procesų ir trikdymo; aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių kokybę	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes užregistruoti tik atskiri perėjimo atvejai
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	žmonių lankymasis svarbiausiose perimvietėse neregamentuotas, o buveinių tvarkymo darbai neplanuojami	-

už PAST	-	-	-	neaiškios, nes nežinomos perimvietės
----------------	---	---	---	--

Avocetės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perinčios populiacijos gausa mažėja;
- dalis perimviečių Nemuno deltoje išnyko;
- veisimosi buveinės prarandamos dėl sukcesinių procesų smėlio salelėse bei žmogaus rekreacinės veiklos, o jų atkūrimo programų nėra;
- aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių kokybę.

Avocetės apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų irgi yra nežinoma, nes nėra žinomos pastovios perimvietės, todėl ir gausos bei buveinių pokyčiai jose, o taip pat ir ateities perspektyvos.

Rekomendacijos apsaugai

Kadangi didžioji dalis perinčios populiacijos yra susitelkusi Nemuno žemupio salose, šių perimviečių būklė nulemia visos populiacijos būklę. Todėl norint išsaugoti perinčią avočių populiaciją Atmatos žiotyse esančiose salose būtina riboti žmonių lankymąsi. Didesnio gausumo taip pat galima tikėtis formuojant naujas perimvietes (saleles ar pusiasalius) bei atliekant jau esamų tvarkymo darbus. Gilinant upės vagą, būtina suformuoti naujas smėlio saleles.

1 lentelė. Avocetės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta, LTSLUB001	5-10	4	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	1.2; 2.2; 3.0; 4..3	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Avocetės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Slengių karjeras	?	0	0	0	Išnyko/ nebeperi	100	1.2; 2.0; 3.0; 4.0	Iki 2004 metų perėjimas irgi nebuvo įrodytas, tačiau paukščiai reguliariai stebėti

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Gaidukas (*Philomachus pugnax*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į gaidukų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (trumpažolių pievų paplitimą, pievų užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologinės sąlygas teritorijoje, pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius), registruotus parametrus (stebėti patinai tuokvietėse, patelės), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant absoliučią gausą būtina apimti visą galimą veisimosi sezoną, kad suregistruoti tiek ankstyvas, tiek vėlyvas dėtis, todėl teritorijoje būtina apsilankyti ne mažiau trijų kartų. Galiausiai, būtina vertinti ar stebėjimai vykdyti visose buveinėse teritorijoje, nes kiekviena neaptikta neskaitlingos rūšies pora daro žymią įtaką bendram populiacijos įvertinimui. Kartu reikia atminti, kad gaidukas, tiksliau perinti patelė, yra sunkiai aptinkama, nes pabaidyta tyliai pakyla tik iš nedidelio atstumo. Išsiritus jaunikiams, patelė juos nusiveda į nuošalesnes maitinimosi vietas ir tada perėjimo faktą dar sunkiau nustatyti. Todėl didesnių teritorijų, tokių kaip Nemuno delta, tyrimai reikalauja didelių darbų apimčių, kurių pakankamumas taip pat vertinamas, remiantis stebėtojų pateikta ataskaita. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai nustatyti ar tyrimų metu nustatytos visos rūšies perimvietės ir suregistruotos jose išsikūrusios poros. Kadangi rūšis sunkiai aptinkama, būtina įvertinti stebėtojo paklaidą, pridodant ne mažiau 30 % nuo teritorijoje užregistruotų porų skaičiaus.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų darbo patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2006 m. duomenis, nustatyta, kad vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas neatliktas Nemuno deltos PAST, tuo tarpu Kretuono ežere pateikiami sekantys

balai: 1.0; 2.1; 3.2, o Birvėtos šlapžemėse – 2.1. Už PAST ribų esančiose dviejose teritorijose - Kintų pievose ir Svencelės pievose, jis įvertintas sekančiais balais: 1.1, 2.2, 3.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Gaidukų gausa 2009 metais visose trijose PAST įvertinta 28-49 poromis. Tačiau ši gausa įvertinta ne remiantis aptiktomis perinčiomis patelėmis, o patinų skaičiumi tuoktuvių vietose.. Ateityje visose trijose teritorijose reikėtų atlikti nuoseklius stebėjimus bei keisti monitoringo metodikas. Kadangi žymių nepalankių buveinių pokyčių pastaraisiais metais minėtose teritorijose nepastebėta, perintys paukščiai turėtų būti fiksuojami.

Gaidukai už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų tirtose teritorijose 2009 m. aptikti tik vienoje teritorijoje, nors buvo iširtos 3 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti rūšies perėjimo atvejai (2 lentelė). Ar rūšis visai išnyko, ar tai tik konkrečių metų ypatumai, ar tik stebėtojo paklaida, parodys vėlesni monitoringo darbai. Tačiau šiuo metu mes rūšies apsaugos būklę vertiname kaip nepalankią. Tačiau į tokią, iš pirmo žvilgsnio nepalankią, situaciją reikia žiūrėti atsargiai, kadangi gaidukas yra paslaptinga ir didesniu veisimosi sezono laikotarpiu sunkiai aptinkama rūšis, reikalaujanti nuoseklių tyrimų. Todėl tikėtina, kad pavienės poros dar peri stebėjimų vietose, tačiau neišku ar kasmet. Juolab žymių nepalankių buveinių pokyčių pastaraisiais metais minėtose teritorijose nepastebėta. Kadangi nė vienoje teritorijoje už PAST ribų rūšis nerasta, ateinančiais metais siūlytumėm atlikti stebėjimus ir kitose Nemuno žemupio bei pamario pievose, kur ši rūšis buvo aptinkama ankstesniais metais.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Gaiduko apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	-	nežinomos, nes nėra nuoseklių paskutinių metų tyrimų duomenų pasirinktose teritorijose
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes nėra nuoseklių paskutinių metų tyrimų duomenų konkrečiose teritorijose ir šalyje
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	-	nors neaptiktas stebėtose perimvietėse, akivaizdžiai trūksta

				nuoseklių tyrimų duomenų
už PAST	-	-	-	nors neaptiktas stebėtose perimvietėse, akivaizdžiai trūksta nuoseklių tyrimų duomenų
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo, arba intensyvėjimo, arba buveinių transformavimo	-
už PAST	-	-	būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo arba buveinių transformavimo, o tvarkymo darbai tinkamomis apimtimis sunkiai įgyvendinami	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	tinkamo ūkininkavimo tikimybė menka, o tvarkymo darbai brangiai kainuoja	-
už PAST	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė menka, o kur vykdoma, buveinės transformuojamos. Tvarkymo darbai brangiai kainuoja	-

Gaiduko apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- Nėra duomenų apie ankstesniais (2006 m.) metais aptiktas perinčias populiacijas;
- būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo, intensyvinimo arba pievų ir ganyklų transformavimo į ariamą žemę;
- ūkininkavimo atnaujinimo galimybės, tęsiant pievų ekstensyvų naudojimą, daugelyje vietų yra menkos dėl nepatrauklumo (šlapios, sunkiai naudojamos pievos) arba galimo intensyvaus naudojimo (derlingose pievose);
- tvarkymo darbai nevykdomi, nes specialių tvarkymo priemonių įgyvendinimas yra brangus ir reikalingos apimties finansavimo galimybės menkos.

Gaiduko apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST ribose.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas tik vykdant tam tikrą ūkinę veiklą – ne intensyviai ganant ar šienaujant pievas bei ganyklas, kad išlaikyti žemažolę pievų ar ganyklų struktūrą. Nustojus ūkininkauti, suveši aukštieji žolynai ir rūšis apleidžia buvusias perimvietes. Veisimosi buveinių tvarkymo darbai nėra perspektyvus, kadangi skaitlinga perinti populiacija iškuria palyginti didelio ploto atvirose buveinėse su tinkama žoline danga, todėl ją dirbtinai palaikyti galima tik turint didelius žmogiškuosius arba finansinius išteklius. Todėl, norint išsaugoti dabartines gaiduko perimvietes su stabiliomis populiacijomis, būtina organizuoti neintensyvų ir vėlyvą ganymą ir/ar vėlyvą šienavimą. Tam reikia pasinaudoti ES agroaplinkosauginių programų galimybėmis, o jeigu nėra norinčių ūkininkauti, tada būtina įgyvendinti specialias tvarkymo priemones. Kol kas tokie darbai yra realūs tik Kretuono ežero Didžiojoje saloje, kadangi šią teritoriją būtina tvarkyti ir saugant vieną skaitlingiausių šalyje upinių žuvėdrų koloniją, perinčius mažuosius kirus, o taip pat planuojant palaikyti tinkamos būklės potencialias stulgio perimvietes. Palankią rūšies apsaugos būklę šalyje galima pasiekti tik atnaujinant ekstensyvų ūkininkavimą pamario pievose.

1 lentelė. Gaiduko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	115	?	19 patinų	20-40	?	?	-	Kadangi 2006 metais rūšis neaptikta dėl stebėtojų kvalifikacijos stokos, gausos pokyčių lyginti nėra galimybės, nes iki 2004 m. gausa įvertinta tik remiantis ekspertiniu vertinimu
Kretuono ežeras LTSVEB003	3-5	?	6 patinai	6	?	?	1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.0, 3.2	Kadangi 2009 m. stebėti tik besimaitinantys paukščiai, kurių tarpe galėjo būti ir migrantų, pateikiami duomenys neatspindi tikrosios būklės teritorijoje. Todėl šie duomenys rūšies perinčios populiacijos vertinime nenaudojami
Birvėtos šlapžemės LTIGNB001	5-10	?	2 patinai	2-3	?	?	2.0	Stebėtų paukščių skaičius gali būti netikslus dėl stebėtojo patirties stokos. Todėl gausos pokyčių lyginti nėra galimybės, nes iki 2004 m. gausa įvertinta tik remiantis ekspertiniu vertinimu

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Gaiduko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004	Įvertinta gausa 2006**	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009**	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Kintų pievos		?	0	0	?	?	1.1, 2.2, 3.0	Nei perinčios poros, nei bituokiantys patinai neaptikti, nors veisimosi buveinės išliko. Matomai, rūšis neaptikta dėl jos retumo
Alkos polderis	?	?	3	>5 porų	?	?	-	Perinčios patelės neaptiktos, nors veisimosi buveinės

Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringas 2009 m.

								išliko. Tačiau gausa vertinta remiantis tuokvietėje užregistruotų patinų skaičiumi. Gausos pokyčiai nežinomi, nes rūšis čia neaptikta 2006 metais
Svencelės pievos	?	?	0	0	?	?	1.0, 2.2, 3.0	Perinčios poros neaptiktos, nors veisimosi buveinės išliko. Matomai, rūšis neaptikta dėl jos retumo

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Juodkrūtis bėgikas (*Calidris alpina*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į juodkrūčių bėgikų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (trumpažolių pievų paplitimą, pievų užaugimo sumedėjusia ir aukšta žoline augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologines sąlygas teritorijoje, pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėta giesmė), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant absoliučią gausą būtina apimti visą galimą veisimosi sezoną, kad suregistruoti tiek ankstyvas, tiek vėlyvas poras, todėl teritorijoje būtina apsilankyti ne mažiau trijų kartų. Galiausiai, būtina vertinti ar stebėjimai vykdyti visose buveinėse teritorijoje, nes kiekviena neaptikta neskaitlingos rūšies pora daro žymią įtaką bendram populiacijos įvertinimui. Kartu reikia atminti, kad juodkrūtis bėgikas nėra lengvai aptinkamas paukštis, kurio giesmė patikimai girdima tik veisimosi sezono įkarštyje. Perėjimo metu patinai gieda dažniausiai jau ant žemės, o išsiritus jaunikliams, jie rūpinasi palikuonimis ir giesmė praktiškai nebegirdima arba labai fragmentiškai, neleidžiant tiksliau nustatyti užimtų teritorijų. Perintys paukščiai praktiškai nepastebimi, nes nuo lizdo kyla vos iš kelių metrų atstumo. Todėl didesnių teritorijų, tokių kaip Nemuno delta, tyrimai reikalauja atitinkamų darbų apimčių, kurių pakankumas taip pat vertinamas, remiantis stebėtojų pateikta ataskaita. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai nustatyti ar tyrimų metu aptiktos visos rūšies perimvietės ir jose įsikūrusios poros. Kadangi rūšis sunkiai aptinkama, būtina įvertinti stebėtojo paklaidą, pridėdant ne mažiau 20 % nuo teritorijoje užregistruotų porų skaičiaus.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų darbo patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 m. duomenis, nustatyta, kad vietos savybių išsaugojimo laipsnio

įvertinimas neatliktas nė vienoje išskirtų PAST, tačiau už jų ribų esančiose dviejose teritorijose - Kintų pievose ir Svencelės pievose, jis įvertintas sekančiais balais: 1.1, 2.2, 3.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Abiejose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, 2009 metais užregistruota vienintelė juodkrūčių bėgikų perėjimo teritorija (1 lentelė). Tačiau, mūsų vertinimu, stebėjimai Nemuno deltoje atlikti ne visose rūšies veisimosi vietose ir/ar tinkamose buveinėse. Todėl, analizuojant pateiktą medžiagą, galima teigti, kad yra nepilnai ištirtos Nemuno deltos potencialios perimvietės, todėl rūšies gausos ir jos tendencijų įvertinti negalime. Fragmentiškai ankstesnių metų duomenys rodo perinčios populiacijos gausos mažėjimo tendencijas, tačiau dabartinė situacija nėra aiški.

Juodkrūčių bėgikų už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų tirtose teritorijose 2009 m. neaptikta. Buvo ištirtos 3 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti juodkrūčių bėgikų perėjimo atvejai (2 lentelė). Ar rūšis visai išnyko, ar tai tik konkrečių metų ypatumai, ar tik stebėtojo paklaida, parodys sekantis monitoringo pakartojimas. Tačiau šiuo metu mes rūšies būklę vertiname kaip nepalankią rūšiai. Tačiau tokią, iš pirmo žvilgsnio nepalankią, situaciją mes vertiname atsargiai, kadangi juodkrūtis bėgikas yra paslaptinga ir didesniu veisimosi sezono laikotarpiu sunkiai aptinkama rūšis, reikalaujanti nuoseklių tyrimų. Todėl tikėtina, kad pavienės poros dar peri stebėjimų vietose, tačiau neaišku ar kasmet. Juolab žymių nepalankių buveinių pokyčių pastaraisiais keliais metais, minėtose teritorijose nepastebėta.

Kadangi nė vienoje teritorijoje už PAST ribų rūšis nerasta, ateinančiais metais siūlytumėm atlikti stebėjimus ir kitose Nemuno deltos bei pamario pievose, kur ši rūšis buvo aptinkama ankstesniais metais.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Juodkrūčio bėgiko apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	išnyko vienoje iš dviejų buvusių perimviečių	-
už PAST	-	-	išnyko stebėtose perimvietėse, nors nuoseklių paskutinių metų tyrimų trūksta	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	akivaizdžiai mažėja	
už PAST	-	-	išnyko stebėtose perimvietėse, nors nuoseklių paskutinių metų tyrimų trūksta	-

Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo, o tvarkymo darbai nevykdomi	-
už PAST	-	-	būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo arba buveinių transformavimo, o tvarkymo darbai nevykdomi	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė menka, o tvarkymo darbai brangiai kainuojantys	-
už PAST	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė menka, o kur vykdoma, buveinės transformuojamos. Tvarkymo darbai brangiai kainuojantys	-

Juodkrūčio bėgiko apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- išnyko vienoje iš dviejų buvusių perimviečių, o gausa mažėja likusioje;
- būklė blogėja dėl ūkinės veiklos nutraukimo, o tvarkymo darbai nevykdomi;
- ūkininkavimo atnaujinimo galimybės, tęsiant pievų ekstensyvų naudojimą, daugelyje vietų yra menkos dėl nepatrauklumo (šlapios, sunkiai naudojamos pievos) arba galimo intensyvaus naudojimo (derlingose pievose);
- specialių tvarkymo priemonių įgyvendinimas yra brangus ir reikalingos apimties finansavimo galimybės menkos.

Juodkrūčio bėgiko apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, pagrinde, dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST ribose.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas tik vykdant tam tikrą ūkinę veiklą – ne intensyviai ganant ar šienaujant pievas bei ganyklas, arba atliekant veisimosi buveinių tvarkymo darbus. Tai yra būtina, nes juodkrūtis bėgikas kuriasi tik žemažolėse pievose, kurios prarandamos jose nustojus ūkininkauti. Kiek ilgėliau jos išsilaiko stipriai užliejamose pievose, tačiau jų išsaugojimas irgi yra tik laiko klausimas. Todėl, norint išsaugoti dabartines juodkrūčio bėgiko perimvietes su stabiliomis populiacijomis, būtina organizuoti neintensyvų ir vėlyvą ganymą, o taip pat šienavimą, mat ankstyvas šienavimas ir

intensyvus ganymas nulemia dalies dėčių žūtį. Todėl būtina pasinaudoti ES agroaplinkosauginių programų galimybėmis, o jeigu nėra norinčių ūkininkauti, įgyvendinant specialias tvarkymo priemones. Palankią rūšies apsaugos būklę šalyje galima pasiekti tik atnaujinant ekstensyvų ūkininkavimą pamario pievose.

1 lentelė. Juodkrūčio bėgiko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	10	?	0-1	0-1	Mažėja		-	Maži perinčių porų skaičiai gali būti siejami su naujų tyrėjų patyrimo stoka. Rūšies veisimosi buveinės išliko artimai buvusiai būklei
Tyrų pelkė LTKLAB002	3	0	1-2	1-2	Mažėja		1.0, 2.3, 3.0	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Juodkrūčio bėgiko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Kintų pievos	?	?	0	0	?	?	1.1, 2.2, 3.0	Perinčios poros neaptiktos, nors veisimosi buveinės išliko
Alkos polderis	?	?	0	0	?	?	-	Perinčios poros neaptiktos, nors veisimosi buveinės išliko
Svencelės pievos	?	?	0	0	?	?	1.0, 2.2, 3.0	Perinčios poros neaptiktos, nors veisimosi buveinės išliko

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Mažasis kiras (*Larus minutus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į mažųjų kirų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (stebėti perintys paukščiai, ieškomi lizdai ar skaičiuoti skraidantys paukščiai), registruotus parametrus (lizdas, nerimaujantys paukščiai, subrendę individai), apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Būtina atminti, kad tai vėlyvas migrantas, o traukimo metu sutinkamas daugelyje seklių vandens telkinių, t.y. potencialiose veisimosi buveinėse. Be to, perėjimo vietose dažnai laikosi jauni, dar nesubrendę, o taip pat subrendę neperintys individai. Todėl būtina stebėti paukščio amžių, elgseną, o aptikus suaugusį paukštį, pakartotinai vėl apsilankyti toje vietoje, kad įsitikinti ar tai nebuvo užklydęs individas. Be to, dažnai perintys paukščiai skrenda maitintis į gretimus vandens telkinius, todėl reikia realiai įvertinti ar stebimi pavieniai suaugę paukščiai gali perėti tame vandens telkinyje, t.y. ar jame tinkamos veisimuisi sąlygos. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčią populiaciją. Praktiškai visi jauni, nesubrendę paukščiai, stebėti iki liepos antros pusės, o taip pat suaugėliai, kurių yra tik vienkartinės registracijos, arba kurie stebėti iki gegužės vidurio, yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu. Jei buvo taikomas lizdų paieškos metodas ir ji vykdė ne patirtį turintys specialistai, rastų lizdų skaičius turi būti vertinamas, priklausomai nuo stebėtojo kvalifikacijos.

Perinčios populiacijos vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis 2009 metais buvo vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 metų situaciją, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas

atliktas visose PAST, kuriose vykdytas monitoringas: Kretuono ežere jis įvertintas 1.0, 2.0, 2.1, 3.0, 3.4, Nemuno deltoje 1.0, 1.1, 2.0, 2.2, 3.0, Birvėtos tvenkiniuose 2.0 bei Vasaknų tvenkiniuose 1.1, 2.1, 3.0. Remiantis šiais duomenimis reikšmingų buveinės savybių pokyčių nenustatyta.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Mažųjų kirų gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai, įvertinta 18-24 perinčiom porom. Tuo tarpu 2007 metais – 28-30 perinčių porų. Viso ištirtos 4 teritorijos (1 lentelė). Lyginant mažųjų kirų gausą iki 2004 metų su 2005, 2007 bei 2009 apskaitų rezultatais, nustatyta, kad vienoje teritorijoje - Vasaknų tvenkiniuose perinti populiacija reikšmingai sumažėjo. Nemuno deltoje per paskutinius dvejus apskaitų metus populiacijos gausa išliko stabili, tačiau ji mažesnė nei 2004 bei 2005 metais. Remiantis 2005 bei 2009 metų duomenimis Birvėtos šlapžemėse perinti populiacija visai išnyko. Kretuono ežere perinčių paukščių 2009 m. taip pat neaptikta, tačiau remiantis tik vienu metų situacija nėra galimybių nustatyti ar populiacija šioje teritorijoje išnyko, ar paukščiai neaptikti tik dėl atskirų metų ypatumų. Analizuojant mažųjų kirų populiacijos būklę visose šalies saugomose teritorijose, nustatytas perinčių paukščių skaičiaus sumažėjimas, tačiau atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis paukščių peri Nemuno deltoje, šis pokytis gali būti nulemtas tik svyravimų šioje vietoje.

2009 m. mažieji kirai neaptikti visose stebimose teritorijose, esančiose už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų. Viso ištirtos 4 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti mažųjų kirų perėjimo atvejai (2 lentelė). Bendrus gausumo pokyčius šiose teritorijose, o kartu ir už PAST ribų, vertinti yra sudėtinga, kadangi pavienės šios rūšies poros išikuria naujose teritorijose susidarius trumpalaikėms tinkamoms sąlygoms, o perimviečių būklei pasikeitus persikelia į kitas teritorijas.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Mažojo kiro apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	Išnyko vienoje teritorijoje	-
už PAST	-	-	Nebesutinkamas visose stebimose teritorijose	
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	perinti susikoncentravusi praktiškai tik vienoje teritorijoje	-
už PAST	-	-	išnyko visose stebimose teritorijose	

Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	Reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	-	-	buveinių būklė blogėja dėl žuvininkystės intensyvinimo	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	Neaiškios perimviečių priežiūros galimybės; dalis jų prarandama dėl nepalankaus vandens lygio	-	-
už PAST	-	-	veisimosi buveinių tvarkymo problemos	-

Mažojo kiro apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- išnyko vienoje PAST – Birvėtos šlapžemėse;
- perinti susikoncentravusi praktiškai tik vienoje teritorijoje.

Mažojo kiro apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- paplitimo ir populiacijos gausos tendencijos šalyje yra nežinomos, o stebimose perimvietėse išnyko;
- buveinių būklė blogėja buvusiose perimvietėse dėl žuvininkystės intensyvinimo;
- ateities perspektyvos nepalankios dėl žuvininkystės intensyvinimo, sausų salų užaugimo buvusiose perimvietėse.

Rekomendacijos apsaugai

Apsauga yra problematiška, kadangi svarbi populiacijos dalis peri labai nestabiliuose buveinėse: užliejamose pievose, žuvininkystės tvenkiniuose, nendrynų nuolaužose. Todėl labai sunku vykdyti jų tvarkymo ar priežiūros darbus. Bendrai, reikėtų, kur yra, išsaugoti atviras salas, nendrynų su jų nuolaužų plotais juostas, o taip pat kupstuotas, užpelkėjusias atviras įlankas ir pakrantes. Būtina atkreipti dėmesį, kad rūšis dažnai peri rudagalvių kirų ar upinių žuvėdrų kaimynystėje, todėl, norint ją išlaikyti ar net privilioti, būtina saugoti ir rudagalvių kirų kolonijas. Kita svarbi sąlyga – veisimosi vietų hidrologinio režimo išsaugojimas: užliejamose pievose apsemtus plotus išlaikyti kiek galima ilgiau, o sekliuose tvenkiniuose vandens lygio jokiū būdu neaukštinti. Be to, negalima išnaikinti nendrynų juostų palei seklias įlankas ar atviras salas.

1 lentelė. Mažojo kiro vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Birvėtos šlapžemės LTIGNB001	4	0	-	0	0	Išnyko/nebeperi	100	2.0	
Kretuono ežeras LTSVEB003	5	7	5-7	0	0	Išnyko/nebeperi	100	1.0, 2.0, 2.1, 3.0, 3.4	Šioje teritorijoje tai gali būti konkrečių metų hidrologinio režimo ypatumų bei kitų aplinkos sąlygų pasekmė, tikslesnis vertinimas galimas tik atlikus apskaitas vėlesniais metais
Nemuno delta LTSLUB001	30	50	20	15-20	15-20	Stabilus	Nėra	1.0, 1.1, 2.0, 2.2, 3.0	
Vasaknų tvenkiniai LTZARB001	8	5	3	3-4	3-4	Stabilus	Nėra	1.1, 2.1, 3.0	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai

2 lentelė. Mažojo kiro vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Šilo-Pavėžupio ž.ū.tvenkiniai	?	1	0	0	0	Išnyko/nebeperi	100	1.1, 2.0, 3.0	Sunyko veisimosi buveinės, kuomet nebenaudojamas (nebeužpildomas vandeniui) didžiausias ūkio tvenkinys
Rokiškio ž.ū. tvenkiniai	?	0	0	0	0	Išnyko/nebeperi	100	1.0, 2.0, 3.0	Išnykimo priežastys nežinomos

Senrusnės ež.	30 p	0	0	0	0	Išnyko/ nebeperi	100	1.0, 2.0, 3.0	Išnykimo priežastys nežinomos, tačiau po 2004 metų ši rūšis čia nebeperi
Elektrėnų marios	?	?	3-5	0	0	Išnyko/ nebeperi	100		Išnykimo priežastys nežinomos

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Upinė žuvėdra (*Sterna hirundo*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į upinių žuvėdrų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą taip pat buvo atsižvelgta į pakartotinių dėčių skaičių bei tikimybę, vėlyvas dėtis esant nepalankioms sąlygoms konkrečiose buveinėse, žuvusių lizdų skaičių. Nors, taikant patvirtintas metodikas, dalis vėlyvųjų ir žuvusių ankstyvųjų dėčių neužregistruojama, tai kompensuoja antrosios apskaitos metu užregistruojamos pakartotinos dėtys. Dideliame plote išsibarsčiusiose kolonijose (ypač su žoline dangą) arba perimvietėse, kur lizdai sunkiai pasiekiami (ant plovų ar kt.) būtina įvertinti stebėtojo neaptiktų dėčių paklaidą pridedant 10 % nuo užregistruotų lizdų.

Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis 2009 metais buvo vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 metų duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas keturiose PAST, bei septyniose už PAST ribų esančiose teritorijose. Visose PAST nustatytas daugiau ar mažiau reikšmingas buveinių apžėlimas aukštąją žoline augalija, taip pat perimvietėse nustatyti pavieniai žmonių lankymosi atvejai bei plaukiojimas motorinėmis transporto priemonėmis netoli veisimosi vietų.

Už PAST ribų esančiose teritorijose tik dviem atvejais nustatytas buveinių apžėlimas aukštąją žoline augalija (Palangos oro uosto karjere ir Babtų tvenkinyje). Tačiau penkiose teritorijose (Poškų, Šniaukštų, Gargždų karjeruose bei Novaraistyje) nustatyti pavieniai ar dažni (Slengių karjere) žmonių lankymosi atvejai.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Upinių žuvėdrų gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai, įvertinta 589-645 (695) perinčiomis poromis. Lyginant upinių žuvėdrų gausą iki 2004 metų su apskaitų metais (2005, 2007 ir 2009) nustatyta, kad keturiose teritorijose - Nemuno deltoje, Nemune tarp Prienų ir Lengveniškių, Niedaus ir Veisiejų ežeruose ir Kalvių karjere perinčių porų skaičius sumažėjo. Tačiau mažėjimo priežastys visose teritorijose greičiausiai yra skirtingos. Nemuno deltoje praktiškai neliko smėlėtų salelių, tinkamų šiems paukščiams perėti. Nemune tarp Prienų ir Lengveniškių konkrečių metų situacija labai priklauso nuo hidrologinio režimo pokyčių ir dalinai nuo salų užaugimo žoline augmenija. Niedaus ir Veisiejų ežeruose šiuo metu esanti situacija nėra aiški, vėlesnių metų tyrimai leis padaryti detalesnes išvadas. Kalvių karjere perinti populiacija sumažėjo, tai, matomai, labiausiai įtakoja tinkamų perimviečių trūkumas ir dėl šios priežasties atsirandanti stipri konkurencija su rudagalviais kirais. Šioje teritorijoje išsikuriančios populiacijos dydis labai priklauso nuo atliekamų gamtotvarkos darbų ir gali svyruoti nuo kelių dešimčių iki kelių šimtų porų. Kretuono ežere perinti populiacija padidėjo. Analizuojant upinių žuvėdrų populiacijos būklę visose PAST iki 2004 metų su situacija 2005, 2007 ir 2009 metais, reikšmingų pokyčių nenustatyta. Atskirais metais vienos kolonijose perinčių porų skaičius sumažėja, tačiau dažnai tai kompensuoja pagausėjimas kitose teritorijose. Nežiūrint to akivaizdžiai matomas veisimosi buveinių tvarkymo aktualumas ir efektyvumas.

Upinių žuvėdrų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose 2009 metais įvertinta 194-212 perinčių porų. Buvo iširta 10 teritorijų, kuriose ankstesniais metais registruoti upinių žuvėdrų perėjimo atvejai (2 lentelė). Trijose teritorijose – Vizbarų žuvininkystės tvenkiniuose, Poškų ir Šniaukštų karjeruose - perinčių žuvėdrų nebeaptikta, kitose perėjo nuo 2 iki 80 porų. Vizbarų tvenkiniuose kolonija buvo įsikūrusi ant dirbtinio plausto, tačiau 2009 metais jis nebuvo nuleistas į vandenį, dėl šios priežasties teritorijoje paukščiai neperėjo. Likusiose dviejose teritorijose paukščiai taip pat išnyko dėl buveinių stokos perėjimo sezono metu. Novaraisčio durpyne stebimas perinčių porų skaičiaus mažėjimas, to priežastys šiuo metu nėra aiškios. Dviejose teritorijose - Slengių karjere bei Paupio tvenkiniuose - perinčių porų skaičius padidėjo. Kitose stebėtose teritorijose perinčių porų skaičius išliko gana stabilus. Analizuojant upinių žuvėdrų populiacijos būklę tirtose teritorijose už PAST ribų ir lyginant 2005 metų tyrimų duomenis su 2007 bei 2009 metais, reikšmingų pokyčių nenustatyta.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Upinės žuvėdros apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
Populiacijos gausos tendencijos				

PAST	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	be specialios priežiūros blogėja perėjimo buveinių kokybė, mažėja jų plotas; aukštas vandens lygis sumažina jų plotą	-	-
už PAST	-		-	dalis buveinių yra laikinos, todėl paukščiai galimai persikelia į naujai susiformavusias
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	-	nėra žinomos buveinių priežiūros perspektyvos bei aukšto vandens lygio poveikio pasikartojimo dažnis
už PAST	-	-	nėra lėšų buveinių tvarkymui, didėjanti trikdymo įtaka	-

Upinės žuvėdros apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- be specialios priežiūros blogėja buveinių kokybė ir mažėja jų plotas, o ateities perspektyvos nėra aiškiai reglamentuotos;
- aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių kokybę.

Upinės žuvėdros apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perspektyvoje nenumatomos lėšos veisimosi buveinių tvarkymui;
- dėl nekontroliuojamų lankytojų srautų nuolat didėja neigiama trikdymo įtaka.

Rekomendacijos apsaugai

Atskirose teritorijose atkurti buvusį gausumą ar pagausinti esamą populiaciją galima tikėtis atlikus buveinių tvarkymo darbus. Kaip parodė ankstesnių metų praktika, Kalvių karjere bei Nemuno salose tarp Prienų ir Lengveniškių atlikus salų tvarkymo darbus, perinčių porų skaičius išaugo. Buveinių užaugimas taip pat gali turėti neigiamos įtakos Niedaus ir Veisiejų ežerų salose bei Kretuono ežero saloje įsikūrusioms kolonijoms.

Alternatyvi buveinių tvarkymui priemonė gali būti dirbtinų salų ar plaustų įrengimas, duodantis gerą ir ilgalaikį gamtosauuginį efektą, ką parodė eksperimentas Baltosios Vokės žuvininkystės tvenkiniuose.

1 lentelė. Upinės žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	150	50	120-150	30-40 (90)	30-40 (90)	Mažėja	25		Palyginti gausi (>50 porų) kolonija aptikta Skirvytės ir Atmatos išsišakojimo vietoje, tačiau jau Rusijai priklausančioje akvatorijoje
Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų LTKAUB001	110	300	-	-	-	-	-	-	Ši teritorija nebeiškirta upinių žuvėdrų apsaugai, kadangi nustatyta, jog čia reguliariai nebeperi skaitlinga upių žuvėdrų populiacija
Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių LTPRIB005	90	37	95-100	55	55-60	Mažėja	40-50	1.2, 2.1, 3.0, 4.2, 4.3	2009 metais aukštas vandens lygis nulėmė perėjimui tinkamų vietų trūkumą, kitais metais pasikeitus hidrologinėi situacijai kolonija turėtų atsikurti.
Niedaus ir Veisiejų ežerai LTLAZB001	160	200	152-160	109	110-120	Mažėja	~20	1.1, 2.0, 3.0, 4.2	Mažėjimo priežastys nėra aiškios
Vasaknų tvenkiniai LTZARB001	130	65	40-42	94	94-100	Daugėja	110-120	1.1, 2.1, 4.1	
Kretuono ežeras LTSVEB003	220-275	220	240	276	276-290	Daugėja	10-20	1.0, 1.1, 2.0, 2.1, 3.0, 4.1, 4.2, 4.3	
Kalvių karjeras LTKLAB003	250	50	81-90	24	24-35	Mažėja	~70	-	Dėl perimviečių ploto trūkumo metinis gausumas labai priklauso nuo konkrečiais metais tas pačias perimvietes užimančių rudgalvių kirų pasiskirstymo.

* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

2 lentelė. Upinės žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Vizbarų tvenkiniai	?	0	48-50	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	-	Plaustas buvo nutemptas ir neliko tinkamos perimvietės
Slengių karjeras	?	30	65	75	75-80	Daugėja	15-23	1.2, 2.0, 3.0, 4.0	
Poškų karjeras	?	6	2	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	1.1, 2.0, 3.0, 4.0	Neliko salelių, dalis apsemta, aukštesnės sujungtos su krantu eksploatuojant karjerą
Šniaukštų karjeras	?	10	2	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	1.1, 2.0, 3.0, 4.0	Salos užaugo krūmais ir aukšta žole
Gargždų karjeras	?	10	6-10	7-10	7-10	Stabilus	Nėra	1.1, 2.0, 3.0, 4.0	
Kamanų rezervatas	18	4-5	10	10	10	Stabilus	Nėra	-	
Novaraisčio durpynas	?	60	50-60	20-25	20-25	Mažėja	60	1.1, 2.0, 3.0, 4.0	Mažėjimo priežastys nėra aiškios
Palangos oro uosto karjeras	?	2	2	2	2	Stabilus	Nėra	1.0, 2.0, 3.0, 4.2	
Paupio žuvininkystės tvenkiniai	?	20	0	35-40	40	Daugėja	75-100	1.0, 2.0, 3.0, 4.0	
Babtų (Striūnos) tvenkinys	22	45	45	42	40-45	Skaičius stabilus	Nėra	1.0, 2.0, 3.0, 4.2	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Mažoji žuvėdra (*Sterna albifrons*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į mažųjų žuvėdrų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Čia svarbu įvertinti ir perėjimui tinkamų buveinių (šiuo atveju smėlio salų) pasiskirstymą, nes dalis paukščių gali maitintis atsikristi iš gana didelio (>10 km) atstumo.

Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis 2009 metais buvo vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 metų duomenis, nustatyta, kad vietos savybių išsaugojimo laipsnis įvertintas keturiose PAST, bei septyniose už PAST ribų esančiose teritorijose. Visose PAST nustatytas daugiau ar mažiau reikšmingas buveinių apžėlimas aukštąją žoline augalija, taip pat beveik visose (išskyrus Nemuną tarp Pelėšiškio ir Balbieriškio), pastebėti trikdymo atvejai.

Už PAST ribų esančiose teritorijose tik vienu atveju nustatytas buveinių užaugimas aukštąją žoline augalija (Šniaukštų karjere). Tačiau keturiose teritorijose (Slengių, Poškų, Šniaukštų ir Gargždų karjeruose) nustatyti įvairaus dažnumo žmonių lankymosi atvejai.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Mažųjų žuvėdrų gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 110 perinčių porų (1 lentelė). Lyginant mažųjų žuvėdrų gausą iki 2004 metų bei apskaitų metais (2005, 2007 ir 2009) nustatyta, kad vienoje teritorijose - Visbarų tvenkiniuose mažosios žuvėdros nebeperi. Šioje teritorijoje paukščiai neperėjo ir ankstesniais metais. Priežastys, dėl kurių žuvėdros nebeperi Visbarų tvenkiniuose, nėra aiškios. Nemune tarp Prienų ir Lengveniškų galima tikėtis populiacijos atsistatymo esant

žemesniam vandens lygiui, kadangi čia paukščiai 2009 negausiai perėjo dėl perimviečių, kurių didžioji dalis buvo apsemta, stokos. Nemuno upės pakrantėse ir salose tarp Kulautuvos ir Smalininkų šiuo metu populiacija yra stabili. Nemuno deltoje 2009 metais perėjo tik keltas porų, kadangi šioje teritorijoje praktiškai neliko smėlėtų neužaugusių salelių tinkamų rūšiai perėti.

Mažųjų žuvėdrų gausa 2009 metais už PAST ribų įvertinta 52-64 perinčiom porom. Buvo ištirtos 7 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti mažųjų žuvėdrų perėjimo atvejai, be to nustatyta nauja teritorija, kurioje peri ši rūšis (2 lentelė). Šiuo metu yra tik dvi teritorijos, kuriose rūšis nors ir negausiai, tačiau pastoviai peri. Naujai aptiktos teritorijos – Nemuno salų ties Lipliūnais – gausos pokyčiai šiuo metu nėra žinomi. Tačiau tikėtina, kad tai šiuo metu viena gausiausių šios rūšies eskolonijų šalyje.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Mažosios žuvėdros apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	Perimviečių paplitimas mažėja	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes galimi perimviečių pakeitimai
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	mažėja kai kuriose perimvietėse	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes galimi metiniai svyravimai
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	sunyksta dėl užaugimo arba žmogus sunaikina jas; aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių plotą	-
už PAST	-	-	aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių kokybę	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	žmonių lankymasis	-

			svarbiausiose perimvietėse neregamentuotas, o buveinių priežiūra planuojama tik labai lokaliai	
už PAST	-	-	žmonių lankymasis neregamentuotas, o buveinių priežiūra neplanuojama	-

Mažosios žuvėdros apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perimviečių skaičius ir perinčios populiacijos gausa mažėja;
- veisimosi buveinės prarandamos (tame tarpe ir sunaikinamos žmogaus), o jų plataus masto atkūrimo programų nėra;
- aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių kokybę.

Mažosios žuvėdros apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų taip pat yra nepalanki, nes:

- perimviečių skaičius ir perinčios populiacijos gausa žinomose perimvietėse mažėja;
- veisimosi buveinės netvarkomos ir nėra parengtų jokių ilgalaikių tvarkymo programų;
- aukštas vandens lygis neigiamai įtakoja buveinių kokybę.

Rekomendacijos apsaugai

Kadangi didžioji dalis perinčios populiacijos yra susitelkusi Nemuno upės salose ir pakrantėse, šių perimviečių būklė reikšmingai įtakoja visos populiacijos būklę. Todėl norint išsaugoti perinčią mažųjų žuvėdrų populiaciją atskiruose pakrantės ruožuose bei salose būtina riboti žmonių lankymąsi. Didesnio gausumo taip pat galima tikėtis formuojant naujas perimvietes (saleles ar pusiasalius) bei atliekant jau esamų tvarkymo darbus. Gilinant upės vagą, būtina suformuoti naujas smėlio saleles.

1 lentelė. Mažosios žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	40-100	35	?	7	7-10	Mažėja	80		Bevei visai neliko plikų smėlėtų salelių tinkamų perėti šiai rūšiai.
Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų LTKAUB001	50-150	~ 100	100	184 paukšč., 15 lizdų	90	Stabilus	Nereikšmingi	1.2, 1.3, 1.4, 2.0, 2.1, 3.2, 3.3	
Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių LTPRIB005	35	0	40-45	Iki 10 porų	10	Mažėja	75	1.0, 2.0, 3.2, 3.3	Šios populiacijos gausa labai svyruoja priklausomai nuo hidrologinių sąlygų, todėl apie mažėjimo tendencijas kalbėti anksti.
Nemunas tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio LTPRIB006	20-35	0	0	1 pora	1	Peri nereguliariai	-	1.1, 2.0, 3.3	Nors šiuo metu salos stipriai užaugo žoline augalija, ekspertų vertinimu, perinti populiacija gali atsikurti po buveinių tvarkymo
Visbarų tvenkiniai LTTAUB003	>3	0	0	0	0	Išnyko/nebeperi	-	1.0, 1.1, 1.2, 2.0, 3.2, 3.3	Sunyko veisimuisi naudotos buveinės: vasaros metu paliekami vandeniu neužpildyti tvenkiniai. Perspektyvoje jų nenumato, todėl tikėtina, kad rūšis išnyko negrįžtamai

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpiniai: ind. – individai

2 lentelė. Mažosios žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemunas ties Druskininkais	?	0	>3	-	-	-	-	-	
Nemunas ties Merkinė	?	?	9-10	5	5-6	Mažėja	45	1.0, 2.0, 3.0	
Slengių karjeras	?	1	1	1	1	Skaičius stabilus	Nėra	1.2, 2.0, 3.0	
Poškų karjeras	?	1	0	1	1	Nereguliariai per	-	1.2, 2.0, 3.0	
Šniaukštų karjeras	?	2-3	0	0	0	Išnyko/nebeper	100	1.1, 2.0, 3.2	
Gargždų karjeras	?	0	0	0	0	Išnyko/nebeper	100	1.1, 2.0, 3.0	
Paupio žuvininkystės tvenkiniai	?	1	0	0-1	0-1	Nereguliariai per	-	1.0, 2.0, 3.0	
Nemuno sala ties Lipliūnais	?	?	?	45-55	45-55	-	-	1.0, 2.0, 3.0	Naujai aptikta teritorija, anksnesniais metais Nemune ties Druskininkais greičiausiai buvo registruoti paukščiai iš šios kolonijos

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Baltaskruostė žuvėdra (*Chlidonias hybrida*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į baltaskruosčių žuvėdrų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (stebėti perintys paukščiai, ieškomi lizdai ar skaičiuoti skraidantys paukščiai), registruotus parametrus (lizdas, nerimaujantys paukščiai, subrendę individai), apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Būtina atminti, kad tai vėlyvas migrantas, o traukimo metu gali būti sutinkamas įvairiuose sekliuose vandens telkiniuose. Todėl aptikus suaugusį paukštį, būtina stebėti jo elgseną, pakartotinai vėl apsilankyti toje vietoje, kad įsitikinti ar tai nebuvo užklydęs individas. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos perėjimo galimybę, nes vien stebėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie besiveisiančią populiaciją. Praktiškai visų suaugėlių vienkartinės registracijos, arba kurie stebėti iki gegužės vidurio, yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu. Jei buvo taikomas lizdų paieškos metodas ir ji vykdė ne patirtį turintys specialistai, rastų lizdų skaičius turi būti vertinamas, priklausomai nuo stebėtojo kvalifikacijos.

Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis 2009 metais buvo vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 metų duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnis įvertintas vieninteleje PAST. Čia registruoti pavieniai praplaukimo per teritoriją atvejai, bei aplinkui plaukiojama motorinėmis valtimis.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

2009 metais perinčių baltaskruosčių žuvėdrų PAST, kuri įsteigta šios rūšies apsaugai, gausa įvertinta 10-15 perinčių porų. Lyginant su 2007 apskaitų metais gausa nepakito. (1 lentelė). Baltaskruosčių žuvėdrų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose 2009 m. įvertinta 25-30 perinčių porų. Buvo iširtos 2 teritorijos (2 lentelė). Kretuono kraštovaizdžio draustinyje perinčių rūšies paukščių nebeaptikta po 2004 metų, matomai rūšis išnyko, nes stipriai pasikeitė perimvietė – apsemtos paežerės pievos, kuriose žymiai sumažėjo ir juodųjų žuvėdrų. 2009 metais Senrusnės ežere atskiroje kolonijoje perėjo iki 25-30 baltaskruosčių žuvėdrų porų. Lyginant su 2007 metų monitoringo rezultatais, gausa išlieka nepakitusi, kas parodo apie susiformavusią stabilią perinčių baltaskruosčių žuvėdrų populiaciją Senrusnės ežere, kurios augimas buvo stebimas nuo 2004 iki 2007 metų.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Baltaskruostės žuvėdros apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	-	Nežinomos, nes perimviečių vietos keičiasi pačioje PAST
už PAST	-	-	-	nežinomos, trūksta duomenų iš ankstesnių metų
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	gausa nepakito	-	-	-
už PAST	Nors vienoje neskaitlingoje perimvietėje išnyko, šalies populiacija išaugo	-	-	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	neigiamų tendencijų nepastebėta	-	-	-
už PAST	-	-	vienoje teritorijoje nepalankios dėl hidrologinio režimo pasikeitimo, kitoje nežinomos	-
Ateities perspektyvos				

PAST	-	-	-	Nežinomos dėl paplitimo pokyčių
už PAST	-	-	vienoje teritorijoje nepalankios, kitur neaiškios	-

Baltaskruostės žuvėdros apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nežinoma, nes:

- Paplitimo ir populiacijos gausos tendencijos bei ateities perspektyvos nežinomos, nors dabartinės perimvietės buveinių akivaizdžių pokyčių ir nepastebima.

Baltaskruostės žuvėdros apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- paplitimo tendencijos yra nežinomos;
- nors populiacijos gausos tendencijos yra palankios, dabartinės veisimosi buveinių būklės tendencijos yra arba nepalankios, arba nežinomos, o ateities perspektyvos vienoje iš dviejų teritorijų nepalankios dėl reikšmingų buveinių pokyčių.

Rekomendacijos apsaugai

Apsauga yra problematiška, kadangi visa šalies populiacija (tiek PAST, tiek už jų ribų) peri labai nestabiliuose buveinėse: užliejamose pievose, baigiančiuose užpelkėti eutrofiniuose ežerėliuose ar sekliose marių įlankose. Todėl labai sunku numatyti jų tvarkymo darbus. Svarbiausia užtikrinti ramybę veisimosi metu, o taip pat natūralios hidrologinės būklės palaikymą, ypač išsaugant užliejamų pievų apsemtus plotus. Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad rūšis dažnai įsikuria juodųjų žuvėdrų kaimynystėje, todėl pastarųjų kolonijų išsaugojimas sudaro palankias sąlygas ir baltaskruostėms žuvėdroms.

1 lentelė. Baltaskruostės žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	15	?	10-15	18 ind.	10-15	Skaičius stabilus	Nėra	1.0, 1.1, 2.0, 2.2, 3.0	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Baltaskruostės žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Kretuonas	2	0	0	0	0	Išnyko/ne beperi	100		Matomai rūšis išnyko negrįžtamai, nes stipriai pasikeitusi buveinės perimvietėje
Senrusnės ežeras	0	20-25	25-30	25-30	25-30	Stabilus	Nėra		

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. - individai

Juodoji žuvėdra (*Chlidonias niger*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į juodųjų žuvėdrų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (stebėti perintys paukščiai, ieškomi lizdai ar skaičiuoti skraidantys paukščiai), registruotus parametrus (lizdas, nerimaujantys paukščiai, besimaitinantys individai), apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Būtina atminti, kad tai palyginti vėlyvas migrantas, o traukimo metu sutinkamas daugelyje seklių vandens telkinių, t.y. potencialiose veisimosi buveinėse. Be to, perėjimo vietose dažnai laikosi subrendę neperiantys individai. Todėl būtina stebėti paukščio elgseną, o aptikus suaugusį paukštį, pakartotinai vėl apsilankyti toje vietoje, kad įsitikinti ar jis neperi. Be to, dažnai perintys paukščiai skrenda maitintis į gretimus vandens telkinius, todėl reikia realiai įvertinti ar stebimi pavieniai suaugę paukščiai gali perėti tame vandens telkinyje, t.y. ar jame tinkamos veisimuisi sąlygos. Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų paukščių skaičius, nesiejant jų prie konkrečios kolonijos, nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčią populiaciją. Praktiškai visi jauni, nesubrendę paukščiai, stebėti iki liepos antros pusės, o taip pat suaugėliai, kurių yra tik vienkartinės registracijos, arba kurie stebėti iki gegužės pradžios, yra eliminuojami perinčios populiacijos vertinimo metu. Jei buvo taikomas lizdų paieškos metodas ir jį vykdė nepatyrę specialistai, rastų lizdų skaičius turi būti atskirai vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojo kvalifikaciją. Mat pastaruoju atveju galimos didžiulės (net kelių šimtų proc.) paklaidos. Čia taip pat turėtų būti įvertinami ir buveinių ypatumai, nes tam tikrose vietose (ypač plačiai alijošiniams aštriams apaugusiose akvatorijose), lizdų pilna inventorizacija yra sudėtingas dalykas, reikalaujantis specialaus metodologinio pasirengimo. Tačiau ir patyrusių stebėtojų atveju, dideliame plote išsibarsčiusiose kolonijose kur lizdai sunkiai pasiekiami (alijošinių aštrių sąžalynuose) būtina įvertinti stebėtojo neaptiktų dėčių paklaidą pridėdant 10 proc. nuo užregistruotų lizdų. Be to, vertinant gausą taip pat būtina atsižvelgti į pakartotinių dėčių skaičių bei tikimybę, žuvusių lizdų skaičių. Nors, taikant patvirtintas metodikas, dalis vėlyvųjų ir žuvusių ankstyvųjų dėčių neužregistruojama, tai kompensuoja antrosios apskaitos metu užregistruojamos pakartotinos dėtys.

Perinčios populiacijos vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridėdamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip

nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis 2009 metais buvo vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2009 metų duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas šešiose PAST. Daugumoje teritorijų jokių reikšmingų buveinės savybių pokyčių nenustatyta. Išskyrus Biržulio-Stervo pelkių kompleksą, kur dėl hidrologinio režimo pokyčių netinkamomis tapo dalis perimveičių. Trijose PAST (Nemuno deltoje, Čedaso ežere ir jo apyežeryje, Smalvos šlapžemių komplekse) perimvietėse nustatyti pavieniai praplaukimai, tačiau lizdai nežuvo.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Juodųjų žuvėdrų gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 147-175 perinčiomis poromis (1 lentelė). Lyginant juodųjų žuvėdrų gausą 2009 metais su 2007 ir 2005 nustatyta, kad Čedaso ežere perinti populiacija padidėjo, tačiau vis dar nesiekia buvusios iki 2004 metų gausos. Biržulio-Stervo pelkių komplekse gausa nežymiai sumažėjo, tačiau šie gausos pokyčiai gali būti susiję su metiniais perinčių porų skaičiaus svyravimais. Kazimieravo šlapžemėse ir Smalvos šlapžemių komplekse perinčios populiacijos išliko stabilios. Nemuno deltos perinčios populiacijos gausa paskutiniaisiais metais išliko stabili, tačiau nesiekia 2004 bei 2005 metų lygio.

Juodųjų žuvėdrų gausa 2009 m. už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose 8-se teritorijose įvertinta 57-65 perinčiomis poromis (2 lentelė). Nors ankstesniais metais visose jų buvo sutinkamos juodųjų žuvėdrų kolonijos, 2009 m., kaip ir 2007 m. perinčių paukščių neaptikta net 4 teritorijose: Sartų RP, Dumblio ež., Pajuodupės pelkėje ir Vizbarų žuvininkystės tvenkiniuose. Be to, Pajuodupės pelkėje ir Vizbarų žuvininkystės tvenkiniuose perinčių žuvėdrų nebeaptikta ir 2005 m. Visose minėtose teritorijose kolonijos išnyko dėl nežinomų priežasčių, kadangi akivaizdžių buveinės pokyčių nenustatyta. Arvydų žuvininkystės ūkyje perinti populiacija reikšmingai sumažėjo, priežastys kol kas nėra žinomos. Šventosios tvenkinyje perinti populiacija padidėjo, tačiau kol kas palyginimui turime tik dviejų metų duomenis, todėl spresti apie tendencijas nėra galimybių. Eikiniškio ež. populiacija lyginant su 2007 m. yra stabili.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Juodosios žuvėdros apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	kolonijos išnyksta dalyje PAST	-
už PAST	-	-	kolonijos	-

			išnyksta dalyje stebimų teritorijų	
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	mažėja keliose PAST	-
už PAST	-	-	-	nežinoma situacija žymioje šalies teritorijos dalyje
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	blogėja sąlygos dėl trikdymo	-	-
už PAST	-	-	-	būklė žymioje šalies teritorijos dalyje nežinoma
Ateities perspektyvos				
PAST	-	neaiškios dėl didėjančio trikdymo	-	-
už PAST	-	-	nepalankios dėl žuvininkystės intensyvavimo ir trikdymo	-

Juodosios žuvėdros apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- kolonijos nyksta bent dalyje PAST, o gausa taip pat sumažėjo keliose PAST;
- veisimosi buveinių būklė blogėja ir jų ateities perspektyva nėra palanki dėl trikdymo.

Juodosios žuvėdros apsaugos būklė už rūsies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- kolonijos išnyksta ženklioje stebimų teritorijų dalyje, o buveinių būklė šalies mastu nėra žinoma;
- gausos pokyčiai šalies mastu nėra žinomi, o stebimose teritorijose nėra palankūs;
- perspektyvos nepalankios dėl didėjančio trikdymo ir žuvininkystės intensyvavimo;

Rekomendacijos apsaugai

Veisimosi buveinių išsaugojimas yra problematiškas, kadangi svarbi populiacijos dalis peri labai nestabiliuose buveinėse: užliejamose pievose, žuvininkystės tvenkiniuose, eutrofiniuose ežeruose. Todėl čia labai sunku vykdyti jų tvarkymo darbus arba jas palaikyti. Čia svarbiausia išsaugoti veisimosi vietų hidrologinį režimą: sekliuose tvenkiniuose vandens lygio jokia būdu neaukštinti, o užželiančių vandens telkinių – mažinti ar kitaip įtakoti hidrografinę situaciją. Tačiau vieną populiacijos gausą, o ypač produktyvumą stipriai limituojantį faktorių – paukščių trikdymą, galima reguliuoti. Tačiau praktiškai, jokie veiksmai mesimami, ypač nesaugomose teritorijose.

1 lentelė. Juodosios žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	500	Iki 400	150-200	150-160	150-160	Skaičius stabilus	Nereikšmingas	1.1, 2.1, 3.0, 4.0	
Biržulio-Stervo pelkių kompleksas LTTELB001	80	60-80	60-80	110 paukšč., 55 lizdai	55-65	Mažėja	10	1.0, 1.1, 2.0, 3.0, 3.4, 4.0	
Čedaso ežeras ir jo apyežerės LTROKB001	80	15	21-25	42 poros	42-45	Daugėja	40	1.1, 2.0, 3.0, 4.0	Daugėjimas siejamas su metiniais svyravimais. Tačiau populiacija nepasiekia ankstesnių (iki 2004 m.) gausos
Kazimieravo šlapžemės LTVLNB001	50	6	15-25	20 porų	20-25	Skaičius stabilus	Nereikšmingas	1.1, 2.0, 3.0, 4.0	
Senrusnės ir Sennemunės ežerai LTSLUB002	80	30-40	80-120	90-120	90-120	Skaičius stabilus	Nereikšmingas	1.1, 2.2, 3.0, 4.0	
Smalvos šlapžemių kompleksas LTZARB002	40	35-40	30-42	30-32 poros	30-40	Skaičius stabilus	Nereikšmingas	1.0, 2.0, 3.0, 4.0	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai

2 lentelė. Juodosios žuvėdros vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Sartų RP ežerai	35	40	0	0	0	Nebeperei/išnyko	100	-	
Šventosios tvenkinys (Vasaknų ž.ū.)	?	?	10-15	28	28-30	Daugėja	100	-	
Eikiniškio ež., (Rokiškio raj.)	?	?	35	25	25-30	Skaičius stabilus	Nereikšmingas	-	
Arvydų žuvininkystės tvenkiniai	30	20	Iki 20	4	4-5	Mažėja	75	-	
Pajuodupės pelkė	20	0	0	0	0	Išnyko/nebeperei	100	-	
Birvėtos žuvininkystės tvenkiniai	20	35-40	35-50	19	20-25	Mažėja/skaičius svyruoja	50	-	Gausa svyruoja, priklausomai nuo hidrologinio režimo tvenkiniuose ir jų užaugimo nendrėmis
Dumblio ež. Lazdijų raj.	?	30	0	0	0	Išnyko/nebeperei	100	-	
Visbarų žuvininkystės tvenkiniai	?	0	0	0	0	Išnyko/nebeperei	100	-	Perint nerasta. Tikslinga šią teritoriją išbraukti iš monitoringo vietų sąrašo

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Didysis apuokas (*Bubo bubo*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jos ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į didžiųjų apuokų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatines sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar registruojami paukščių balsai ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, ūbaujantys patinai, nerimaujantys paukščiai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų/girdėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2006 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio nebuvo vertinamas nei vienintelėje PAST, nei dviejose teritorijose, esančiose už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų. Ropėjos miške buveinės savybių pokytis įvertintas balais: 1.0, 2.0, 3.1, 4.0, 5.0, 7.1.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Didžiųjų apuokų gausa 2009 metais vienintelėje PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai – Nemuno deltoje, įvertinta 3 perinčiomis poromis (1 lentelė). Lyginant didžiojo apuoko gausą iki 2004 metų su žinoma 2009 metų situacija, nustatyta, kad Nemuno deltos RP perinti populiacija išlieka stabili.

Didžiųjų apuokų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų planuojamoje teritorijose 2009 m. įvertinta 3 perinčiom porom. Viso buvo ištirtos 3 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti didžiųjų apuokų perėjimo atvejai (2 lentelė). Dvi poros peri Ropėjos miške. Viena pora jau visą eilę metų peri Tyrų pelkėje, kartu su Nemuno deltoje perinčiais paukščiais sudaranti vieningą pamario populiaciją. Tuo tarpu Kintų miške buvusi vienintelė perinti pora išnyko. Atskirai būtina pažymėti, kad rytinėje Lietuvoje akivaizdi rūšies ištirtumo stoka.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Didžiojo apuoko apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	naujų perėjimo vietų nerandama		-
už PAST	-	-	-	trūksta duomenų
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	gausėjimo nepastebima	-	-
už PAST	-	-	-	nepakankamas ištirtumas šalies mastu
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	poros įsikuria nuošaliuose saugomuose medynuose	-	-	-
už PAST	-	-	perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos ir lankymo	-
Ateities perspektyvos				
PAST	lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, o esminių buveinių pokyčių nenusimato	-	-	-
už PAST	-	-	nors lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, brandžių medynų mažėjimas ir ūkiniai darbai	-

			miškuose veisimosi metu nurodo nepalankias perspektyvas	
--	--	--	---	--

Didžiojo apuoko apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- Nėra duomenų apie rūšies plitimą, o naujos perimvietės siejamos su geresniu ištirtumu
- naujų perėjimo vietų nerandama, o kai kuriose senose (pvz. Medžioklės pelkėje) išnyko;
- gausėjimo tendencijų nestebima.

Didžiojo apuoko apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos ir lankymo;
- nors lizdavietes saugo įvairūs teisiniai aktai, brandžių medynų mažėjimas ir ūkiniai darbai miškuose veisimosi metu nurodo nepalankias perspektyvas;
- trūksta duomenų apie rūšies paplitimo ir gausos tendencijas.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie žuvininkystės tvenkinių ar kitų produktyvių vandens telkinių, pasižyminčių vandens paukščių gausa, o taip pat produktyvių pievų, reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose: šlapiuose juodalksnynuose arba kalvotuose pušynuose, vasario – rugsėjo mėn. Aptiktus lizdus su aplinkiniais medynais saugoti individualiai, kaip tai numato Miškų kirtimo taisyklės, kadangi rūšis yra labai prisirišusi prie veisimosi vietų ir gali ten įsikurti daugelį metų. Dirbtinių lizdų pagalba taip pat galima privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes, ramesnes vietas. Rytinėje šalies dalyje reikėtų atlikti nuoseklius rūšies tyrimus, ypač apie žuvininkystės ūkius ir produktyvius vandens telkinius, ir vėliau rūpintis aptiktų naujų perimviečių išsaugojimu.

1 lentelė. Didžiojo apuoko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	3	2	3	3	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai		Visos trys perimvietės žinomos ir iš ankstesnių metų

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

2 lentelė. Didžiojo apuoko vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Ropėjos miškas (Trakų raj.)	?	1-2	2	2	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	-	Perinti pora žinoma nuo 2001 metų
Tyrų pelkė	1	1	1	1	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	-	Perinti pora žinoma nuo 1998 metų
Kintų miškas	?	1	0	0	Mažėja	Rūšis išnyko	-	Perėjo nuo 2000 metų

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Žvirblinė pelėda (*Glaucidium passerinum*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jos ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į žvirblinių pelėdų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatinės sąlygas (ypač pavasario fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (registruojami paukščių balsai, naudojami provokaciniai įrašai ir pan.), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, ūbaujantys patinai, uokasai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų/girdėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Renkant 2009 m. duomenis, pokytis buvo vertinamas visose, rūšies apsaugai nominuotose PAST, išskyrus šiaurės rytinėje Gražutės RP dalyje. Įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje vietinių populiacijos gausos PAST 1-je lentelėje. Apibendrinant tik galima pasakyti, kad atskiruose teritorijose skiriasi minėto įvertinimo balai arba keliose jų stebėtojai nenusprendė, kurį balą nurodyti.

Už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų esančiose teritorijose, buveinės savybių pokytis buvo vertinamas trijose iš 6 teritorijų. Skirtingai nuo PAST, čia įvertinimo balai yra vienodi (2 lentelė). Viešvilės rezervate, Rūdininkų girioje ir Aukštelkų miške buveinės savybių pokytis nevertintas balais.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Žvirblinių pelėdų gausa 2009 metais penkiose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 48-55 perinčiom porom. (1 lentelė). Lyginant žvirblinių pelėdų gausą iki 2004 metų su 2006 bei 2009 metų situacija, nustatyta, kad dviejose PAST perinti populiacija praktiškai yra stabili, dviejose daugėja ir vienoje daugėja, tačiau dar nepasiekė ankstesnio lygio.

Žvirblinių pelėdų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų tirtose teritorijose 2009 m. įvertinta 5-8 perinčiom porom. Viso ištirtos šešios teritorijos, kuriose veisimosi metu ankstesniais metais registruotos žvirblinės pelėdos (2 lentelė). Dviejose teritorijose rūšis greičiausiai išnyko, arba peri nereguliariai. Dar dviejose populiacijos būklė stabili.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Žvirblinės pelėdos apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	-	nežinomos daugelyje PAST dėl tyrimų ankstesniais metais stokos
už PAST	-	-	-	nežinomos dėl tyrimų šalies mastu ar skelbtų duomenų analizės stokos
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	Daugelyje PAST gausa didėja	-	-	-
už PAST	-	-	-	nežinomos dėl tyrimų šalies mastu ar skelbtų duomenų analizės stokos
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos	-	-
už PAST	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	vykdomi sanitariniai ir kiti	-	-

		tarpinio naudojimo kirtimai rūšies veisimosi metu		
už PAST	-	-	vykdomi įvairūs kirtimai rūšies veisimosi metu	-

Žvirblinės pelėdos apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- Šiuo metu trūksta duomenų apie rūšies paplitimo pokyčius;
- perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, sunaikinama dalis jų lizdų.

Žvirblinės pelėdos apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, pirmiausia dėl pagrindinio ir tarpinio naudojimo kirtimų rūšies veisimosi metu.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie didžiųjų produktyvių vandens telkinių reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose, o aptiktus lizdus saugoti individualiai, kaip tai numato Miško kirtimo taisyklės. Dirbtinų lizdų pagalba galima efektyviai privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur kol kas nėra rekreacinio spaudimo.

1 lentelė. Žvirblinės pelėdos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Vakarinė Aukštaitijos NP dalis LTIGNB003	5	>6	9	9	Daugėja	50	1.0; 2.0; 3.0; 4.0; 5.1	
Biržų giria LTBIRB001	15-25	>6	12	12-15	Daugėja	100	2.1, 3.1	
Šiaurės rytinė Gražutės RP dalis LTZARB004	3	>6	7-9	7-9	Daugėja	50	-	Pagausėjimas siejamas su geresniu teritorijos iširtumu
Būdos-Pravieniškių miškai LTKAIB006	10	>2	8	8-10	Stabilus	Nežymūs	3.0; 3.1	2006 metų sumažėjimas, matyt, buvo atskirų metų gausos svyravimo pasekmė
Žalioji giria LTPANB001	7-12	>5	12	12	Stabilus	Nežymūs	1.0; 2.0; 3.0; 3.1; 4.0; 5.0; 5.1	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Žvirblinės pelėdos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009* (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Suvainišio miškas	?	<5	3	3-5	Stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	2.0; 2.1; 5.0	
Viešvilės rezervatas	1	1	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	-	2006 m. ne apskaitų metu rezervate vienas stebėjimo atvejis. Išnykimas gali būti nulemtas metinių gausos svyravimų
Kalvelių miškai apie Viešvilę	?	1-2	0	0	Išnyko/n ebeperi	100	1.0; 2.0; 2.1; 5.0	Išnykimas gali būti nulemtas metinių gausos svyravimų
Arvydų miškai	?	?	2	2-3	Daugėja	Nereikšmingi pokyčiai	1.0; 2.0; 3.0; 4.0	
Rūdininkų giria	?	>2	3	3-4	Daugėja	Nereikšmingi pokyčiai	-	
Aukštelkų miškas	?	0	1	1	Daugėja	Nauja perimvietė	-	Atsiradimas gali būti nulemtas metinių gausos svyravimų

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Uralinė pelėda (*Strix uralensis*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jos ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į uralinių pelėdų biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines bei tyrimų metų klimatines sąlygas (ypač pavasario eigos fenologinių reiškinių eigą), duomenų rinkimo metodą (lizdų paieška ar registruojami paukščių balsai ir pan.), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, ūbaujantys patinai, nerimaujantys paukščiai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus (inkubacijos ar jauniklių auginimo laikotarpis) bei stebėjimų pakartojimų skaičių (vienkartinės ar reguliarios registracijos). Kadangi rūšies monitoringas remiasi pilna perinčios populiacijos apskaita, svarbu tiksliai įvertinti kiekvienos rūšies registracijos sąsajas su perinčia populiacija, nes vien stebėtų/girdėtų paukščių skaičius nesuteikia reikalingos informacijos apie perinčios populiacijos dydį ir jos pokyčius. Praktiškai visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2006 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnis buvo vertinamas vienintelėje PAST – Adutiškio-Guntauninkų miškuose (1.1 balas). Už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų buveinės savybių pokytis įvertintas sekančiai: Suvainišio miške - trijuose apskaitų taškuose 2.1, kitur 2.0; 5.0, o Plunksnuočių-Ažuežerių miškuose - 7 taškuose 2.1, kituose 5 2.0, visur 5.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Uralinių pelėdų gausa 2006 metais dviejose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai, įvertinta 13-20 perinčių porų, tuo tarpu 2009 metais – 14-20 porų. (1 lentelė). Lyginant uralinių pelėdų gausą iki 2004 metų su 2006 ir 2009 metų situacija, nustatyta, kad abejose PAST perinti

populiacija praktiškai yra stabili. Adučiškio-Guntauninkų miškuose visais metais perėjo ne mažiau 3 porų. Tuo tarpu Biržų girioje paskutiniaisiais metais nustatytas gausos nežymus didėjimas (iki 30 proc.), tačiau šie pokyčiai yra metinių populiacijų svyravimų ribose. Tikslėnes pokyčius turėtų parodyti ateinančių metų stebėjimų duomenys.

Uralinių pelėdų gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų tirtoje teritorijoje 2006 m. įvertinta 4 perinčiom porom, o 2009 m. – 2-3. Ištirtos dvi teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti uralinių pelėdų perėjimo atvejai (2 lentelė). Dvi-trys poros aptiktos Suvainišio miške, o Plunksnuočių-Ažuežerių miškuose 2006 metais perėjusi pora, nebeaptikta. Tačiau rūšies paplitimas už PAST ribų šalyje, matomai, nėra pakankamai gerai ištirtas, todėl reikėtų planuoti ir rūšies paieškas aplinkiniuose dabar žinomų perimviečių miškuose.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Uralinės pelėdos apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	Palankiais metais užima visas tinkamas buveines PAST	-	-	-
už PAST	-	-	-	nepakankamas ištirtumas šalies mastu
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	gausa nemažėja ar net kiek didėja	-	-	-
už PAST	-	-	-	nepakankamas ištirtumas šalies mastu
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, brandžių medynų trūkumas	-	-
už PAST	-	paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos, brandžių medynų trūkumas	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	Išskirtos rūšies apsaugos zonos	-	-	-

	užtikrina minimalių buveinių išsaugojimą			
už PAST	-	brandžių medynų deficitas ribos rūšies plitimą ir gausos augimą	-	-

Uralinės pelėdos apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- perintys paukščiai trikdomi dėl miškų ūkinės veiklos;
- brandžių medynų ribotas plotas limituoja gausos augimą.

Uralinės pelėdos apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST.

Rekomendacijos apsaugai

Miškuose prie didžiųjų produktyvių vandens telkinių reikėtų išskirti „ramybės“ zonas brandžiuose medynuose, o aptiktus lizdus saugoti individualiai, kaip tai numato Miško kirtimo taisyklės. Dirbtinų lizdų pagalba galima efektyviai privilioti perinčias poras, ypač į nuošalesnes vietas, kur kol kas nėra rekreacinio spaudimo

1 lentelė. Uralinės pelėdos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Biržų giria LTBIRB001	9-10	10-15	10	10-15	stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	-	
Adučiškio-Guntauninkų miškai LTSVEB008	4-5	3-5	4	4-5	stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	1.1	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Uralinės pelėdos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Suvainišio miškas	2-3	3	2	2-3	stabilus	Nereikšmingi pokyčiai	2.0; 2.1; 5.0	
Plunksnuočių, Ažuežerių miškai	?	1	0	0	mažėja/išnyko	-	7 taškuose 2.1, kituose 5 2.0, visur 5.0	Tai gali būti dėl rūšies gausos ir paplitimo metinių svyravimų

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Lėlys (*Caprimulgus europaeus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į lėlių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. 2006 m. buvo atliktas pirmosios monitoringo apskaitos PAST ir už jos ribų. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos, o retų gausa padidinama. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. Registruota gausa apskaičiuota kompiuterine programa „Distance 4“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais bus vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. 2006 m. duomenų analizėje išsamus vertinimas neatliktas, kadangi 2006 metų perinčių paukščių monitoringo stebėjimų metu buveinės savybių pokytis nebuvo fiksuojamas. 2009 m. monitoringo metu buvo vertinamas vietos savybių išsaugojimo laipsnis. Sekančio monitoringo etapo metu šie parametrai bus palyginti. Kaip matome iš žemiau pateiktos lentelės didžiojoje dalyje vertintos teritorijos vietos savybių išsaugojimo laipsnis yra pakankamai pakankamai palankus.

Teritorija	Ūkinė veikla ir juostų mineralizavimas lėlių perėjimo vietose, nuo gegužės 15 iki rugpjūčio 15 dienos	Miško žemės pavertimas kitomis naudmenomis lėlių perėjimo vietose	Miško įveisimas esamose erdmėse, aikštėse, smėlynuose	Miško paklotės išdeginimas	Savaime atsikuriančių medynų trūkumas	Pesticidų naudojimas	Intensyvaus transporto eismo natūralaus grunto keliais ribojimas nuo gegužės 15 iki rugpjūčio 15 d.	Atkuriamų medynų rūšinė sudėtis
Labanoro giria LTSVEB0 02	20% teritorijos - nevyko; 60% teritorijos – vyko vienoje barelio vietoje; 20% teritorijos – vyko dviejose ar daugiau vietų.	100% teritorijos - potencialios lėlių perėjimo vietos nebuvo paverstos kitomis naudmenomis	100% teritorijos – miško įveisimo faktų esamose erdmėse, aikštėse smėlynuose nepastebėta	20% teritorijos – išdeginta 10% ir daugiau; 40% teritorijos - išdeginta 10% ir mažiau kirtaviečių paklotės; 40% teritorijos - išdeginimų nerasta	60% teritorijos – 35-65% kirtaviečių, 40% teritorijos – mažiau nei 35% kirtaviečių paliekamos savaime želti.	100% teritorijos – pesticidai naudojami, bet tai nelaikoma potencialiai kenksminga lėliams.	20% teritorijos-ribojamas dalyje teritorijos; 80% teritorijos – transporto eismas neribojamas.	100% teritorijos – mažiau nei 35% numatytų želdinių yra mišrūs
Dainavos giria LTVARB 005	100% teritorijos - nevyko	Potencialios lėlių perėjimo vietos nebuvo paverstos kitomis naudmenomis	Miško įveisimo faktų esamose erdmėse, aikštėse smėlynuose nepastebėta	Miško paklotės išdeginimų nerasta	35-65% kirtaviečių paliekamos savaime želti.	Pesticidai naudojami, bet tai nelaikoma potencialiai kenksminga lėliams	Transporto eismas neribojamas	35-65% matytų želdinių/želdinių yra mišrūs
Šimonių giria LTANY B001	100% teritorijos - nevyko	Potencialios lėlių perėjimo vietos nebuvo paverstos kitomis naudmenomis	25% teritorijos - Pastebėtas vienas 75% teritorijos - pastebėti du ir daugiau miško įveisimo faktai esamose erdmėse, aikštėse, smėlynuose.	Miško paklotės išdeginimų nerasta	54% teritorijos – daugiau nei 65%; 45% teritorijos - 35-65% kirtaviečių paliekamos savaime želti.	Pesticidai naudojami, bet tai nelaikoma potencialiai kenksminga lėliams	Transporto eismas neribojamas	55% teritorijos – daugiau nei 65%; 45% teritorijos – 35-65% matytų želdinių/želdinių yra mišrūs
Asvejos ežerynas LTSVEB0 05	100% teritorijos - nevyko	Potencialios lėlių perėjimo vietos nebuvo paverstos kitomis naudmenomis	Miško įveisimo faktų esamose erdmėse, aikštėse smėlynuose nepastebėta	Miško paklotės išdeginimų nerasta	35-65% kirtaviečių paliekamos savaime želti.	Pesticidai naudojami, bet tai nelaikoma potencialiai kenksminga.	Transporto eismas neribojamas	35-65% matytų želdinių/želdinių yra mišrūs

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Lėlių gausa 2006 metais 4 ištirtose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 855 perinčiomis poromis. Tuo tarpu 2009 metais gausa įvertinta 745-760 porų (1 lentelė). Lyginant lėlių gausą iki 2004 metų su vėlesniais metais vykdytų apskaitų duomenimis, nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar yra jos gausos svyravimo tendencijos. Šie svyravimai galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos vertinimo metodų analizuojant iki 2004 ir 2006 bei 2009 m. surinktus duomenis. Tikslūs gausos pokyčiai nevertinti, nes skiriasi įvertinimo metodika atskirais metais.

Nustatyti populiacijos gausos pokyčiai ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimos nedidelės populiacijos didėjimo tendencijos.

Už PAST ribų stebėtose teritorijose 2006 m. užregistruoti 45 lėliai, 2009 m. – 48 individai (2 lentelė). Kaip matosi iš pateikiamų rezultatų, lėlio gausa išlieka stabili. Didžiausia gausa nustatyta Druskininkų apylinkių ir Pabradės miškuose.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Lėlių apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	reikšmingų pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	-	-	-	Nežinomos ilgalaikės, nes neaiški ankstesnių metų situacija
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	kokybiniai ir kiekybiniai parametrai įtakojami intensyvaus miškininkavimo	-	-
už PAST	-	kokybiniai ir kiekybiniai	-	-

		parametrai įtakojami intensyvaus miškininkavimo		
Ateities perspektyvos				
PAST	Šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-	-
už PAST	Šiuo metu nėra jokio pagrindo teigti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-	-

Lėlio dabartinė apsaugos būklė tiek PAST, tiek už jų ribų, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki dėl intensyvaus miškų ūkio, kuris sąlygoja veisimosi ir maitinimosi buveinių nykimą (apželdinimas) bei perinčių paukščių trikdydama.

Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa PAST teritorijose yra stabili, situaciją būtina stebėti, nes monitoringo metu išryškėjo, jog dalyje teritorijos buveinių savybių pokyčiai yra neigiami (įveisiami miškai aikštėse, neformuojami mišrūs medynai, kuriami kultūriniai medynai, neribojamas eismas veisimosi metu, želdinių rūšinė sudėtis neoptimali). Šiuo metu sunku teigti, jog esama rūšies būklė yra pakankamai palanki lėlių apsaugai, nes tam reikalingas ilgesnis stebėjimo laikotarpis.

1 lentelė. Lėlio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis poros/1km ²	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis**	Pastabos***
Labanoro giria LTSVEB002	40	1,03±0,25	290	53-57	240	?	?	-	Gausos pokyčiai nevertinti, nes skiriasi įvertinimo metodika atskirais metais
Dainavos giria LTVARB005	70	2,19±0,15	350	49	300	?	?	1.0; 2.0; 3.0; 4.2; 5.3; 6.1; 7.2; 8.1	Gausos pokyčiai nevertinti, nes skiriasi įvertinimo metodika atskirais metais
Šimonių giria LTANYB001	40	1,16±0,37	160	17-20	130	?	?	?	Gausos pokyčiai nevertinti, nes skiriasi įvertinimo metodika atskirais metais
Asvejos ežerynas LTSVEB005	40	0,10±0,46	40	22-33	25-35	?	0	?	Gausos pokyčiai nevertinti, nes skiriasi įvertinimo metodika atskirais metais
Rūdininkų giria LTSALB002	40	0,34±0,37	15 (?)	57-65	50-60	?	?	-	Gausos pokyčiai nevertinti, nes skiriasi įvertinimo metodika atskirais metais

* - ataskaitos priede pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai;

**** - aptartas aukščiau esančioje lentelėje, išskyrus papildomą detalizavimą Dainavos girioje.

Trumpinimai: ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Lėlio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas	Registruotas tankis	Registruota gausa	Įvertinta gausa	Registruota gausa	Įvertinta gausa	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių	Pastabos
-------------------------	--------------------	---------------------	-------------------	-----------------	-------------------	-----------------	---------	--------------	------------------	----------

	iki 2004 (poros)	poros/1km ²	2006*	2006** (poros)	2009*	2009** (poros)			pokytis	
Kalvelių miškai apie Viešvilę	?	?	7	?	8	?	?	?	1.0; 1.1; ?2.0; 3.0; 3?.1; 4.2; 5.?3; 6.0; 7.2?; 8.2	
Strošiūnų miškas	?	?	3	?	4	?	?	?		
Valkininkų miškai	?	?	7	?	7	?	?	?		
Ropėjos miškas (Trakų raj.)	?	?	8	?	7	?	?	?		
Pabradės miškai	?	?	9	?	9	?	?	?		
Miškai apie Druskininkus	?	?	11	?	12	?	?	?		
Aukštelkų miškas	?	?	0	?	1	?	?	?		

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ? – nežinoma situacija

Tulžys (*Alcedo atthis*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į tulžių biologijos ir elgsenos ypatumus (pvz. pabaidyti paukščiai gali virš sausumos aplenkdami stebėtoją, sugrįžti į veisimosi teritoriją, esančią jau pareitame maršrute), konkrečios teritorijos ekologines (tinkamų tulžio veisimosi buveinių pasiskirstymą) bei konkrečių tyrimų metų klimatinės (ypač vandens lygį) sąlygas, duomenų rinkimo metodą (stebėjimai nuo kranto ar iš valtys), registruotus parametrus (pavieniai paukščiai, užimti ar iškasti urveliai ir pan.), apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. Čia ypač svarbu įvertinti ir perėjimui tinkamų buveinių (šiuo atveju skardžių pakrantėje) pasiskirstymą, nes perintys paukščiai susiję būtent su šia stacija. Todėl ypač atidžiai vertinama ar stebėjimai vykdyti visose rūšies veisimosi buveinėse (tame tarpe ir potencialiose) teritorijoje. Vertinant gausą atsižvelgiama tik palankiausių laikotarpių maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei dviejų, tačiau rekomenduotinais trijų pakartojimų metu. Dviejų pakartojimų užtenka, jei jų rezultatai yra visiškai identiški, t.y. tose pačiose, konkrečiose upių vietose užregistruotas toks pat paukščių skaičius. Kadangi praktiškai visose tulžio veisimosi teritorijose yra subrendusių, bet nesiveisiančių individų, visos vienkartinės pavienių paukščių registracijos yra eliminuojamos perinčios populiacijos vertinimo metu.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „[vertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. Renkant 2009m. duomenis, buveinės savybių pokytis buvo vertinamas visose PAST, išskyrus Dubysos upės slėnį, ir jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje vietinių populiacijos gausos PAST 1-je lentelėje. Apibendrinant tik galima pasakyti, kad atskiruose teritorijose skiriasi minėto įvertinimo balai. Keliose jų stebėtojai nenusprendė, kuri balą nurodyti (pvz. Kauno mariose ir Minijos upės slėnyje pateikiami 2.0, 2.1 ir 2.2 balai,

dubliuojasi trečios grėsmės balai ir pan.). Be to, trijose teritorijose vertinimas neatliktas pirmajai, o dvejose iš jų ir trečiajai metodikose nurodytai grėsmei. Už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų esančiose teritorijose, buveinės savybių pokytis nebuvo vertinamas visose penkiose tirtose teritorijose dėl nežinomų priežasčių (2 lentelė).

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Tulžių gausa 2009 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 110 – 149 perinčiomis poromis. Viso ištirtos 6 teritorijos, kurių viena – Minijos upės slėnis, pagal priežiūros priskyrimą, suskirstyta į dvi atkarpas (1 lentelė). Pastarojoje teritorijoje stebėjimus turėjo vykdyti dviejų regioninių parkų – Salantų ir Pajūrio, direkčių specialistai. Bendrai vertinant monitoringo rezultatus, galime konstatuoti, kad PAST surinkti duomenys parodė tikrąją rūšies būklę PAST ribose ir parodo rūšies gausos didėjimo tendenciją, kuri, panašu, kad būdinga 2009 metams. Tai pirmiausia, matomai, susiję su palankiu hidrologiniu upių režimu vasaros pirmoje pusėje (akivaizdžiai aukštas vandens lygis daugumoje jų).

Tulžių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose įvertinta 48-58 perinčiomis poromis. Stebėjimams buvo pasirinktos 5 šalies upių atkarpos, kuriose yra tinkamos tulžiams perėti buveinės (2 lentelė). Atrenkant stebėjimų teritorijas apgalvotai buvo atsisakyta žinomų rūšių patrauklių upių – Merkio, Ūlos ir kt., kad išvengtų realios situacijos šalyje iškraipymo. Gausumo pokyčiai apžvalgoje neaptariami, kadangi trūksta duomenų apie ankstesniais metais šiose teritorijose perėjusių porų skaičių.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Tulžio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	-	nėra duomenų apie ankstesnių metų situaciją
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	nėra palankios,	-	-

		pagrindė, dėl didėjančio trikdymo		
už PAST	-	nėra palankios, pagrindė, dėl didėjančio trikdymo	-	
Ateities perspektyvos				
PAST	-	žmonių lankymasis svarbiausiose perimvietėse nereglamentuotas	-	-
už PAST	-	žmonių lankymasis perimvietėse nereglamentuotas	-	-

Tulžio apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, nes:

- Trūksta duomenų apie perinčios populiacijos ilgalaikes gausos ir paplitimo tendencijas;
- veisimosi buveinių būklė nėra patenkinama dėl paukščių trikdymo;

Tulžio apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų irgi yra nepakankamai palanki dėl tu pačių priežasčių, kaip ir PAST.

Rekomendacijos apsaugai

Svarbiausia apsaugos priemonė yra vandens turizmo reglamentavimas ir planavimas rūšies svarbiausiose perimvietėse. Jokių būdu negalima, kad stovyklautojai įsikurti bet kurioje pageidaujamoje upės pakrantės vietoje. Pagrindinėse perimvietėse, tiksliau svarbiausiose upių ruožuose, stovyklavimas aplamai turėtų būti draudžiamas. Be to, jei upės hidrologinis režimas yra įtakojamas veikiančių hidroelektrinių ar kitokių jų dirbtinai veikiančių įrenginių, būtina užtikrinti pakankamai aukštą vandens lygį tulžių veisimosi metu visomis dienomis, neatsižvelgiant į ekonominius įrenginių veikimo rodiklius.

Ateityje, norint objektyviai įvertinti rūšies apsaugos būklę, reikalingi tikslūs stebėjimų rezultatai, kuriuos galima gauti tik tiksliai laikantis parengtų monitoringo metodikų bei pasiekus atitinkamą stebėtojų kvalifikacinį lygmenį.

1 lentelė. Tulžio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Dubysos upės slėnis, LTRASB001	15-20	5-6	9-13	10-15	Mažėja	Nereikšmingai	-	Lyginant su 2006 m. situacija geresnė, bet palankesnio hidrologinio režimo. Lyginant su ankstesniais metais, gausa mažėja
Kauno marios, LTKAUB008	20-25	5	3	3-5	Mažėja	Nereikšmingai	1.0; 2.1; 2.2; 3.1	Lyginant su 2006 metais, gausa mažėja nereikšmingai. Iki 2004 metų situacija galėjo būti netiksliai įvertinta dėl sistemingų tyrimų stokos
Nemuno delta, LTSLUB001	10	?	6	7-8	Mažėja	66		Mažėja dėl esamos hidrologinio režimo – aukšto vandens lygio
Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, Klaipėdos ir Šilutės raj. iki Nemuno deltos RP)	35-45	10-20	26-29	30-40	Stabili	Nereikšmingi pokyčiai	-	Lyginant su 2006 metais, gausa išaugo, o su situacija iki 2004 metų, nežymus mažėjimas
Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, Plungės ir Kretingos raj.)	25-35	?	15	15-25	Mažėja	66	1.0; 2.0; 2.1; 3.1	Mažėjimo priežastys nežinomos, nors tai gali būti siejama su išaugusiais vandens keliautojų srautais
Šešuvies ir Jūros upių slėniai LTTAUB001	25-30	?	21	25-30	Stabili	-	1.0; 2.0; 2.1; 3.1	
Ventos upės slėnis, LTAKMB002	20	10-20	17	20-25	Stabili	Nereikšmingi	1.0; 2.0; 2.1; 2.2; 3.1	Stebimi nereikšmingi pokyčiai gausos didėjimo linkme

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai

2 lentelė. Tulžio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruota gausa 2006*	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Strėva	?	4	?	9	9-10	Daugėja	>100	1.0; 2.2; 3.1	Matomai gausos didėjimas susijęs su aukštu vandens lygiu tyrimų metais, kuomet kitais metais mažuose upeliuose, dėl mažo gylio, perėjimui sąlygos nepalankios
Verknė	?	2	?	8	8-10	Daugėja	>100	1.0; 2.2; 3.1	Matomai gausos didėjimas susijęs su aukštu vandens lygiu tyrimų metais, kuomet kitais metais mažuose upeliuose, dėl mažo gylio, perėjimui sąlygos nepalankios
Šalčia	?	3	?	1	1-2	Mažėja	Nereikšmingai	1.0; 2.2; 3.1	Gausos mažėjimo priežastys nežinomos
Siesartis	?	1	?	26	26-30	Didėja	>100	1.0; 2.2; 3.1	Matomai gausos didėjimas susijęs su aukštu vandens lygiu tyrimų metais, kuomet kitais metais mažuose upeliuose, dėl mažo gylio, perėjimui sąlygos nepalankios
Žeimena	?	1	?	4	4-6	Didėja	>100	1.0; 2.2; 3.1	Matomai gausos didėjimas susijęs su aukštu vandens lygiu tyrimų metais, kuomet kitais metais mažuose upeliuose, dėl mažo gylio, perėjimui sąlygos nepalankios

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

Žalvarnis (*Coracias garrulus*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į žalvarnių biologijos ir elgsenos ypatybes (specifinių perėjimų vietų pasirinkimą), konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų mitybai pievūčių išsidėstymą, pievų užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą (kiek laiko buvo skirta potencialių perimviečių tyrimams), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, rastas uoksas, tuoktuvinė elgsena), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei trijų pakartojimų metu. Galiausiai, vertinama ar stebėjimai vykdyti visose potencialiose veisimosi buveinėse konkrečioje teritorijoje. Dėl rūšies retumo, kad ir pavienės poros yra labai svarbios vietinės populiacijos išsaugojimo prasme.

Populiacijos vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2007 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų 2009 metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. 2005 m. duomenų analizėje konkretus vertinimas nebuvo atliekamas, kadangi 2005 metų perinčių paukščių monitoringo stebėjimų metu buveinės savybių pokytis nebuvo fiksuojamas. Tačiau pastebėti akivaizdūs neigiami pokyčiai aptarti skyriuje „Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas“. Analizuojant 2009 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas visose PAST bei vienintelėje už jos ribų esančiose teritorijose: Braziūkų kaimo apylinkėse. PAST ribose jis įvertintas 1.1; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1 balais. Tuo tarpu už PAST ribų jis įvertintas sekančiais balais: 1.0; 3.0; 4.0.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Žalvarnių gausa 2005 metais visose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 10 perinčių porų; 2007 metais – 11-16 perinčių porų. Tuo tarpu 2009 metais – 6-10 porų. Viso ištirtos 4 teritorijos (1 lentelė). Lyginant žalvarnių gausą iki 2004 metų su apskaitų metais (2005, 2007 ir 2009), stebėjimus vykdančios institucijos nustatė žymų rūšies perinčios populiacijos mažėjimą visose teritorijose, tame tarpe Šimonių girioje, kur rūšis išnyko. Panašu, kad rūšis išnyko ir Dzūkijos NP ribose. Tuo tarpu Aukštaitijos nacionaliniame parke ir Labanoro regioniniame parke perinti populiacija mažėja ženkliai. Labanoro regioniniame parke kiek išaugusi gausa, matomai nulemta detalesnių tyrimų ir už monitoringo taškų. Rūšies nykimo priežastys nėra žinomos, nes reikšmingų perėjimo buveinių pokyčių nepastebėta. Matomai, tai yra globalaus masto rūšies nykimo pasekmė.

Žalvarnių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų tirtose teritorijose iki 2004 metų buvo įvertinta 3-4 perinčiomis poromis (2 lentelė). Tačiau tyrimų metu perinčių paukščių čia nebeaptikta. Rūšies išnykimo priežastys, kaip ir PAST ribose, nėra žinomos, nes reikšmingų veisimosi buveinių pokyčių nepastebėta. Ateinančiais metais tikslinga praplėsti stebimų teritorijų skaičių ir apskaitų plotą, prijungiant Druskininkų urėdijos miškingus plotus.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Žalvarnio apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	kasmet prarandamos buvusios perimvietės	-
už PAST	-	-	aiškiai nepalankios, nes praktiškai išnyko visame rūšies paplitimo plote šalyje	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	gausa katastrofiškai mažėja visose PAST	-
už PAST	-	-	rūšis praktiškai išnyko	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	-	nežinoma kokie buveinių pokyčiai paskutiniaisiais metais nulėmė

				nykimo procesą
už PAST	-	-	-	nežinoma kokie buveinių pokyčiai paskutiniaisiais metais nulėmė nykimo procesą
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	matomai prastos, nes rūšies gausa kasmet katastrofiškai mažėja	-
už PAST	-	-	blogos, nes praktiškai išnyko visose buvusiose perimvietėse	-

Žalvarnio apsaugos būklė PAST akivaizdžiai yra nepalanki, nes:

- perinčios populiacijos gausa mažėja;
- išnyko arba ant išnykimo ribos trijose iš keturių rūšies apsaugai nominuotų PAST;
- dabartinės populiacijos vystymosi tendencijos pranašauja rūšies būklės tolimesnį blogėjimą.

Žalvarnio apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų taip pat yra nepalanki dėl tų pačių priežasčių kaip ir PAST. Juo labiau perinčios populiacijos praktiškai išnyko už PAST ribų ir negausi populiacija liko tik Druskininkų urėdijos miškuose.

Rekomendacijos apsaugai

Kadangi nėra žinomos tikslios rūšies nykimo priežastys, kryptingai siekti rūšies apsaugos pagerinimo yra sunku. Akivaizdu, kad neigiamą įtaką daro reikšmingi aplinkos pokyčiai, tačiau neretai jie nėra adekvatūs perinčių žalvarnių populiacijų pokyčiams. Šiuo metu išlikusiose perimvietėse (taip pat ir svarbiose paskutinių metų) būtina kuo skubiau įrengti pakankamai dirbtinų lizdaviečių – inkilų, o taip pat reguliuoti pagrindinių plėšrūnų – kiaunių, skaičių. Šios priemonės pasiteisino saugant izoliuotas populiacijas Latvijoje. Į plėšrūnų daromą žalą reikia atsižvelgti ir iškeliant inkilus, kuomet tikslingiau juos kelti ant ilgų karčių šalia namų.

Ateinančiais metais tikslinga praplėsti stebimų teritorijų skaičių ir apskaitų plotą, prijungiant Druskininkų urėdijos miškingus plotus.

1 lentelė. Žalvarnio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2007 (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009 (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Vakarinė Aukštaitijos NP dalis LTIGNB003	9	9	7 - 10	2-3	3-4	Mažėja	60	1.0; 1.1; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1	Rūšies nykimą gali nulemti tradicinio ūkininkavimo nutraukimas. Kitų akivaizdžių naujų grėsmių teritorijoje, nulėmusių rūšies žymų mažėjimą paskutiniaisiais metais
Dainavos giria LTVARB005	6	>1	2-3	0	0-1	Mažėja	Išnyko/ nebeperi.	1.1; 2.0; 3.0; 4.1	Rūšies nykimą gali nulemti tradicinio ūkininkavimo nutraukimas. Kitų akivaizdžių naujų grėsmių teritorijoje, nulėmusių rūšies žymų mažėjimą paskutiniaisiais metais
Labanoro giria LTSVEB002	6	1	2-3**	4**	3-4	Mažėja	Nereikšmingi	1.0; 1.1; 1.2; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1; 4.2	Rūšies nykimą gali nulemti tradicinio ūkininkavimo nutraukimas. Geresniam apskaitų tikslumui, tikslinga praplėsti monitoringo taškų skaičių
Šimonių giria LTANYB001	3	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/ nebeperi	1.1; 1.2; 2.0; 3.0; 4.0; 4.1	Akivaizdžių naujų grėsmių teritorijoje, nulėmusių rūšies išnykimą, nepastebėta

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausa įvertinta remiantis paukščių stebėjimais ne pasirinktuose monitoringo taškuose ir ne specialių apskaitų metu;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Žalvarnio vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005**	Įvertinta gausa 2007 (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009 (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Rūdininkų girios apylinkės	1	0-1	0	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	Reikšmingų pokyčių nėra	Akivaizdžių naujų grėsmių teritorijoje, nulėmusių rūšies išnykimą, nepastebėta
Gražutės RP	1	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	? Reikšmingų pokyčių nėra	Akivaizdžių naujų grėsmių teritorijoje, nulėmusių rūšies išnykimą, nepastebėta
Braziukų apyl., Kauno raj.	1-2	0	0-1**	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	1.1; 3.0; 4.1	Akivaizdžių naujų grėsmių teritorijoje, nulėmusių rūšies išnykimą, nepastebėta

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausa įvertinta remiantis pavienio paukščio stebėjimu ne apskaitų dienomis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. - individai

Juodoji meleta (*Dryocopus martius*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į juodųjų meletų biologijos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologines sąlygas, duomenų rinkimo metodą, registruotus parametrus, apskaitų atlikimo terminus bei pakartojimų skaičių. 2006 m. buvo atliktas pirmosios monitoringo apskaitos PAST ir už jos ribų. Vertinant populiacijos gausos pokytį buvo atsižvelgiama, kad vertinant vizualiai gausios populiacijos yra sumažinamos, o retų gausa padidinama. Šis vertinimas paremtas ekspertų asmenine patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus, nenaudojant specialių statistinių metodų. Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. Registruota gausa apskaičiuota kompiuterine programa „Distance 4“.

PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Teritorija	Miško kirtimas kovo-liepos mėn.	Plynose kirtavietėse paliktų biologinės įvairovės medžių skaičius	Sanitariniai kirtimai (išskyrus kenkėjų masinio išplitimo židinius)
Labanoro biosferos poligonas	40% teritorijos - kirtimai nevykdomi; 20% - kirtimai vykdomi gretimoje bareliui teritorijoje; 40% - kirtimai vykdomi tyrimo barelyje	60% teritorijos – visose plynose kirtavietėse paliktas reikiamas biologinės įvairovės medžių skaičius, 30% teritorijos – didžiojoje dalyje paliktas reikiamas biologinės įvairovės medžių skaičius, likusiose – daugiau nei ½ vertintų kirtaviečių paliktas	60% teritorijos – tokių atvejų nepastebėta, 20% teritorijos – pastebėti pavieniai atvejai; 20% teritorijos – rasta daug atvejų

		reikiamas biologinės įvairovės medžių skaičius	
Būdos Pravieniškių miškų biosferos poligonas		37% teritorijos – paliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius; 63% teritorijos – didžiojoje dalyje kirtaviečių paliktas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius	
Šimonių girios biosferos poligonas	42% teritorijos - kirtimai nevykdomi; 29% - kirtimai vykdomi gretimoje bareliui teritorijoje; 49% - kirtimai vykdomi tyrimo barelyje	71% teritorijos – paliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius; 29% teritorijos – didžiojoje dalyje kirtaviečių paliktas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius	100% teritorijos – tokių atvejų nepastebėta.
Varnabūdės miškas	Kirtimai vykdomi gretimoje teritorijoje	Visose plynose kirtavietėse paliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius	Pastebėti pavieniai sanitarinių kirtimų atvejai
Kazlų Rūdos miškas	Kirtimai vykdomi gretimoje teritorijoje	Visose plynose kirtavietėse paliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius	Pastebėti pavieniai sanitarinių kirtimų atvejai
Rūdininkų giria	Kirtimai vykdomi gretimoje teritorijoje	Visose plynose kirtavietėse paliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius	Pastebėti pavieniai sanitarinių kirtimų atvejai

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Juodųjų meletų gausa 2009 metais visose trijose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose atliktas monitoringas, įvertinta 530-660 perinčių porų (1 lentelė).

Lyginant juodųjų meletų gausą iki 2004 metų bei apskaitų metais (2009) nustatyta, kad visose teritorijose populiacija yra stabili ar yra populiacijos didėjimo prielaidos. Šios prielaidos galėjo atsirasti dėl skirtingų populiacijos vertinimo metodų. 2009 m monitoringo metu įvertintas populiacijos tankumas (1-2 poros /1 km²) atitinka moksliniais tyrimais nustatytą juodųjų meletų tankumą mišriuosiuose ir pietų borealiniuose miškuose. Populiacijos gausos pokyčiai ir buveinių pokyčiai leidžia teigti, jog artimiausiu metu populiacija išliks stabili ar galimos nedidelės populiacijos mažėjimo tendencijos.

Juodųjų meletų perinti populiacija už PAST ribų esančiose tirtose teritorijose įvertinta 118-159 poromis. Gausos pokyčių tendencijos taip pat išlieka panašios, t.y. populiacijos stabilios ar net stebimos gausėjimo tendencijos.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Juodųjų meletų apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka)</i>

				<i>informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	reikšmingų neigiamų pokyčių nenustatyta	-	-	-
už PAST	-	-	-	nežinomos, nes neaiški ankstesnių metų situacija
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	Buveinių kokybiniai ir kiekybiniai parametrai yra veikiami intensyvaus miškininkavimo.	-	-
už PAST	-	buveinių kiekybiniai ir kokybiniai pokyčiai ankstesniais metais registruoti nebuvo, tačiau akivaizdu, kad jie nėra palankūs	-	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	Šiuo metu nėra pagrindo manyti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-
už PAST	-	Šiuo metu nėra pagrindo manyti, jog ateities perspektyvos bus nepalankios	-	-

- Juodosios meletos dabartinė apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra nepakankamai palanki, kadangi ženkli dalis teritorijos patenka į intensyvios miškų ūkinės veiklos zoną.
- Juodosios meletos apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nežinoma arba nepakankamai palanki, nes, didžioji dalis gyvenamos teritorijos yra intensyvioje miško ūkinėje zonoje.

Rekomendacijos apsaugai

Nors populiacijos gausa PAST teritorijose yra stabili, situaciją būtina stebėti, nes monitoringo metu išryškėjo, jog dalyje teritorijos buveinių savybių pokyčiai yra neigiami (vykdomi kirtimai, nepaliekamas pakankamas biologinės įvairovės medžių skaičius, vykdomi sanitariniai kirtimai). Šiuo metu sunku teigti, jog esama apsauginė būklė yra palanki ar vis dar nepalanki juodosios meletos apsaugai, tam reikalingas ilgesnis stebėjimo laikotarpis

1 lentelė. Juodosios meletos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009* (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis**	Pastabos***
Labanoro gira LTSVEB002	30	380	32-42	440-550	Stabilus	Nereikšmingi		2006 ir 2009 m monitoringo metu gausa įvertinta taikant taškinį-kartografavimo metodą. 2004 m gausa įvertinta vizualiniu metodu. Dėl šių priežasčių gausa ženkliai skiriasi. 2006m ir 2009 m. situacija yra panaši
Būdos Pravieniškių miškai LTKAIB006	40	46	29-35	40-50	Stabilus	Nereikšmingi		Gausos svyravimai gali būti susieti su metiniais perinčios populiacijos svyravimais arba tyrimų tikslumo paklaida
Šimonių giria LTANYB001	30	?	29-30	50-60	Didėja	?	1.0; 2.0; 3.2.	Gausos augimas siejamas su geresniu iširtumu

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai;

**** - aptartas aukščiau esančioje lentelėje.

Trumpinimai: ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Juodosios meletos vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Registruotas tankis poros/1km ²	Registruota gausa 2006* (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Registruota gausa 2009* (poros)	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Varnabūdės miško dalis (3000)	?	1,64±0,62	29	20	26	19	mažėjimas	nereikšmingas	-	

Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringas 2009 m.

ha)										
Kazlų Rūdos miško dalis (3000 ha)	?	0,62±0,36	11	11	12	13	didėjimas	nereikšmingas	-	
Rūdininkų giria	?	0,54±0,29	10	50	12	50-80	didėjimas	nereikšmingas	-	
Korsakų miškas	?	?	12	?	12	?	stabilus	-	-	
Arvydų miškai	?	?	11	?	10	?	mažėjimas	nereikšmingas	-	
Aukštelkų miškas	?	?	10	?	9	?	mažėjimas	nereikšmingas	-	
Valkininkų miškai	?	?	7	?	8	?	didėjimas	nereikšmingas	-	
Ropėjos miškas (Trakų raj.)	?	?	7	?	8	?	didėjimas	nereikšmingas	-	

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis;

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ? – nežinoma situacija

Mėlyngurklė (*Luscinia svecica*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į mėlyngurklių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų veisimosi buveinių paplitimą ir pasiskirstymo ypatumus, šlapviečių užaugimo sumedėjusia augalija mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologines sąlygas teritorijoje, pavasario eiga), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius, kokią teritorijos dalį padengė apskaitos), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į pakartotinus stebėjimus, kuriuos galima susekti tik ne mažiau nei trijų pakartojimų metu. Galiausiai, vertinama ar stebėjimai vykdyti visose rūšies buveinėse, nes jos dažnai fragmentuotos ir atskiri patinai gali užimti individualias teritorijas atokiau nuo pagrindinių perimviečių. Kartu reikia atminti, kad mėlyngurklė yra paslaptingas ir judrus paukštis sutemų paukštis. Kadangi rūšies balsą dažnai slopina lakštingalų ir nendrinukių giesmės, reikia labai atidžiai klausytis paukščių balsų, nepučiant stipriam vėjui. Todėl tyrimai reikalauja ne tik specifinių oro sąlygų ir paros meto, bet ir atitinkamų laiko apimčių ir stebėtojo patirties.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „Įvertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2006 ir 2009 metų apskaitų rezultatais.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametrų ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametrų tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametrų tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametrų tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais bus vertinamas, atsižvelgiant į stebėtojų pateiktus duomenis. Analizuojant 2006 m. duomenis, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas visose penkiose rūšies apsaugai išskirtose PAST ir jo įvertinimas balais yra pateiktas žemiau esančioje 1-je lentelėje. Dažniausiai atskiruose taškuose nurodomi 1.1, 1.2 ir 2.1 pokyčių balai.

Tuo tarpu už PAST ribų buveinės savybių pokytis įvertintas tik Ežerėlio pievose, kur nurodyti 1.2 ir 2.2 balai.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Mėlyngurklių gausa 2009 metais visose penkiose PAST, įsteigtose šios rūšies apsaugai ir kuriose vykdyti monitoringo stebėjimai, įvertinta 13-19 perinčių porų. Lyginant mėlyngurklių ankstesnių metų gausą su apskaitų 2006 metais rezultatais, nustatyta, kad dvejose teritorijose perinti populiacija nemažėjo – Baltosios Vokės šlapžemėse ir Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse Biržulio-Stervo pelkių komplekse rūšis neaptikta, tačiau tai gali būti dėl stebėtojo patirties stokos arba rūšies gausos metinių svyravimų. Tuo tarpu, Metelių, Dusios ir Obelijos ežeruose bei Kazimieravo šlapžemėse surinkti duomenys rodo gausos mažėjimą, kurio priežastys nėra žinomos. Kadangi buveinės išlieka nepasikeitę, nykimas gali būti siejamas su populiacijos metiniais svyravimais. Ateinančių metų duomenys parodys tikras čia vykstančių procesų tendencijas, t.y. ar mėlyngurklių gausos sumažėjimas atspindi kasmetinius gausos svyravimus, kurie būdingi šiai rūšiai.

Mėlyngurklės gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose tirtose teritorijose 2009 metais įvertinta 2-4 perinčiomis poromis. Viso buvo ištirtos 4 teritorijos, kuriose ankstesniais metais veisimosi metu registruotos mėlyngurklės (2 lentelė). Kadangi dvejose jų giedantys patinai neaptikti ir nėra tiksliai žinoma ar tai dėl stebėtojų kvalifikacijos stokos, ar dėl metinių populiacijos gausos svyravimų, ateinančiais metais reikėtų planuoti stebėjimus ir naujose teritorijose, pavyzdžiui Pušnies pelkių komplekso apylinkėse ar Birvėtos šlapžemių PAST. Pokyčiai era eaiškūs, nes trim atvejais nėra žinoma gausa ankstesniais metais. Tik Ilgės ež. Pakrantėse paukščiai aptikti kaip ir 2006 metais ir gausa išlieka tokia pati.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Mėlyngurklės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	-	nepakankamas ištirtumas
už PAST	-	-		nepakankamas ištirtumas šalies mastu
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	-	nepakankamas ištirtumas
už PAST	-	-	-	nepakankamas ištirtumas šalies mastu
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	-	-	Nepakankamas buveinių pokyčių ištirtumas, nėra aišku kokios buveinės yra svarbiausios
už PAST	-	-	-	nepakankamas

				ištirtumas, nėra aišku kokios buveinės šalyje yra svarbiausios
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	-	neaiškios, nes trūksta informacijos apie rūšies ekologijos ypatumus šalyje
už PAST	-	-		neaiškios, nes trūksta informacijos apie rūšies ekologijos ypatumus šalyje

Mėlyngurklės apsaugos būklė PAST ir už jų ribų, mūsų vertinimu, yra nežinoma, nes:

- trūksta informacijos apie rūšies paplitimo ir gausos tendencijas dėl rūšies ištirtumo stokos šalyje;
- dėl skurdžių ir fragmentiškų duomenų apie veisimosi buveinių pasirinkimą, nežinomi veisimosi buveinių būklės tendencijos ir numatomi pokyčiai ateityje.

Rekomendacijos apsaugai

Kadangi, dėl slauto rūšies būdo, yra labai nedaug duomenų apie rūšies buveinių pasirinkimą šalyje, yra sunku numatyti specialias priemones apsaugai. Remiantis bendromis žiniomis apie rūšies biologijos ir ekologijos bruožus, akivaizdu, kad būtina išsaugoti dabartinį hidrologinį režimą ir kraštovaizdžio struktūrą dabartinėse perimvietėse. Kartu būtina kuo skubiau atlikti nuoseklius ir išsamius rūšies tyrimus šalyje, nes kitaip rūšies apsaugos būklės įvertinimas išliks nežinomas.

1 lentelė. Mėlyngurklės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių pokytis	Pastabos***
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	10	>3	7	7-9	Stabilus	Nereikšmingi	1.2; 2.1	Populiacija svyruojanti
Baltosios Vokės šlapžemės LTSALB003	3-5	4-6	3-4	4-6	Stabilus	Nereikšmingi	-	Užregistruoti 3 giedantys patinai ir visi pakartotiniai. Viename taške stebėta patelė.
Metelių, Dusios ir Ofelijos ežerai LTALYB001	3-5	2-3	0	0-2	Mažėja	50	1.1; 1.2; 1.3; 2.1	Paukščiai neaptikti gali būti ir dėl tyrimų metodinių nukrypimų: netinkamo oro ir pan. Be to, nykimas gali būti siejamas su populiacijos metiniais svyravimais
Kazimieravo šlapžemės LTVLNB001	3	2-3	1 (ne teritorijoje)	0-2	Mažėja	50, nors gali būti, kad rūšis aplamai išnyko	1.1; 1.2; 1.3; 2.1	Buveinės nepasikeitę, todėl nykimas gali būti siejamas su populiacijos metiniais svyravimais
Biržulio-Stervo pelkių kompleksas LTTELB001	6	?	0	0	?	?	1.3; 2.2; 2.3	Paukščiai gali būti neaptikti ir dėl stebėtojo patirties stokos arba nykimas gali būti siejamas su populiacijos metiniais svyravimais

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Mėlyngurklės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas	Įvertinta gausa	Registruota gausa	Įvertinta gausa	Trendas	Pokyčiai (%)	Buveinės savybių	Pastabos***
-------------------------	--------------------	-----------------	-------------------	-----------------	---------	--------------	------------------	-------------

Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti teritorijas, monitoringas 2009 m.

	iki 2004 (poros)	2006** (poros)	2009*	2009** (poros)			pokytis	
Ežerėlis	?	?	0	0	?	?	-	Paukščiai neaptikti, tačiau tai gali būti siejama su metiniais gausos svyravimais
Ilgės ežero pakrantės	?	1	1	1-2	Stabilus	Nereikšmingi	-	
Tyrulių pelkė	?	?	1	1-2	?	?	-	Pokyčiai neaiškūs, nes nėra žinoma gausa ankstesniais metais
Alkos polderis	?	?	0	0	?	?	-	Paukščiai neaptikti, tačiau tai gali būti siejama su metiniais gausos svyravimais

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. - individai

Meldinė nendrinukė (*Acrocephalus paludicola*)

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST bei už jų ribų (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), PAST bei už jų ribų surinktų duomenų suvestines, duomenų analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą, rūšies apsaugos būklės įvertinimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

Vietinių populiacijų gausa PAST ir už jų ribų tirtose teritorijose nurodoma atlikus surinktų duomenų ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į meldinių nendrinukių biologijos ir elgsenos ypatybes, konkrečios teritorijos ekologinius ir kraštovaizdžio ypatumus (tinkamų veisimosi buveinių paplitimą ir pasiskirstymo ypatumus, pievų užaugimo nendrėmis mastus), konkrečių tyrimų metų klimatinės sąlygas (hidrologinės sąlygas teritorijoje, pavasario eigą), duomenų rinkimo metodą (koks buvo atskiro stebėtojo apskaitų sektorius, kokią teritorijos dalį padengė apskaitos), registruotus parametrus (stebėti paukščiai, girdėti balsai), apskaitų atlikimo terminus (lyginant su rekomenduojamais metodikose) bei pakartojimų skaičių. Vertinant gausą atsižvelgiama tik į palankiausių laikotarpių, t.y. maksimalius rodiklius, tačiau juos galima susekti tik ne mažiau nei trijų pakartojimų metu. Galiausiai, buvo vertinama ar stebėjimai vykdyti visose teritorijos buveinėse, nes jos dažnai fragmentuotos ir atskiri patinai gali užimti individualias teritorijas atokiau nuo pagrindinių perimviečių. Kartu reikia atminti, kad meldinė nendrinukė yra paslaptingas ir judrus paukštis, aktyviausias tik kelias valandas prieš saulėlydį ir nepučiant stipriam vėjui. Todėl tyrimai reikalauja ne tik specifinių oro sąlygų ir paros meto, bet ir atitinkamų laiko apimčių ir stebėtojo patirties, kad susekti palyginti dideliais atstumais perskrendančius patinus. Jei stebėtojas nesustoja ilgesniam laikui maršruto metu, būtina įvertinti, kad dalis teritorinių patinų lieka neužregistruota.

Apibendrinti apskaitų duomenys pateikiami pridedamų 1 bei 2 suvestinių lentelių grafose „Registruota gausa“, o populiacijos gausos duomenys - grafose „[vertinta gausa“. PAST vietinių populiacijų trendai bei jų pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2004 metų surinktus publikuotus duomenis su 2005, 2006, 2007, 2008 ir 2009 metų apskaitų rezultatais. Vertinimas paremtas surinktų duomenų apžvalga paremta ekspertų nuomone ir sukaupta patirtimi bei publikuota medžiaga apie rūšies populiacinius parametrus ir pokyčius kitose šalyse, nenaudojant specialių statistinių metodų. Šiuo metu surinkti palyginti nuoseklūs duomenys apie rūšies gausą PAST, tačiau akivaizdžiai trūksta informacijos apie padėtį už PAST ribų.

Remiantis Europos komisijos institucijų rekomenduojama metodika, rūšies apsaugos būklė vertinama atsižvelgiant į paplitimo, populiacijos gausos, veisimosi buveinių būklės tendencijas bei visų šių parametru ateities perspektyvas. Jei visų keturių minėtų parametru tendencijos vertinamos palankiai ar tik viena iš jų yra nežinoma, rūšies apsaugos būklė vertinama, kaip palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija buvo įvertinta, kaip nepakankamai palanki, tačiau nei viena jų neįvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama, kaip nepakankamai palanki. Jei nors vieno iš parametru tendencija įvertinta nepalankiai, rūšies apsaugos būklė taip pat vertinama nepalankiai. Rūšies apsaugos būklė nurodoma, kaip nežinoma, kai dviejų ar daugiau parametru tendencijos nežinomos, o kitos vertinamos palankiai.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis tyrimų metais vertinamas, atsižvelgiant tik į stebėtojų pateiktus duomenis. 2005 m. duomenų analizėje konkretus vertinimas nebuvo atliekamas, kadangi 2005 metų perinčių paukščių monitoringo stebėjimų metu buveinės savybių pokytis nebuvo

fiksuojamasis. Analizuojant 2006, 2007, 2008 ir 2009 m. duomenis metodikose numatytų, vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas atliktas visose šešiose rūšies apsaugai išskirtose PAST. Nemuno deltoje ir Sausgalvių pievose jis įvertintas 1.0 ir 2.0 balais. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse nurodyti 1.0 ir 2.2 balai, o Svencelės pievose – 1.2 ir 2.0. Tuo tarpu Tyrų pelkėje: dalyje teritorijos 1.2; 2.1, o kitur – 1.0; 2.2.

Kaip ir stulgio atveju, Nemuno deltoje rūšiai situacija yra labai nepalanki, nes daugiau nei pusė teritorijos yra nušienaujama jau birželio pradžioje, paukščiams dar nespėjus išsiperėti. Be to, vanduo per greitai išpumpuojamas iš pievų, todėl jos per anksti išdžiūsta. Kur pievos nešienaujamos, jos užauga krūmais ir/ar nendrėmis. Tuo tarpu Sausgalvių pievose šienaujama vėliau, todėl čia sąlygos rūšiai palankesnės. Svencelės pievose nepalankias sąlygas sudaro senos žolės sluoksnis, Tyrų pelkėje – meldinės nendrinukės buveinės prarandamos joms užaugant nendrėmis, o Žuvinto BR – neigiamą poveikį daro užaugimas krūmais ir/ar nendrėmis.

Už PAST ribų buveinės savybių pokytis įvertintas sekančiai: Alkos polderyje – 1.0 ir 2.2, Dituvos apylinkėse – 1.0, o Kliošių apylinkėse šlapiose pievose – 2.2. Kliošių apylinkėse perimvietės prarandamos dėl pievų sunaikinimo, Dituvos apylinkėse – dėl užaugimo, o Alkos polderyje – dėl nepalankaus hidrologinio režimo. Naujai atrastoje Pušnies pelkės apylinkėse esančioje perimvietėje vietos savybės, panašiu, kad yra stabiliausias.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

Meldinių nendrinukių gausa 2005 metais visose penkiose PAST, kurios įsteigtos šios rūšies apsaugai ir kuriose vykdyti monitoringo stebėjimai, įvertinta 65 giedančių patinų. Lyginant meldinių nendrinukių gausą iki 2004 metų su apskaitų 2005 metais rezultatais, nustatyta, kad tik dviejose teritorijose perinti populiacija nemažėjo – Sausgalvių ir Svencelės pievose (1 lentelė). Tačiau šiose dviejose teritorijose peri santykinai nežymi populiacijos dalis, lyginant su Tyrų pelkės ir Nemuno deltos PAST, kur surinkti duomenys kol kas rodo gausos mažėjimą. Nemuno deltoje, bendra gausa nebuvo įvertinta dėl tyrimų stokos, todėl čia tendencijos po 2005 metų apskaitų nėra aiškios. Galiausiai, būtina atkreipti dėmesį, kad Šyšos polderyje, kur ir buvo vykdomos 2005 metų apskaitos, perinčių porų skaičius didėja. Tačiau Tyrų pelkės populiacijos būklė, jei neatsižvelgti į galimus apskaitų netikslumus, yra aiškiai nepalanki, ar net katastrofiška. 2006 m. irgi ištirtos visos 5 teritorijos. Tačiau Tyrų pelkės duomenys nenaudojami analizei, kadangi ekspertų nuomone jie yra netikslūs. Svencelės ir Sausgalvių pievose perinti populiacija išlieka stabili, o Nemuno deltos netgi didėja paskutiniiais metais. Ši tendencija paaiškinama ekstensyviai naudojamų polderių buveinių pokyčiais, kuomet formuojasi kupstuotos šlapios pievos. Kol kas žymus perinčios populiacijos mažėjimas (~ 60 proc.) stebimas tik Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. 2007 m. duomenys parodė, kad stabilios perinčios populiacijos išlieka Svencelės pievose ir Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. Paskutinėje teritorijoje stebėtas sumažėjimas 2006 metais gali būti traktuojamas kaip metinis nukrypimas dėl galimų klimatinų sąlygų ypatumų. Kadangi Sausgalvių pievose stebėjimai nevykdyti, iki 2007 m. registruotos stabilios populiacijos būklė lieka neaiški. Tuo tarpu Tyrų pelkių populiacija panašiu, kad stabilizavosi ir gausa išlieka panaši, lyginant su 2005 metais, nors ji mažiausiai dvigubai mažesnė, lyginant su ankstesne (iki 2004 m.) situacija. Tuo tarpu Nemuno deltoje situacija yra visiškai neaiški dėl stebėjimų stokos 2007 m. (buvo atlikti stebėjimai tik vienoje, labai lokaliaje ankstesnėje perimvietėje – ties Minijos senvage). Tuo būdu mes negalime vertinti nei gausos, nei jos pokyčių Nemuno deltoje 2007 m. 2008 m. apskaitos tinkamai atliktos visose PAST. Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse, Sausgalvių pievose ir Tyrų pelkėje, gausa nežymiai mažėja (10-30 proc.), tuo tarpu Nemuno deltoje ir Svencelės pievose ji išlieka stabili su nežymiais svyravimais (1 lentelė). Mūsų manymu, įgyvendinus tam tikras gamtotvarkines priemones, rūšies būklė dar galima ženkliai pagerinti. Tam reikalinga pavėlinti šienavimo terminus

Nemuno deltoje, bei atlikti buveinių tvarkymo darbus Svencelės pievose ir Tyrų bei Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse.

Meldinių nendrinukių gausa už rūšies apsaugai įsteigtų PAST ribų visose monitoringo tikslais tirtose teritorijose 2005 ir 2006 metais įvertinta vienintele perinčia pora, o 2007, 2008 ir 2009 m. perinčių paukščių nebeaptikta. Viso buvo iširtos 5 teritorijos, kuriose ankstesniais metais registruoti meldinių nendrinukių perėjimo atvejai (2 lentelė). Kadangi rūšis, panašu, kad išnyko pasirinktose teritorijose, vėlesniais tyrimų metams būtų tikslinga jų paiešką vykdyti papildomai pasirinktose teritorijose.

Rūšies apsaugos būklės įvertinimas

Vertinami parametrai	Meldinės nendrinukės apsaugos būklė			
	<i>palanki</i>	<i>nepakankamai palanki</i>	<i>nepalanki</i>	<i>nežinoma (nepakanka informacijos būklės įvertinimui)</i>
Paplitimo tendencijos				
PAST	-	-	paplitimas mažėja daugelyje svarbiausių PAST	-
už PAST	-	-	išnyko aplinkinėse PAST teritorijose	-
Populiacijos gausos tendencijos				
PAST	-	-	gausa mažėja	-
už PAST	-	-	gausa akivaizdžiai mažėja	-
Veisimosi buveinių būklės tendencijos				
PAST	-	blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas; tvarkymo darbai tik planuojami ar vykdomi mažose apimtyse	-	-
už PAST	-	-	blogėja buveinių kokybė, mažėja jų plotas; tvarkymo darbai nevykdomi ir neplanuojami, kai kur buveinės sunaikinamos	-
Ateities perspektyvos				
PAST	-	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė neaiški, o tvarkymo darbai kol kas tik planuojami,

				tačiau neišku kada bus įgyvendinami. Tačiau Nemuno deltos regione susiformuoja vis naujos buveinės, kuriose įsikuria meldinė nendrinukė
už PAST	-	-	-	ūkininkavimo atnaujinimo tikimybė menka, o tvarkymo darbai brangiai kainuoja, todėl mažai tikėtina, kad jie bus įgyvendinti vietose su negausiomis populiacijomis

Meldinės nendrinukės apsaugos būklė PAST, mūsų vertinimu, yra akivaizdžiai nepalanki, nes:

- be specialios priežiūros blogėja buveinių kokybė ir mažėja jų plotas;
- perinčios populiacijos gausa daugelyje perimviečių „sistemiškai“ mažėja;
- ūkininkavimo atnaujinimo galimybės apleistose teritorijose, tęsiant šlapių viksvinių pievų naudojimą, daugelyje teritorijų (išskyrus Sausgalvių pievas) yra menkos dėl mažo ekonominio efekto (šlapios, neproduktyvios, sunkiai naudojamos pievos, kurias būtina atkurti prieš naudojimą);
- ten kur pievos naudojamos, dažnai nušienaujamos birželio pradžioje, t.y. dar nespėjus meldinėms nendrinukėms išsiperėti;
- specialių tvarkymo priemonių įgyvendinimas yra brangus ir reikalingos apimties finansavimo galimybės nėra aiškios;
- naujos šlapios viksvinės pievos vis naujai susiformuoja, ypač Nemuno deltos regione, tačiau nėra aiškus jų tolimesnės naudojimo perspektyvos.

Meldinės nendrinukės apsaugos būklė už rūšies apsaugai išskirtų PAST ribų, mūsų vertinimu, yra nepalanki, dėl tų pačių priežasčių, kaip ir PAST ribose. Be to, dauguma nesaugomų pamario pievų transformuojamos į dirbamą žemę, rekreacines teritorijas arba gyvenamąsias valdas.

Rekomendacijos apsaugai

Rūšies palankios apsaugos būklės palaikymas dažniausiai įmanomas tik vykdant tam tikrą ūkinę veiklą –vėlavai šienaujant (rečiau, neintensyviai ganant), arba atliekant veisimosi buveinių tvarkymo darbus. Priešingu atveju, dėl sėkmingų procesų, buveinės transformuojasi į netinkamas rūšiai perėti, pirmiausiai įsivyraujant nendrynams ir/ar krūmynams. Kiek ilgiau jos išsilaiko stipriai užliejamose pievose, tačiau tokia situacija jau praėjusios klausimas, nes

dabar ir šiose pievose įsigali nendrynai. Todėl, norint išsaugoti dabartines maldinės nendrinukės perimvietes su pakankamai gausiomis populiacijomis, būtina organizuoti neintensyvų ir vėlyvą šienavimą (arba ganymą), išvežant nupjautą žolę. Tai galima pasiekti pasinaudojant ES agroaplinkosauginėmis programomis, o jeigu nėra norinčių ūkininkauti, įgyvendinant specialias tvarkymo priemones. Žieminis nendrių pjovimas, kaip parodė praktika, teigiamo efekto nedavė, ir netgi priešingai, naudojama sunkioji technika pažeidžia viksvinės augalų bendrijas. Teigiamą efektą duotų tik sumedėjusios augalijos išskirtimas, kur tai aktualu. Remiantis kaimyninių šalių patirtimi, buveinių tvarkymui galima naudoti reguliuojamus gaisrus, kai tai leis šalies teisinė bazė. Taip pat negalima leisti pamario bei Nemuno deltos pievų transformuoti į ariamą žemę, nes tai sunaikinamos ne tik esamos, bet ir perspektyvios buveinės. Paskutinių metų patirtis parodė, kad ekstensyviai ūkininkaujant pamario pievose ar polderiuose, ir net buvusiose kultūrinėse ganyklose, formuojasi kupstinės žolinės augalijos bendrijos, kur mielai įsikuria maldinės nendrinukės. Specialios tvarkymo priemonės rekomenduojame taikyti tik lokaliai. Tačiau svarbu nuolatos stebėti perinčios populiacijos būklę, kas įmanoma reguliariai stebint ne tik žinomas perimvietes, bet ir aplinkines potencialias buveines net ir keliolikos kilometrų spinduliu.

1 lentelė. Meldinės nendrinukės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai paukščių apsaugai svarbiose teritorijose

PAST pavadinimas ir kodas	Gausos įvertinimas iki 2004 (patinai)	Įvertinta gausa 2005** (patinai)	Įvertinta gausa 2006** (patinai)	Įvertinta gausa 2007** (patinai)	Įvertinta gausa 2008** (patinai)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (patinai)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Nemuno delta LTSLUB001	40	25	>50	?	40-60	44	44-50	Stabilus	Nereikšmingi	2008, 2009 m. lyginant su iki 2004 m. laikotarpiu, perinti populiacija išlieka stabili. 2005 bei 2007 m. stebėjimai atlikti tik dalyje teritorijos.
Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės LTALYB003	10	6-8	>2	7	5	4	4-5	Mažėja	20	
Tyrų pelkė LTKLAB002	100	17	?	35-50	70-90	72	72-80	Stabilus	Nereikšmingi	Lyginant su iki 2004 m. laikotarpiu, perinti populiacija sumažėjo, pirmiausiai dėl veisimosi buveinių ploto sumažėjimo, tačiau palyginti nežymiai. Paskutiniaisiais metais panašu, kad dešimt metų trukęs stiprus gausos mažėjimas stabilizuojasi. Tačiau dalis čia perėjusių paukščių, matomai, persikėlė į Nemuno delta, kurioje stebėtas perinčios populiacijos augimas po 2001 m
Sausgalvių pievos LTSLUB003	10	10	9-10	?	7-9	5	5-7	Mažėja	20-30	Populiacija sumažėjo perpus lyginant su 2005 m. Dalyje teritorijos šienaujama, dažnai per anksti. Kitoje lietingais metais per ilgai užsilaiko aukštas vanduo.
Svencelės pievos LTKLAB009	5	7	6-7	5-6	7	4	4-5	Mažėja		Stebimi pokyčiai gali atspindėti rūšiai būdingus kasmetinius svyravimus, ypač susijusius su klimatinėmis sąlygomis

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. – individai, ? – nežinoma situacija

2 lentelė. Meldinės nendrinukės vietinių populiacijų gausa ir jos pokyčiai už rūšies apsaugai įsteigtų paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų

Teritorijos pavadinimas	Gausos įvertinimas iki 2004 (poros)	Įvertinta gausa 2005** (poros)	Įvertinta gausa 2006** (poros)	Įvertinta gausa 2007** (poros)	Įvertinta gausa 2008** (poros)	Registruota gausa 2009*	Įvertinta gausa 2009** (poros)	Trendas	Pokyčiai (%)	Pastabos***
Alkos polderis	4	0	0	0	0	2	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	Transformuotos buveinės – persėtos pievos. Stebėti kaip iš naujo formuosis rūšies veisimosi buveinės
Dituvos pieva prie Klaipėdos kanalo	1-2	0	0	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	Nors vienoje teritorijos vietoje – ties Klaipėdos kanalu, išlikusios tinkamos buveinės, rūšis čia neaptikta. Tačiau šią vietą vis vien reikėtų tikrinti ateityje
Dituvos sodų vakarinis pakraštys	1-2	0	0	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	Buveinės, nors ir blogos būklės, išlikusios. Tačiau šią vietą vis vien reikėtų tikrinti ateityje
Kliošių apylinkės	1-2	1	1	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	Transformuotos buveinės – iškasti grioviai, nusausinta
Kintų pievos	1-2	?	?	0	0	0	0	Mažėja	Išnyko/n ebeperi	Buveinės, nors ir blogos būklės, išlikusios. Tačiau šią vietą vis vien reikėtų tikrinti ateityje

* - ataskaitos prieduose pateikiami originalūs duomenys/stebėjimų autorių pateiktos duomenų formos;

** - gausą įvertino ekspertai, analizuojantys surinktus duomenis

*** - pastabose komentuojami/aptariami trendai ir originalių duomenų ypatumai.

Trumpinimai: ind. - individai

Perinčių paukščių monitoringo apžvalga ir rekomendacijos

Lyginant 2009 metų paukščių monitoringo, vykdančią valstybinę aplinkos monitoringo programą, duomenis su ankstesnių tyrimų rezultatais, daugelyje atvejų situacija yra žymiai geresnė: tiek surinktų duomenų kokybės, tiek vykdytų darbų atitikimo numatytiems planams požiūriu. Stebėjimų pakartojimų skaičius didesnei daugumai rūšių ir teritorijų yra geras, t.y. atitinka metodinius reikalavimus. Surinkta medžiaga parodo, kad jau susiformavo kvalifikuotų stebėtojų ratas, kuris pajėgus kokybiškai vykdyti tokius tyrimus, o surinkti duomenys yra pakankamai reprezentatyvūs, kad juos panaudoti vertinant saugomų paukščių rūšių būklę ir jos pokyčius. Atskirais atvejais, pakartojimų skaičius yra mažesnis, tačiau tik surinktų duomenų detalios analizės metu bus galima tiksliau įvertinti pateikiamų duomenų kokybę: kai kada net ir vieno pakartojimo metu gali būti surinkti pakankamai reprezentatyvūs duomenys, jei tyrimus vykde daugiametę patirtį turintis ir tyrimų vietoje gerai žinantis stebėtojas.

Nedideli metodiniais nukrypimais, matomai, nurodo į vis dar esantį mokymų arba konsultacinių seminarų poreikį, kuris kartu užtikrintų yra stebėtojų kvalifikacijos palaikymą.

Rūšių aprašymuose aptarti ir smulkesni trūkumai, aptariant kiekvieną jų atskirai.

Už Natura 2000 teritorijų tinklo ribų, stebėjimai atlikti visose suplanuotose vietovėse. Jose monitoringo duomenų reprezentatyvumas yra geras (pakartojimų skaičius, naudoti jų rinkimo metodai, tinkamos tyrimų vietos). Jūrinio erelio (*Haliaetus albicilla*) atveju, naudotas žymiai tikslesnis, nors ir reikalaujantis daugiau darbo sąnaudų, metodas – perinčių porų lizdų paieška, prieš tai įvertinus paukščių apskaitų rezultatus. Be to, kurtinio atveju, buvo atliktos patinų apskaitos dviejose papildomose teritorijose, esančiose už Natura 2000 ribų. Tai susiję su tuo, kad paukščių neaptikta dviejose, jau ankstesniais metais rūšies monitoringui pasirinktose teritorijose. Šios dvi naujos teritorijos bus naudojamos rūšies monitoringui ir ateityje. Be to, būtina pažymėti, kad dar trijų rūšių atveju: rudės (*Aythya nyroca*), stulgio (*Gallinago media*) ir meldinės nendrinukės (*Acrocephalus paludicola*), paukščių neaptikta visose, už Natura 2000 tinklo pasirinktose stebėjimo vietose. Šiuo atveju, didelės nuostabos tai kelti neturėtų, nes visos minėtos rūšys yra globaliai nykstančios, t.y. nyksta visame jų paplitimo areale. Todėl ir Lietuvoje, už Natura 2000 tinklo esančios populiacijos yra labai neskaitlingos bei nestabilios. Be to, rūšys yra susietos su retomis, ribotai paplitusiomis šalyje ir dažniausiai nestabiliomis buveinėmis. Jų išnykimo priežastys ankstesnėse monitoringo vietose bus detaliau aptartos galutinėje ataskaitoje.

Siūlymai dėl ES svarbos paukščių rūšių monitoringo schemos pagerinimo

Kaip ir numatyta Valstybinėje aplinkos monitoringo 2005-2010 metų programoje (toliau Programa), stebėjimai buvo atliekami tiek Natura 2000 teritorijų tinkle, tiek ir už jo ribų. Paukščių monitoringas 2005-2010 metais vykdytas įgyvendinant 4.1.3.1 – 4.1.3.4 Programos priemones. Mūsų siūlymai dėl Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti Natura 2000 teritorijas, monitoringo schemos tobulinimo, mokslinių rytimų tęstinumo ir reikalingumo, apimties, struktūros ir parametrų bei stebėjimo dažnumo, pateikiami dviem blokais. Pirmuoju atveju aptariami bendri monitoringo organizavimo ir stebėsenos sėkmingo įgyvendinimo principai. Antrojoje dalyje mes peržvelgiame atskiras Programos priemones, atskirais atvejais paliesdami atskiras rūšis, ypač, jei tai susiję su jų stebėsenos metodologiniais ypatumais.

Bendrieji monitoringo organizavimo ir stebėsenos įgyvendinimo principai bei jų motyvacija

1. 2005-2010 metais naudota Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti Natura 2000 teritorijas, monitoringo įgyvendinimo schema iš esmės pasiteisino. Šiuo atveju Natura 2000 tinklo teritorijose stebėjimus vykdė saugomų direkcijų specialistai, kuriems buvo priskirtos tam tikros Paukščių apsaugai svarbios teritorijos (toliau PAST). Šis principas suteikė galimybę tobulėti saugomų teritorijų direkcijų specialistams, specializuotis atskirų rūšių (PAST tikslinių) tyrimuose, kas užtikrina geresnę surenkamų duomenų kokybę. Tačiau šioje schemoje yra keli trūkumai:
 - a. specialistų kaita (ypač perėjimas iš vienos direkcijos į kita) dažnai neleidžia išnaudoti jų sukaupto potencialo;
 - b. naujai atėjusių specialistų skirtinga (dažnai žemesnė) kvalifikacija sąlygoja skirtingą stebėsenos duomenų kokybę, todėl neretai sunku lyginti dviejų stebėtojų surinktus duomenis iš atskirų metų. Tuo būdu prarandama ankstesniais metais kvalifikuotai surinktų duomenų vertė ir netikslingai panaudojamos lėšos, kadangi monitoringo Programos esmė yra stebėti pokyčius, kuriuos objektyviai įvertinti galima tik turint adekvačią kvalifikaciją turinčių specialistų surinktą medžiagą.

Šių trūkumų šalinimui galimi du variantai:

- i) stebėsenai vykdyti kviesti kitų saugomų teritorijų direkcijų specialistus, kurie dirbo anksčiau tam tikroje teritorijoje, arba yra panašios kvalifikacijos, kaip ir buvusieji;
- ii) samdyti atitinkamos kvalifikacijos stebėtojus iš kitų institucijų (mokslo, NVO sektoriaus), tam numatant lėšas konkrečios saugomos teritorijos biudžete.

Už Natura 2000 tinklo ribų stebėjimus vykdė Vilniaus universiteto Ekologijos instituto (dabartinio Gamtos tyrimų centro) specialistai, lauko darbams samdydami tinkamos kvalifikacijos stebėtojus. Šis principas pasiteisino, nes surinkti adekvatūs duomenys leidžia atlikti korektiškus palyginimus tarp atskirų stebėjimų metų. Todėl ir ateityje siūlome laikytis to pačios principo, renkant stebėjimų duomenis už Natura 2000 tinklo teritorijų ribų. Šiuo atveju reikėtų tik padidinti stebėjimų apimtį, apimant ne mažiau 50 proc. Nuo Natura 2000 teritorijose stebimos populiacijos, jei tai įmanoma (ypač retų rūšių atveju, neretai tokių vietų nėra arba yra tik pavienės).

2. 2005-2010 metais vykdytų stebėjimų duomenų kokybei, atskirais atvejais įtakos turėjo reikiamos įrangos trūkumas. Ši problema aktuali tik saugomų teritorijų direkcijų atveju, kadangi Vilniaus universiteto Ekologijos institutas turėjo visą būtiną įrangą. Detalizuojant šį trūkumą, pirmiausia būtina pabrėžti apie optinių stebėjimo vamzdžių (dar vadinamų ornitologinių teleskopų) akivaizdų trūkumą, tame tarpe nekokybišką įrangą, kuri vėlgi, turėjo įtakos surenkamų duomenų kokybei. Iš tikro, visų direkcijų, kurios vykdo perinčių juodųjų gandrų, plėšriųjų paukščių, žuvėdrų ir žalvarnių monitoringą, o taip pat migruojančių ir žiemojančių vandens paukščių sankaupas, privalo apsirūpinti kokybiškais stebėjimo vamzdžiais.
3. Daugelio perinčių Europos Bendrijos svarbos paukščių rūšių, kurių apsaugai būtina steigti Natura 2000 teritorijas, atvejų, per Programos įgyvendinimo laikotarpį, stebėjimai atlikti tik du kartus. Toks pakartojimų skaičius yra akivaizdžiai nepakankamas, kad stebėti vykstančius populiacijų pokyčius. Juolab, neretai atskirais stebėjimų metais, dėl nebūdingos aplinkos sąlygos (dažniausiai klimatinės) neretai iškraipo stebėjimų rezultatus ir jie neatspindi realiai vykstančių procesų. Todėl monitoringo duomenų rinkimo pakartojimų skaičius turi būti didinamas, surenkant ne mažesnę nei trijų pakartojimų imtį per Programos įgyvendinimo laikotarpį.

Siūlymai dėl atskirų Programos priemonių tobulinimo (stebėsenos metodologiniai ypatumai)

1. 4.1.3.1. Globaliai nykstančių rūšių (išskyrus griežlę) monitoringas. Šiuo atveju pakartojimų skaičius buvo pakankamas, kadangi tyrimai vykdyti kasmet. Surinkti duomenys parodė realiai vykstančius pokyčius ir leido objektyviai nustatyti atskirų rūšių apsaugos būklę. Šiuo atveju svarbus tik vienas stebėsenos vykdymo metodologinis aspektas: reikia operatyviau koreguoti individualias PAST monitoringo programas, kadangi ypač retos paukščių rūšys paplitę labai lokaliai atskirose teritorijose, kur koncentruojasi didesnė jų populiacijos dalis. Todėl jų persikėkimas į greta esančius plotus, kurių stebėseną nenumatyta individualioje teritorijos monitoringo programoje, gali nulemti dideles paklaidas, jeigu stebėjimai bus vykdomi griežtai laikantis parengtų programų. Šiuo atveju, prieš vykdant stebėjimus, iš tikro reikia atlikti ir rūšies paieškos darbus visoje saugomoje teritorijoje ir tik po to, įvertinti jų kiekybinius parametrus.
2. 4.1.3.2. Griežlės monitoringas. Šios rūšies surenkamų duomenų kokybė taip pat buvo patenkinami, kadangi stebėjimų pakartojimų skaičius buvo pakankamas (3 kartus per 6 Programos metus). Atskirais atvejais stebėtojai darbams pasirinko ne visai tinkamas oro sąlygas (lietus, šaltos naktys), kas atsiliepė surinkamų duomenų kokybei. Ateityje reikėtų organizuoti specialius mokymus, kuriuose būtų užakcentuoti visi rūšies tyrimų metodologiniai ypatumai, išaiškinant nukrypimo nuo jų poveikį surenkamai medžiagai.
3. 4.1.3.3. Migruojančių vandens ir pelkių paukščių sancaupų vietų monitoringas. Šios priemonės metu taip pat neretai buvo nepakankamas pakartojimų skaičius, kadangi paukščių gausa atskirais metais labai stipriai priklauso nuo aplinkos klimatinės sąlygų. Todėl dviejų pakartojimų akivaizdžiai neužtenka, kad įvertinti realius populiacijų pokyčius. Mes siūlome stebėjimus vykdyti ne rečiau nei kas 2 metus.
4. 4.1.3.4. Perinčių retųjų rūšių monitoringas. Šiai priemonei turime daugiausia pastabų. Be bendros pastabos, kad stebėjimų pakartojimų skaičius turi būti didesnis (ne rečiau nei 3 kartus per Programos vykdymo laikotarpį), apžvelgsime atskirų paukščių rūšių ypatumus.

a. Plėšriųjų paukščių ir juodojo gandro monitoringas. Dabartiniuose stebėjimuose mes matome kelias „metodologines spragas“.

- i) trūksta lokalsios populiacijos PAST'e veisimosi sėkmingumo monitoringo;
- ii) rūšiai, kurios a) lokalyje populiacijoje neįmanoma atskirti socialinių apskaitos vienetų (individų / porų) nuo individų priklausančių neperičių, nomadinių individų grupei, b) kurios lokalus tankumas yra labai didelis arba c) socialinių apskaitos vienetų individualios teritorijos ženkliai persidengia arba yra sunkiai nustatomos menamos teritorijų ribos - yra nepakankamas tik elgsena paremtas monitoringas.

Pagrindimas:

Esant tokio monitoringo schemai su dabartiniu pakartojimų skaičiumi, norint nustatyti lokalsios populiacijos būklę, pokyčio dinamiką ir reaguoti keičiant gamtosaugines priemones siekiant užtikrinti gerą apsaugos būklę kaip reikalauja 6 direktyvos punktas - praktiškai neįmanoma. Nes taikant bent minimalius aprobuotus mokslinius metodus, reikia ne trumpesnio kaip 28 metų laikotarpio pagal šią schemą, kad būtų galima daryti bent kokias išvadas apie rūšies būklę, galiojančių apsaugos priemonių tinkamumą ir jei yra poreikis naujų priemonių pasiūlymą. Be to, neįmanoma objektyviai atspindėti rūšių, kurioms būdingas a) nomadiškumas, b) ženklūs dominuojančio grobio svyravimai tarp metų, c) ženklūs veisimosi sėkmingumo svyravimai tarp metų. Trukmė kas tris metus neatspindi realios populiacijos dinamikos, nes neaišku kaip atspindi ciklišku arba nomadinių lokalių populiacijų kasmetinius ciklus. Daugumos rūšių apskaitos metodikos remiasi tuoktuviniais / teritoriniais / jauniklių priežiūros elgsenos aspektais ir todėl rezultatai susiję su besiveisiančių taisytais metais individų dalimi lokalyje populiacijoje. Nefiksuojant populiacijos veisimosi sėkmingumo parametru, neįmanoma nustatyti ar populiacijos kaita reali, ar tik atspindi pvz., žemą veisimosi sėkmingumo ar dominuojančio grobio nuosmūkį, kuris lėmė taisytais metais besiveisiančių individų skaičių ir taip įtakojo metodikos rezultatus. Be to, nesidauginantiems individams būdingas mažas aktyvumo laikas, silpnai išreikštas teritoriškumas ir ženkliai didesnės individualios teritorijos nei besiveisiančių individų. Gerą lokalsios populiacijos būklę atspindi du parametrai - lokali socialinių vienetų (individų / porų) a) gausa ir b) veisimosi sėkmingumas. Ilgaamžių teritorinių rūšių individualių teritorijų apleidimo procesas ir lokalsios populiacijos procesas nėra trumpalaikis reiškinys, nes pirmas lokalsios populiacijos blogėjimo signalas yra sumažėjęs veisimosi sėkmingumas, kuris indikuoja pasikeitusias sąlygas arba netinkamą apsaugos režimą. Nefiksuojant šio esminio demografinio parametro neįmanoma laiku nustatyti neigiamų veiksnių, mažinančių populiacijos galimybes išlikti geros būklės.

b. Gaiduko monitoringas. Reikia iš esmės keisti metodiką. Perinčių patelių paieška reikalauja didelių darbo apimčių ir negali būti sėkmingai įgyvendinama tokiose didelėse teritorijose, kaip Nemuno delta ar Birvėtos šlapžemių kompleksas. Mes siūlome vietinės populiacijos gausą vertinti pagal patelių skaičių tuoktuvėse metu, kuomet jos laikosi kartu su patiniais. Jei tuoktuvės nėra trikdamos, didžioji dalis patelių apvaisinama ir jos pasilieka perėti. Todėl patelių skaičius tuoktuvėse, taikant tam tikrus paklaidos koeficientus (jie pagrįsti moksliniais tyrimais), aparodo tikrąją rūšies populiacijos būklę. Keičiant gaidukų stebėsenos metodologiją, būtina parengti naujas detalias tyrimų metodikas.

c. Juodakalio naro monitoringas. Kaip ir globaliai nykstačių rūšių atveju, tai ypač reta rūšis, neretai keičianti perėjimo vietas, todėl negalima apsiriboti vien stebėjimais pagal individualią teritorijos monitoringo programą. Iš tikro, reikalinga pirmiausia perinčių porų paieška apžiūrint tinkamas buveines, o vėliau atliekami kiekybinių parametrų stebėjimai.

d. Švygždų ir plovinės vištelės monitoringas. Šiuo atveju būtina keisti stebėjimo laikotarpius, juos taikant pagal stebimos teritorijos geografinę padėtį bei vyraujančias buveines. Atskirais atvejais, stebėjimus reikia paankstinti, nors žemaplekėse reikalingi ir

vėlyvi antro pakartojimo stebėjimai. Todėl būtina peržiūrėti ir pakoreguoti šių rūšių monitoringo metodikas.

e. Žvirblinės ir uralinės pelėdos monitoringas. Abiejų rūšių atveju netikslinga naudoti provokacinius įrašus, nes tai gali iškraipyti jų realaus pasiskirstymo teritorijoje vazidą, nes abiejų rūšių paukščiai labai jautriai reaguoja į pasirodžiusius konkurentus (taip traktuojami transliuojami įrašai) ir paukščiai gali atskristi prie stebėtojo iš gana toli, kur jau buvo ar bus registruoti. Tačiau, nenaudojant provokacinių įrašų, kurie efektyvūs ir tikslingi tik mažo ploto teritorijose, reikia didinti stebėjimų pakartojimų skaičių. Todėl būtina peržiūrėti ir pakoreguoti šių rūšių monitoringo metodikas.

5. 4.1.3.5. Paukščių migracijos srautų susilieimo vietų monitoringas. Šios priemonės stebėjimo rezultatų kol kas neturime, tačiau akivaizdu, kad, pagal dabartinę metodiką, tai susiję su didžiulių žmoniškųjų išteklių poreikiu, kurių saugomų teritorijų direkcijos neturi. Todėl mes siūlytumėme migruojančių paukščių srautų stebėseną vykdyti remiantis paukščių sugavimo rodikliais Ventės rago ornitologinėje stotyje ir Juodkrantės Biologinėje stotyje, kurios yra pavaldžios Kauno T.Ivanausko Zoologijos muziejui. Tam reikėtų parengti specialias gausos įvertinimo metodikas.

Žiemojančių vandens paukščių Lietuvos priekrantėje ties Kuršių nerija LTKLAB001 sankaupos

Vykdam žiemojančių vandens paukščių apskaitas Lietuvos pajūryje (ties Kuršių Nerija) 2008–2009 m. žiemą registruoti visi vandens paukščiai. Kaip ir ankstesniais metais, siekiant išskirti svarbiausias Lietuvos pajūryje žiemojančių paukščių rūšis, buvo naudotos aptikimo kategorijos, apibūdinančios rūšies aptikimą ir gausumą:

I – reguliariai ir gausiai žiemojanti rūšis (>500 individų);

II – reguliariai, bet negausiai žiemojanti rūšis (<500 individų);

III – nereguliariai ir negausiai žiemojanti rūšis;

IV – retai aptinkama rūšis (atsitiktinai ne kasmet užklystantys pavieniai individai).

Kategorijos sudarytos remiantis tyrimų, vykdomų nuo 1987 m., duomenimis. Žiemojančių vandens paukščių monitoringui Lietuvos pajūryje svarbiausiomis laikytinos I ir II kategorijų rūšys., t.y. rūšys reguliariai gausiau ar mažiau gausiai žiemojančios Lietuvos priekrantėje. Pažymėtina, kad griežtos ribos tarp I ir II kategorijų nėra, nes kai kurios II kategorijos rūšys (pvz. rudakakliai narai) paprastai pagal skaitlingumą atitinka šią kategoriją, tačiau kai kuriais sezonais šių rūšių individų aptinkama gausiau, kas atitiktų I kategoriją.

1 lentelė. Baltijos jūros priekrantėje, žiemojančių vandens paukščių aptikimo kategorija, apskaitų metu registruotas maksimalus individų skaičius 2008-2009 m. ir žiemojusių individų gausumo įvertinimas

Rūšis	Aptikimo kategorija *	Maksimalus 2006-2007m. stebėtų in. sk.	2006–2007m. žiemojusių ind.gausumo įvertinimas	Maksimalus 2008-2009m. stebėtų ind.sk.	2008–2009m. žiemojusių ind.gausumo įvertinimas
<i>Gavia stellata/arctica</i>	II	81	70**	355	
<i>Podiceps cristatus</i>	I	593	1100	1581	3300
<i>Phalacrocorax carbo</i>	II	3	3	53	60
<i>Cygnus olor</i>	II	29	10	0	0
<i>Anas platyrhynchos</i>	II	35	200	1	<10
<i>Melanitta nigra</i>	II	50	50	7	20-30
<i>Melanitta fusca</i>	I	11563	18000**	9530	15000
<i>Clangula hyemalis</i>	I	278	500**	191	400
<i>Bucephala clangula</i>	I	2	1400	33	<100
<i>Mergus merganser</i>	I	110	500	183	600
<i>Haliaeetus albicilla</i>	I	1	1	2	3

* – Aptikimo kategorijos:

I – reguliariai ir gausiai žiemojanti rūšis (>500 individų);

II – reguliariai, bet negausiai žiemojanti rūšis (<500 individų);

III – nereguliariai ir negausiai žiemojanti rūšis;

IV – retai aptinkama rūšis (atsitiktinai užklystantys pavieniai individai) – 2006-2007 m. neregistruotos.

** – Bendras šių rūšių gausumas tikėtina yra didesnis, nes jos žiemoja ne tik priekrantės zonoje, bet ir toliau nuo kranto jūroje, kur paukščių apskaitos nebuvo vykdomos.

Nuodėgulė (*Melanitta fusca*)

Nors kaip ir ankstesniais žiemojimo sezonais, nuodėgulė buvo gausiausiai žiemojanti rūšis,

2008–2009 m. šios rūšies paukščių buvo stebėta 9530 individų. Šios smėlėtą dugną mėgstančios jūrinės antys stebėtos vien tiktai priekrantėje ties Kuršių nerija. Čia jos buvo gausiausios atkarpoje tarp Pervalkos ir Alksnynės.

Žiemojančių sibirinių gagų (*Polysticta stelleri*) sankaupos

Žiemojančių sibirinių gagų (*Polysticta stelleri*), sankaupų apskaitos kontinentinės šalies dalies pajūryje 2006 metais buvo atliktos lapkričio bei gruodžio mėnesiais po vieną kartą, o 2007 metais sausio bei vasario mėnesiais po du kartus, o taip pat kartą balandį. 2007 metais apskaitos taip pat vykdytos kartą gruodžio mėn., tačiau ši jau priskiriama 2008 metų žiemos sezonui. 2008 metų žiemą apskaitos vykdytos sausio mėn. (du kartus) ir balandžio viduryje. 2009 metais apskaitos vykdytos sausio, vasario bei kovo mėnesiais.

Lietuvos krantai yra piečiausia šios jūrinių ančių rūšies žiemavietė Baltijos jūroje. Šios antys yra labai prisirišę prie žiemavietės ir aptinkamos išimtinai siaurame priekrantės ruože tarp Karklės ir Kunigiškių. Ne išimtis buvo ir 2006–2007 m. žiemose sezonas – visi stebėti paukščiai laikėsi būtent šioje jūros priekrantės atkarpoje. Žiemojančių sibirinių gagų ties Lietuvos pakrante stabiliai daugėjo nuo šios rūšies pirmųjų stebėjimų 1969 m. iki 1997 m., kada užregistruota daugiau nei 2000 šios rūšies paukščių. Nuo 1998 m. sibirinių gagų gausumas ėmė kasmet mažėti, o 2004 m. žiemą ties Lietuva žiemojo tik 212 šios rūšies individų. 2006–2007 m. žiemą ši tendencija taip pat išliko nepasikeitusi, t.y. paukščių gausa akivaizdžiai mažėjo – ties Lietuvos krantais maksimaliai užregistruota 124 žiemojančios sibirinės gagos. 2007-2008 metų žiemą situacija dar pablogėjo ir maksimaliai užregistruotos tik 56 sibirinės gagos, kurios stebėtos 2007 metų gruodžio 14 d. Tuo tarpu 2008 metų sausio mėn. maksimaliai užregistruotos tik 34 sibirinės gagos (sausio 28 d.). Toks žiemojančių sibirinių gagų gausumo mažėjimas gali būti įtakotas nepalankių antropogeninių veiksnių (pvz. žvejyba statomaisiais tinklais), ką patvirtina ir jų ženklus mažėjimas žiemos sezono metu (nuo 56 individų gruodžio mėn. viduryje iki 24 sausio pabaigoje) bei natūralių aplinkos sąlygų žiemavietėse ar perimvietėse.

Paskutiniaisiais apskaitų metais pastebimas šių paukščių populiacijos atsigavimas - 2009 metų kovo 12 d. užregistruotos 126 sibirinės gagos. Tačiau apie kokias nors tendencijas ar gausėjimą įtakojančius veiksnius remiantis vienerių metų pagausėjimu kalbėti anksti.

Migruojančių jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*) sankaupos

Jūrinių erelių sankaupų apskaitos 2009 metais vykdytos keturiose jų apsaugai išskirtose PAST - Kuršių nerijos NP, Kauno mariose, Nemuno deltoje bei Grybaulios žuvininkystės tvenkiniuose. Grybaulios žuvininkystės tvenkiniuose reguliarių apsilankymų metu vykdyti stebėjimai parodė, kad šioje teritorijoje nebesiformuoja rūšies sankaupos, o stebimi tik pavieniai paukščiai.

Jūrinių erelių sankaupų monitoringas Nemuno deltoje LTSLUB001

Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (jūrinių erelių maitinimosi ir poilsio vietose). Pastarieji pateikiami atskirame priede. Kadangi disponuota tik dalies teritorijos trijų metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Buvo apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka ir nustatytos gausos pateikimu.

1 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų Kintų žuvininkystės tvenkiniuose suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2006 09 22	5	1 suaugęs, 4 šių metų jaunikliai
2006 10 06	11	2 suaugę, 4 šių metų jaunikliai, 5 nesubrendę
2006 10 28	15	3 suaugę, 4 šių metų jaunikliai, 2 nesubrendę ir 6 amžius nenustatytas
2007 09 06	8	3 suaugę, 5 jaunikliai
2007 10 11	10	5 suaugę, 2 jaunikliai, 3 amžius nežinomas
2007 11 08	13	7 suaugę, 4 jaunikliai, 2 amžius nežinomas
2009 07 20	7	3 suaugę, 3 nesubrendę, 1 amžius nežinomas
2009 09 07	12	5 suaugę, 3 jaunikliai, 3 nesubrendę, 1 amžius nežinomas
2009 10 15	25	6 suaugę, 5 jaunikliai, 12 nesubrendusių, 2 amžius nežinomas

2 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų Rusnės saloje ties Vorusne suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2009 07 27	7	2 suaugę, 3 jaunikliai, 2 nesubrendę
2009 09 06	5	1 suaugęs, 1 jauniklis, 2 nesubrendę, 1 amžius nežinomas
2009 10 14	9	3 suaugę, 2 jaunikliai, 2 nesubrendę, 2 amžius nežinomas

Trijų stebėjimo dienų metu Kintų žuvininkystės ūkio tvenkiniuose maksimaliai per dieną 2006 m. buvo suskaičiuota 15, 2007 m. – 13, 2009 metais - 25 įvairaus amžiaus jūrinių erelių (1 lentelė). 2008 metais apskaitos neatliktos dėl specialistų trūkumo.

Nors paskutiniaisiais metais tyrimai atlikti dviejuose taškuose, jie nėra pakankami jūrinių erelių sankauptų gausos visoje PAST teritorijoje vertinimui. Ateityje, vienos ar kelių dienų metu reikėtų lauko stebėjimus planuoti žymiai didesnėje PAST dalyje, kad būtų galima nors ekstrapoliacijos būdu įvertinti bendrą gausą visoje teritorijoje. Būtinai stebėjimus reikėtų atlikti priešakinėje avandeltoje, Kniaupo įlankoje, Rusnės žuvininkystės tvenkiniuose ir Nemuno pakrantėse, t.y. svarbiausiose jūrinių erelių sankauptų vietose.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankauptų apsaugos būklės įvertinimas)

Tokioje atviroje, nesudėtingo kraštovaizdžio vietoje buveinių savybių pokyčius pastebėti ir įvertinti būtų nesunku. Regimų grėsmių buveinių kokybei nepastebėta. Tik vietomis besimaitinančius paukščius baidė žvejai. Aplamai, rūšies palankią apsaugos būklę stebėjimų vietoje gali, pirmiausia, užtikrinti tinkama palanki mitybinė bazė, t.y. gausūs žuvų ir vandens paukščių išteklių. Kadangi šiuo metų Kintų žuvininkystės ūkio ekonominė būklė, panašu, yra gera, tikėtina, kad ūkis tęs savo veiklą ir iš esmės nekeis veiklos profilio. Tuo būdu būtų išsaugotos tinkamos jūrinių erelių mitybinės sąlygos.

Jūrinių erelių sankauptų monitoringas Kauno mariose LTKAUB008

Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (jūrinių erelių maitinimosi ir poilsio vietose). Pastarieji pateikiami atskirame priede. Gausos vertinimas nebuvo atliktas, to priežastys nurodytos žemiau. Apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka ir nustatytos gausos pateikimu.

3 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų Kauno marių stebėjimo postuose suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2006 10 07	0	
2006 10 28	1	
2006 10 31	1	
2007 09 mėn.	1	1 suaugęs
2007 10 mėn.	0	Atlikti trys pakartojimai
2009 11 16	0	
2009 11 30	0	

Trijų stebėjimo dienų metu įvairiuose Kauno marių stebėjimų vietose maksimaliai per dieną buvo suskaičiuota ne daugiau 1 jūrinio erelio (2 lentelė). Stebėjimų zona viename taške apėmė tik dalį Kauno marių, ir visuose jų atlikta tik po vieną pakartojimą. Pasitarus su šios rūšies tyrėjais, vykdančiais ilgamečius stebėjimus Kauno marių PAST, buvo nuspręsta šią teritoriją išbraukti iš migruojančių jūrinių erelių apsaugai nominuotų teritorijų sąrašo, kadangi čia šios rūšies sankauptos nėra pakankamai gausios (vos siekia minimalų kiekybinį kriterijų). Be to, jos gausesnės būna tik labai trumpą laiko tarpą, o paukščiai pasklidę po plačią teritoriją, todėl jų efektyvią apsaugą organizuoti yra labai sunku. Todėl tikslingiau būtų nominuoti kitą teritoriją šiame Lietuvos regione, kur ši rūšis yra žymiai gausesnė, o apsauga žymiai paprasčiau ir efektyviau organizuojama. Todėl 2008 m. čia nebevykdyti rūšies

sankaupų monitoringo stebėjimai. Nepaisant rekomendacijų, 2009 metais rūšies apskaitos šioje teritorijoje buvo įtrauktos į 2009 metų monitoringo planą, tačiau stebėjimų rezultatai akivaizdžiai parodė, tyrimai šioje teritorijoje nėra tikslingi.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankaupų apsaugos būklės įvertinimas)

Regimų grėsmių buveinių kokybei nepastebėta. Kadangi poilsiaavimo sezonas jau pasibaigęs, rekreacijos neigiama įtaka minimali. Tiesa, atskirus paukščius galėtų išbaidyti plaukiojančios žvejų ar poilsiautojų valtys, tačiau tai neturėtų sukelti didesnio pavojų besimaitinantiems ar besiilsintiems jūriniam ereliams.

Jūrinių erelių sankaupų monitoringas Kuršių nerijos NP LTKLAB001

Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (jūrinių erelių maitinimosi ir poilsio vietose). Pastarieji pateikiami atskirame priede. Kadangi disponuota tik keturių metų duomenimis duomenų analizė pateikiama aprašomuoju metodu.

4 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų liepos mėn. Kuršių nerijos NP stebėjimo postuose suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2006 07 21	3	1 suaugęs, 2 šių metų jaunikliai (Sargo ragas – Lybio įlanka)
2006 07 21	3	3 suaugę, 1 šių metų jauniklis (Naglių rezervatas)
2006 07 21	1	Nesubrendęs individas (Karvaičių įlanka)
2007 07 19	4	1 suaugęs, 2 šių metų jaunikliai, 1 amžius nežinomas
2007 07 20	5	4 suaugę, 1 šių metų jauniklis
2008 07 15	13	4 suaugę, 6 šių metų jaunikliai, 3 amžius nežinomas
2009 07 29	2	2 suaugę (Sargo ragas – Lybio įlanka)
2009 07 29	2	2 suaugę (Naglių rezervatas)
2009 07 29	2	1 suaugęs, 1 šių metų jauniklis (Karvaičių įlanka)
2009 07 29	3	1 suaugęs, 2 šių metų jaunikliai (Preilos ragas)
2009 07 30	4	2 suaugę, 2 šių metų jaunikliai (Nidos įlanka)

5 lentelė. Jūrinių erelių stebėjimų duomenų spalio mėn. Kuršių nerijos NP stebėjimo postuose suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2006 10 19	1	1 suaugęs (Agilio įlanka)
2006 10 19	3	2 suaugę, 1 šių metų jauniklis (Karvaičių įlanka)

2006 10 19	2	2 suaugę (Preilos įlanka)
2006 10 19	1	1 suaugęs (Bulvikio įlanka)
2007.10.10	4	2 suaugę, 1 šių metų jauniklis, 1 amžius nežinomas
2008 10 13	10	4 suaugę, 1 šių metų jauniklis, 5 amžius nežinomas
2009 10 20	1	1 šių metų jauniklis (Sargo ragas – Lybio įlanka)
2009 10 20	1	Amžius nežinomas (Naglių rezervatas)
2009 10 20	0	(Agilio - Birstvyno)
2009 10 20	0	(Pervalkos įlanka)
2009 10 20	1	1 šių metų jauniklis (Karvaičių įlanka)
2009 10 20	2	2 suaugę (Preilos įlanka)
2009 10 20	0	(Bulvikio įlanka)
2009 10 20	1	1 suaugęs (Nidos įlanka)
2009 10 20	0	(Grobšto įlanka)

Stebėjimai vykdyti dviem laikotarpiais – vidurvasario (liepos pabaiga) ir rudenį (spalio antra pusė). Per apskaitų dieną 2006 tiek vasarą, tiek rudenį užregistruoti septyni įvairaus amžiaus paukščiai (3 ir 4 lentelės). 2007 metais vasarą užregistruoti 9, rudenį 5 individai. 2008 metais atitinkamai 13 ir 10 individų. 2009 metais 13 ir 6 individai.

Apibendrinant, galime pasakyti, kad tik 2008 bei 2009 metų vasaros laikotarpiu stebimoje teritorijoje stebėtų jūrinių erelių gausa atitiko minimalius rūšies sankauptų apsaugai išskiriamų teritorijų atrankos kriterijus (daugiau nei 10 individų). Todėl ateityje vertėtų apsvarstyti ar verta Kuršių neriją nominuoti kaip svarbią teritoriją jūrinių erelių sankauptų apsaugai užtikrinti.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankauptų apsaugos būklės įvertinimas)

Regimų grėsmių buveinių kokybei nepastebėta. Kuršių nerijoje užtenka nuošalių pakrantės ruožų, kur jūriniai ereliai gali netrikdomi maitintis bei ilsėtis. Tiesa, atskirus paukščius galėtų išbaidyti plaukiojančios žvejų ar poilsiautojų valtys, tačiau tai neturėtų sukelti didesnio pavojaus saugomam objektui.

Migruojančių žąsų (*Anser sp.*) sankaupos

Migruojančių žąsų sankaupų apskaitos atliktos penkiose jų apsaugai išskirtose PAST: Kamanų pelkėje, Mūšos Tyrelio pelkėje, Nemuno deltoje, Birvėtos šlapžemėse bei Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse. Jos nebuvo atliekamos tik Senrusnės ir Sennemunės ežeruose LTSLUB002. Senrusnės ir Sennemunės ežeruose stebėjimai nebuvo vykdomi dėl aukšto vandens lygio ir stebėtojai nepajėgė atvykti į stebėjimų vietas.

Žąsų migracinių sankaupų monitoringas Nemuno deltoje LTSLUB001

Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (žąsų maitinimosi vietose). Pastarieji pateikiami atskirame priede. Kadangi disponuota tik dviejų metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Buvo apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka.

Lentelė 1. Žąsų besimaitinančių Nemuno deltos užliejamose pievose migracinės sankaupos.

data	Žąsų rūšis	Žąsų skaičius	Pastabos
2006.03.31	Bendras sk.	2885	Netrikdomi maitinosi laukuose
2006.04.14	Bendras sk.	48650	Netrikdomi maitinosi laukuose ir tik 4500 smarkiai trikdomi žvejų
2006.05.02	Pilkoji	14500	Netrikdomi maitinosi laukuose
2009.03.29	Bendras sk.	5622	
2009.04.11	Bendras sk.	31757	
2009.04.28	Bendras sk.	52028	

2006 metais trijų maršrutinių stebėjimų metų kovo pabaigoje – balandžio pradžioje per dieną buvo suskaičiuota nuo 2888 iki 48650 besiilsinčių ir besimaitinančių žąsų (neskirstant jų į atskiras rūšis). 2009 metais per dieną suskaičiuota nuo 5622 iki 52028 besiilsinčių ir besimaitinančių žąsų. Visų stebėjimų metu gausiausiai stebėta baltakakčių žąsų - nuo 4515 iki 52000 individų. Mažiau gausiai želmeninių žąsų – nuo 89 iki 905 individų. Pilkųjų žąsų stebėta nuo 19 iki 202 individų per dieną. Tyrimai vykdyti ne visą migracijos sezoną, tačiau intensyviausiu migracinių sankaupų formavimo laikotarpiu. Todėl juos reguliariai kartojant tomis pačiomis datomis, gauta informacija gali objektyviai atspindėti ilgamečius žąsų migracinių sankaupų gausumo pokyčius.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankaupų apsaugos būklės įvertinimas)

Tokioje atviroje, nesudėtingo kraštovaizdžio vietoje buveinių savybių pokyčius pastebėti ir įvertinti būtų nesunku. Pavojingiausiu pokyčių būtų pievų užaugimas nendrynais ir krūmais. Regimų grėsmių buveinių kokybei nepastebėta Tik vietomis besimaitinančius paukščius baidė žvejai. Rekomenduotina sekti, jog Nemuno deltos užliejamose pievose pavasarinė migracijų metu būtų ribojamas žmonių lankymasis. Nemuno deltos regione migruojančios žąsų daro tam tikrą žalą žieminių javų pasėliams.

Žašų migracinių sankeupų monitoringas Kamanų valstybiniame rezervate
LTAKMB001

Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus žašų nakvynės vietoje, Kamanų ežere (Valstybinis Kamanų rezervatas) jų išskridimo maitintis į laukus metu. Jie pateikiami atskirose lentelėse kaip priedas. Kadangi disponuota tik dviejų metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka bei komentarais. Jie ateityje taps išeities tašku daugiamečių pokyčių tyrimams.

Lentelė 1. Žašų rudeninių sankeupų apskaitų rezultatai Kamanų ežere

Data	Stebėjimo pradžia	Išskridimo laikas	Žašų rūšis	Žašų skaičius, vnt.	Išskridimo kryptis	Lietus/vėjas
2006.09.20	6.40	7.10 7.10 7.10	Baltakaktė Želmeninė Bendras skaičius	47 310 357	PR PR PR	0/silpnas
2006.10.05	6.00	6.40 6.40	Baltakaktė Želmeninė Bendras skaičius	250 950 1200	R R R	0/vidutinis
2006.10.17	6.00	6.20 6.20 6.20	Baltakaktė Želmeninė Bendras skaičius	? ? 650	R R R	0/silpnas
2006.10.27	6.20	7.30 7.30 6.20	Baltakaktė Želmeninė Bendras skaičius	62 174 236	PV PV PV	0/silpnas
2009.08.05	4.20	-	Bendras skaičius	0		0/silpnas
2009.08.18	4.30	-	Bendras skaičius	0		0/silpnas
2009.10.06	6.15	6.55	Bendras skaičius	1530	ŠR-R	0/silpnas
2009.10.12	6.20	7.10	Bendras skaičius	1990	ŠR-R	0/silpnas
2009.10.15	6.20	7.10 7.15	? ? Bendras skaičius	320 1100 1420	ŠV ŠR	0/silpnas
2009.10.20	6.30	7.20	Bendras skaičius	2900	PV, ŠV, ŠR	0/silpnas

2006 metų žašų rudeninių sankeupų monitoringo metu nustatyta, jog laikotarpiu tarp rugsėjo pabaigos-spalio pabaigos į Kamanų ežere nakvojo nuo maždaug 300 iki 1200 žašų, tarp kurių dominavo želmeninė žašis (1 lentelė). Sankeupų pikas užregistruotas spalio pradžioje. Šiose sankeuose nepastebėta pilkoji žašis. Tuo tarpu 2009 metų

monitorinio metu užregistruotų paukščių skaičius svyravo nuo 1530 iki 2900 individų. Rūšinė sankaupų sudėtis nebuvo nustatyta. Sankaupų pikas užregistruotas spalio antrojoje pusėje, jo metu užregistruota du kartus daugiau paukščių nei ankstesnių tyrimų metu. Tačiau per mažas tyrimų metų skaičius šiuo metu neleidžia vertinti gautų rezultatų.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankaupų apsaugos būklės įvertinimas)

Žašų pavasarinių sankaupų nakvynės buveinės – Kamano ežero - savybių pokyčio nenustatyta. Dalinę apsaugą nakvojantiems paukščiams teikia griežtas teritorijos rezervatinis režimas.

Maitinimosi vietų buveinės yra už Kamanų rezervato ribų, agrariniame kraštovaizdyje. Jų savybių pokyčiai nebuvo vertinami.

Žašų migracinių sankaupų monitoringas Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkėse LTALYB003

Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST žašų nakvynės ir maitinimosi buveinėse, kuriomis vienu ir tuo pat metu buvo užlietos paežerės pievos. Šie duomenys pateikiami lentelėse atskiru priedu. Kadangi disponuota tik dviejų metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka bei komentarais. Jie ateityje taps išėities tašku daugiamečių pokyčių tyrimams.

Lentelė 1. Žašų pavasarinių sankaupų dydžio ir buvimo vietos charakteristikos

Data	Stebėjimų laikas	Žašų rūšis	Žašų skaičius, vnt.	Buvimo vieta	Lietus/vėjas
2006.04.13	10.00-11.30	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	990 110 0 1100	Nakvojo ir maitinosi užlietose Žuvinto apyežerio pievose	0/vidutinis
2006.04.20	10.00-11.20	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	810 140 0 950		0/vidutinis
2009.03.26	6.40-7.50	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	1260 840 0 2100	Nakvojo ir maitinosi užlietose Žuvinto apyežerio pievose	0/vidutinis
2009.04.02	6.30-7.40	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	5770 230 0 6000	Maitinosi užlietose Žuvinto apyežerio pievose	0/vidutinis

2009.04.26	6.00-7.20	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	490 10 0 500	Maitinosi užlietose Žuvinto apyžerčio pievose	0/vidutinis
------------	-----------	---	-----------------------	---	-------------

2006 metais pavasarinių sankaujų monitoringo metu nustatyta, jog balandžio mėnesį Žuvinte, užlietose paežerčio pievose maitinosi ir nakvojo iki 990 baltakakčių žąsų, 140 želmeninių žąsų. Viso sankaujų dydis siekdavo iki 1100 paukščių, tačiau didesnės jų dalies nepavykdavo identifikuoti iki rūšies. 2009 metais pavasarinių sankaujų metu pievose maitinosi ir nakvojo iki 5770 baltakakčių žąsų, 840 želmeninių žąsų. Viso sankaujų dydis siekdavo iki 6000 paukščių (1 lentelė). Pavasarinėse žąsų sankaujose nepastebėta pilkųjų žąsų. Traukiančių žąsų sankaujų trukmė apima ir balandžio III-ią dekadą. Užlietos paežerčių pievos nepaprastai vertingas efemerinis biotopas, kurios priklauso konkrečių kiekvieno pavasario hidrometeorologinių sąlygų.

Lentelė 2. Žąsų rudeninių sankaujų charakteristikos

Data	Rūšis	Skaičius	Išskridimo laikas	Išskridimo kryptys	Lietus/vėjas
2006.08.30	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	0 0 420 420	6,15-6,45 6,15-6,45	P P	0/vidutinis
2006.09.07	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	0 0 810 810	6,15-7,20 6,15-7,20	P P	0/silpnas
2006.10.06	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	1050 1050	7,25-7,40 7,25-7,40	R R	0/vidutinis
2006.10.12	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	100 1800 100 2000	7,20-8,05 7,20-8,05 7,20-8,05 7,20-8,05	P Visos P Visos	0/vidutinis
2006.10.18	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	300 750 0 1050	7,40-8,10 7,40-8,10 7,40-8,10	Visos Visos Visos	0/vidutinis
2006.10.31	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	700 450 0 1150	7,05-7,40 7,05-7,40 7,05-7,40	P P P	0/silpnas
2009.08.05	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji Bendras skaičius	0 0 710 710	5.45-6.20 5.45-6.20	V,P,R V,P,R	0/vidutinis
2009.08.11	Baltakaktė Želmeninė Pilkoji	0 0 1120	6.15-7.20	V,P,R	0/vidutinis

	Bendras skaičius	1120	6.15-7.20	V,P,R	
2009.08.26	Baltakaktė	?			0/vidutinis
	Želmeninė	?			
	Pilkoji	630	5.55-6.30	V,P,ŠR	
	Bendras skaičius	1050	5.55-6.30	V,P,ŠR	
2009.10.06	Baltakaktė	745	7.00-7.40	PR,R,V	0/vidutinis
	Želmeninė	1325	7.00-7.40	PR,R,V	
	Pilkoji	0			
	Bendras skaičius	2070	7.00-7.40	PR,R,V	
2009.10.15	Baltakaktė	80	7.30-7.50	PR,R,V	0/silpnas
	Želmeninė	700	7.30-7.50	PR,R,V	
	Pilkoji	0			
	Bendras skaičius	780	7.30-7.50	PR,R,V	
2009.11.12	Baltakaktė	10	16.30-16.50	P	0/silpnas
	Želmeninė	420	16.30-16.50	P	
	Pilkoji	0			
	Bendras skaičius	430	16.30-16.50	P	

2006 metais per 6 stebėjimo dienas, nuo rugpjūčio 30 iki spalio 12 dienos stebėtos 3 žasų rūšių sancaupos (2 lentelė). Pilkųjų žasų sancaupos, formuojasi beveik dviem mėnesiais anksčiau nei iš šiaurės atskrendančių želmeninių ir baltakakčių žasų sancaupos. Daugiausiai pilkųjų žasų stebėta rugpjūtyje - rugsėjo pradžioje (420-810), o šiaurinių žasų rugsėjo pabaigoje-spalyje (iki 700 baltakakčių ir 1800 želmeninių žasų). 2009 metais pilkosios žasys stebėtos tik rugpjūčio mėn. (630-1120), o šiaurinės žasys spalio bei lapkričio mėnesiais (iki 745 baltakakčių ir 1325 želmeninių žasų). Tai palyginti nedideli skaičiai lyginant su žasų sancaupomis praėjusio amžiaus pabaigoje. Juos reikėtų vertinti kaip stebėtų paukščių imtį, o ne kaip realų bendrą Žuvinte apsisojančių paukščių skaičių.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sancaupų apsaugos būklės įvertinimas)

Žasų pavasariinių sancaupų optimalios buveinės – užlietų paežerės pievų – kokybė keičiasi natūraliai. Ji priklauso nuo konkretaus sezono hidrometeorologinės situacijos. Sausais pavasariais šios buveinės neegzistuoja.

Rudeninių sancaupų monitoringo metu nebuvo vertinama žasų maitinimosi buveinių savybės. Jos kuriamos ir įtakojamos žemės ūkio veiklos. Žasų maitinimosi vietos apima dideles agrarinio kraštovaizdžio teritorijas ne mažiau kelių kilometrų spinduliu apie Žuvinto ežerą.

Stebėjimų metais reikšmingų buveinės savybių pokyčių nenustatyta.

Žasų migracinių sancaupų monitoringas Mūšos tyrelio pelkėje LTJONB001

Analizės būdai

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus PAST (žasų nakvynės vietos) bei už jų ribų (žasų maitinimosi vietos). Pastarieji pateikiami atskiruose prieduose. Kadangi disponuota tik dviejų metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Buvo apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka.

Lentelė 3. Žasų išskridimo iš pastovių nakvynės vietų ir maitinimosi laukuose charakteristikos

Išskridimas						
Data	Stebėjimų laikas	Žąsų rūšis	Žąsų skaičius	Išskridimo laikas	Išskridimo kryptis	Šviesos sąlygos
2006.08.04	5.00-6.00	-	0	-	-	-
2006.08.17	5.30-6.30	-	0	-	-	-
2006.08.29	5.40-6.40	Pilkoji	63	6.05	PR	Šviesu
2006.09.27	18.30-19.30	Sp.	300	?	?	Šviesu
2006.09.28	6.10-7.20	Sp	500	6.20	PV	Tamsu
2006.10.02	18.20-19.40	Sp	300	?	?	Šviesu
2006.10.03	6.30-7.20	Sp	400	6.45	PV	Prietema
2006.10.10	18.30-19.40	Baltakaktė Pilk/želm	70 650	? ?	? ?	Šviesu
2006.10.11	6,20-7.20	Sp	700	6,45	PV	Prieblanda
2006.10.23	18.00-19.00	Sp	70	?	?	?
2006.10.24	6.10-7.20	Sp	70	6,30	PV	?

Maitinimasis					
Stebėjimo laikas	Maitinimosi aplinka	Žąsų rūšis	Žąsų skaičius	Baidymas	Lietus/vėjas
6.10-7.00	-	-	0	-	0/vidutinis
5.30-6.30	-	-	0	-	0/vidutinis
6.50-7.00	-	-	0	-	0/vidutinis
17.30-18.20	?	Baltakaktė	120	Nėra	0/silpnas
7.30-8.30	?	-	0	-	0/silpnas
17.30-18.00	Ražienos	Baltakaktė	70	Nėra	0/silpnas
7.30-8.30	-	-	0	?	0/silpnas
17.10-18.10	-	-	0	?	0/silpnas
7.30-8.30	Ražienos	Baltakaktė	26	Nėra	0/vidutinis
17.00-17.50	-	-	0	0	0/stiprus
7.30-8.30	-	-	-	-	0/stiprus

Išskridimas						
Data	Stebėjimų laikas	Žąsų rūšis	Žąsų skaičius	Išskridimo laikas	Išskridimo kryptis	Oro sąlygos
2009.10.02	7.10-7.30	Baltakaktė	1300	7.10-7.30	Š	Vėjas silpnas
2009.10.07	7.05	Baltakaktė	1000	7.05	ŠR	Vėjas vidutinis
2009.10.19	7.20	Sp	200	7.20	R	Vėjas silpnas

2006 metais per 11 stebėjimo dienų (nuo liepos 4 iki spalio 24 dienos) žąsys maitintis išskrido 9 kartus. Traukimas nevyko tik pirmomis dviem stebėjimų dienomis. Stebėjimas dviejuose postuose parodė, jog tik maža dalis iš pelkė palikusią paukščių maitindavosi tam stebėti pasirinktoje vietoje. Vertėtų išsiaiškinti ar antras postas pasirinktas neteisingai, ar žąsys neturi pastovios maitinimosi vietos. Tokia informacija turėtų reikšmės planuojant besimaitinančių žąsų apsaugos priemones. Sankaupų piko laikotarpis apėmė rugsėjo pabaigą - spalio pirmą dešimtadienį. Šiam laikotarpiu turėtų būti planuojamos paukščių apsaugos priemonės jų nakvynės ir maitinimosi vietose. 2009 metais besimaitinančių žąsų sankaupų nepastebėta. Stebėtos tik iš pastovių nakvynės vietų išskrendančios žąsys, kurių tarpe gausiausios buvo baltakaktės – iki 1300 individų. Ar buvo kitų rūšių žąsų nėra galimybės nustatyti, kadangi dalis neapibūdinta iki rūšies.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankaupų apsaugos būklės įvertinimas)

Buveinės savybių ilgalaikių pokyčių įvertinimui vieno sezono nepakanka. 2006 bei 2009 m. duomenų analizėje vertinama buvo tik besimaitinančių žąsų trikdymas. Jo poveikio nenustatyta. 2006 bei 2009 m. surinkta medžiaga dar nėra pakankama, kad būtų galima objektyviai įvertinti žąsų maitinimosi buveinių būklę. Konfliktų su žemės naudotojais nenustatyta.

Žąsų migracinių sankaupų monitoringas Birvėtos šlapžemėse LTIGNB001Analizės būdai.

Monitoringo duomenų analizė apima originalius duomenis, surinktus žąsų nakvynės bei maitinimosi vietose Birvėtos šlapžemėse. Jie pateikiami atskirose lentelėse kaip priedas. Kadangi disponuota tik vienerių metų duomenimis, adekvati monitoringo tikslams analizė negalėjo būti atlikta. Apsiribota elementaria stebėjimo rezultatų santrauka bei komentarais. Jie ateityje taps išeities tašku daugiamečių pokyčių tyrimams.

Lentelė 1. Žąsų išskridimo iš pastovių nakvynės vietų ir maitinimosi laukuose charakteristikos

Data	Stebėjimų laikas	Žąsų rūšis	Žąsų skaičius	Oro sąlygos
2009.04.07	10.00-13.30	Baltakaktė	1910	Be vėjo
2009.04.15	11.00-13.00	Baltakaktė	1796	Be vėjo
2009.04.16	16.00-18.30	Baltakaktė	2085	Vėjas silpnas

2009 metais pavasarinių sankaupų monitoringo metu nustatyta, jog balandžio mėnesį Birvėtos šlapžemėse maitinosi ir nakvojo iki 2085 baltakakčių žąsų. Kitų žąsų rūšių tyrimų metais nestebėta. (1 lentelė). Užlietos paupio pievos nepaprastai vertingas efemerinis biotopas, kurios priklauso nuo konkrečių kiekvieno pavasario hidrometeorologinių sąlygų.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas (sankaupų apsaugos būklės įvertinimas)

Žąsų pavasarinių sankaupų optimalios buveinės kokybė keičiasi natūraliai. Ji priklauso nuo konkretaus sezono hidrometeorologinės situacijos. Sausais pavasariais šios buveinės ne visada yra tinkamos. Stebėjimų metais reikšmingų buveinės savybių pokyčių nenustatyta.

Migruojančių vandens paukščių, išskyrus žąsis, gerves, žuvėdras ir mažuosius kirus, sankaupos

Monitoringo duomenų analizės aprašas apima duomenis surinktus tikrai Dusios, Metelio ir Obelijos ežerų PAST (pateikiama atskiruose prieduose kompaktinėje plokštelėje), analizės būdų aprašymą, informaciją apie buveinės savybių pokyčio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimą bei rekomendacijas apsaugai (pateikiama žemiau).

Analizės būdai

PAST vietinių populiacijų gausumas ir jo pokyčiai (%) vertinami lyginant iki 2005 metų surinktus publikuotus paskutinių dviejų XX a. dešimtmečių duomenis su 2006 bei 2009 metų apskaitų rezultatais. Duomenų palyginimas pateiktas skyriuje Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas.

Atskiruose Metelių ežeruose besiformuojančių sankaupų dydžių pokyčiai įvertinti preliminariai, lyginant jų populiacinius indeksus. Tačiau statistinis reikšmingumas nepaskaičiuotas dėl mažų imčių (mažo stebėjimų sezonų ir vietų skaičiaus). Tai bus galima padaryti sukaupus reikalingas kelių stebėjimų sezonų imtis.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Buveinės savybių pokytis vėlesniais metais bus vertinamas, atsižvelgiant į nustatytus indikatorinių rūšių (dominuojančios rūšys, kurių trofiniai ryšiai su gyvenamąja aplinka žinomi) gausos pokyčius PAST. Vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimas, išskyrus trikdymą, yra ne vandens paukščių monitoringo stebėjimų sudedamoji dalis. Mitybinės bazės pokyčiams vertinti reikalingi atskiri, kitos srities specialistų tyrimai. Migruojančių vandens paukščių sankaupų monitoringo rezultatai akivaizdžiai nurodo apie tokių tyrimų būtinybę.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas.

Sankaupų gausa ir jos pokyčiai vertinti 2006 bei 2009 metais surinktą medžiagą lyginant su 1983-1986 ir 1994-98 metais vykdytų sankaupų apskaitų duomenis.

Lentelė 1. Pavasarinėse sankaupose dominuojančių rūšių gausos palyginimas 1983-2006 m. Nurodomos maksimalios apskaitų pakartojimų reikšmės. Skliaustuose procentais nurodomos populiacinių indeksų reikšmės, paskaičiuotos išėities data laikant 1983-1986 metų duomenis

	1983-1987 m.	1991-1997 m.	2006 m	2009 m
Dusios ežeras				
Kuoduotoji antis	1674 (100)	4800 (2877)	1339 (80)	697 (42)
Metelio ežeras				
Kuoduotoji antis	175 (100)	279 (159)	83 (47)	274 (157)
Rudagalvė antis	52 (100)	148 (285)	319 (613)	106 (203)
Obelijos ežeras				
Rudagalvė antis	80 (100)	52 (65)	193 (241)	50 (63)
Kuoduotoji antis	180 (100)	93 (51)	0 (0)	28 (16)

Dusios ežere pavasarinių migracijų sezono metu pagrindinė rūšimis, kaip ir prieš 10-20 metų, yra kuoduotoji antis. Tačiau pastaraisiais metais stebimas šios rūšies mažėjimas, nors išvadas daryti iš negausių metų stebėjimų dar anksti. Nepakitusia ežero sankaupų ypatybe išliko absoliutus rudagalvės anties sankaupų nebuvimas pavasarį, nors rudenį ši rūšis yra viena iš gausiausių.

Metelio ežere pavasarį gausiausias sankaupas formuoja rudagalvė ir kuoduotoji antis. Atsargiai reikia vertinti laukių sankaupas, nes šios rūšies migracija vyksta labai greitai ir didelė dalis stebimų individų priklauso vietinei perinčiai populiacijai.

Obelijos ežere pavasarinių migracinių sankaupų branduolį taip pat sudaro rudagalvė ir kuoduotoji antis. Kol kas turimi duomenys neleidžia spręsti apie ilgalaikius pokyčius pastarąjį dešimtmetį.

Lentelė 2. Rudeninėse sankaupose dominuojančių rūšių gausos palyginimas 1983-2006 metais. Nurodomos maksimalios paskaitų pakartojimų reikšmės. Skliaustuose procentais nurodomos populiacinių indeksų reikšmės, paskaičiuotos išėjus data laikant 1983-1986 metų duomenis

	1983-1986	1991 -1997	2006 m	2009 m.
Dusios ežeras				
Kormoranas	4 (100)	20 (500)	345 (1150)	505
Gulbė nebylė	126 (100)	89 (70)	107 (89)	114
Gulbė giesmininkė	110 (100)	60 (55)	0 (0)	67
Mažoji gulbė	4 (100)	150 (3750)	5 (125)	7
Kuoduotoji antis	1728 (100)	940 (54)	418 (24)	885
Rudagalvė antis	608 (100)	1122 (185)	259 (43)	67
Laukys	10000 (100)	7000 (70)	4688 (47)	1520
Metelio ežeras				
Gulbė nebylė	42 (100)	31 (71)	83 (198)	66
Kuoduotoji antis	361 (100)	292 (81)	374 (103)	80
Rudagalvė antis	841 (100)	292 (35)	269 (32)	52
Laukys	2876 (100)	3153 (110)	1394 (48)	1220
Obelijos ežeras				
Rudagalvė antis	300 (100)	155 (52)	15 (5)	50
Kuoduotoji antis	260 (100)	38 (15)	20 (0,8)	6
Laukys	1500 (100)	720 (48)	301 (20)	514

Dusios ežere pagrindinėmis rudeninėse sankaupose formuojančiomis rūšimis pastarųjų 25 m laikotarpiu išliko (gausos mažėjimo tvarka): laukys ir kuoduotoji antis. Tačiau 2009 metais skirtingai nei ankstesniais mažesne gausa pasižymėjo rudagalvė antis. Laukio sankaupų dydis lyginamuoju laikotarpiu pastebimai mažėjo. Tuo tarpu didžiojo kormorano - pastebimai išaugo (2 lentelė).

Metelio ežere iš esmės išliko ta pati rudeninių sankaupų dominantinė struktūra: laukys, rudagalvė ir kuoduotoji antis. Tačiau visų šių rūšių per pastaruosius 25 metus gausa sumažėjo.

Obelijos ežere dominuojančiomis sankaupų rūšimis kaip ir per paskutinius 25 metus išliko laukys. Kitos paukščių rūšys sudaro labai mažas sankaupas. Lyginant su 2006 metais kiek padaugėjo tik rudagalvių ančių. Laukių skaičius per pastaruosius 25 metus sumažėjo, nors paskutiniai metai rodo nedidelį pagausėjimą.

Rekomendacijos apsaugai

Dusios ežere pavasarį indikatorinėmis galimų pokyčių rūšimis pavasarį laikytina zoobentofagas - kuoduotoji antis. Jos gausa susijusi su turtinga mitybine baze – dideliais dreisenu ištekliais smėliu ir žvyru padengtuose ežero atbraduose.

Dusios ežere rudenį indikatorinėmis rūšimis laikytina kuoduotoji antis ir laukys. Paskutinės 2 rūšys yra fitobentofagai, kurių daugiamečiai gausos pokyčiai reikštų atabrado dugno augalijos (visų pirma maurabragių) gausos ir rūšinės sudėties pokyčius. Maurabragiai yra jautrūs ežerų pertrešimui, visų pirma fosforu. Abejų rūšių skaičius pastaraisiais metais labai sumažėjęs. Prevencinės apsaugos priemonės visų pirma turėti būti orientuotos į mineralinių trąšų naudojimo kontrolę Dusios ežero baseine, vandens cheminės ir fizinės sudėties, planktono ir bentoso tyrimus. Atsargiais verčia būti vandens paukščių sankaupų sunykimas Žuvinto, Amalvo ir Simno ežeruose praeito amžiaus devinto dešimtmečio pabaigoje-dešimto dešimtmečio pradžioje.

Metelio ežere indikatorinėmis rūšimis tikslinga laikyti rudens sankaupas sudarančius laukius, mažiau rudagalves ir kuoduotąsias antis. Kitų rūšių pokyčių vertinimas dėl jų mažo gausumo nėra reikšmingas.

Obelijos ežere tik laukiai gali būti vertinami, kaip patikimi jų gyvenamosios aplinkos pokyčių indikatoriai. Sistemingas jų sankaupų dydžio mažėjimas yra panašus į analogiškus pokyčius Žuvinto, Simno ir Amalvo ežeruose. Reaguojant į juos būtina atlikti jų mitybinės bazės tyrimus, kad tiksliai nustatyti tai įtakančius faktorius.

Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų sankaupos

Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų apskaitos atliktos dviejose jų apsaugai išskirtose PAST: Nemuno deltos RP Ventės Rago stebėjimo poste ir Pajūrio RP Nemirsetos stebėjimo poste. Analizės būdų aprašymas, informacija apie vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimą, populiacijos gausos pokyčių ir būklės aptarimas bei rekomendacijos apsaugai pateikiama žemiau.

Analizės būdai

Originalūs stebėjimų duomenys pateikiami pridėtoje lentelėje.

Dviejų stebėjimų sezonų duomenų nepakanka atlikti monitoringo tikslams adekvačiai analizei. Todėl buvo apsiribota stebėjimo duomenų santrauka ir preliminariu jų aptarimu. Pagrindinis dėmesys skirtas mažųjų kirų migracijos intensyvumo dinamikai stebėjimų laikotarpiu.

Buveinės savybių pokyčio įvertinimas

Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų migracijos monitoringo metodika iš esmės nenumato vietos savybių išsaugojimo laipsnio įvertinimo. Tai susiję su trumpalaikiu rūšių apsistojimu laikotarpiu Lietuvos pajūryje ir dideliu paukščių mobilumu. Migraciją įtakoja paprastai nepastebimi faktoriai (dažniausiai darantys poveikį ne stebėtojo apžvalgos akiratyje), kuriems išsiaiškinti reikia specialių tyrimų.

Populiacijos gausos pokyčių įvertinimas ir būklės aptarimas

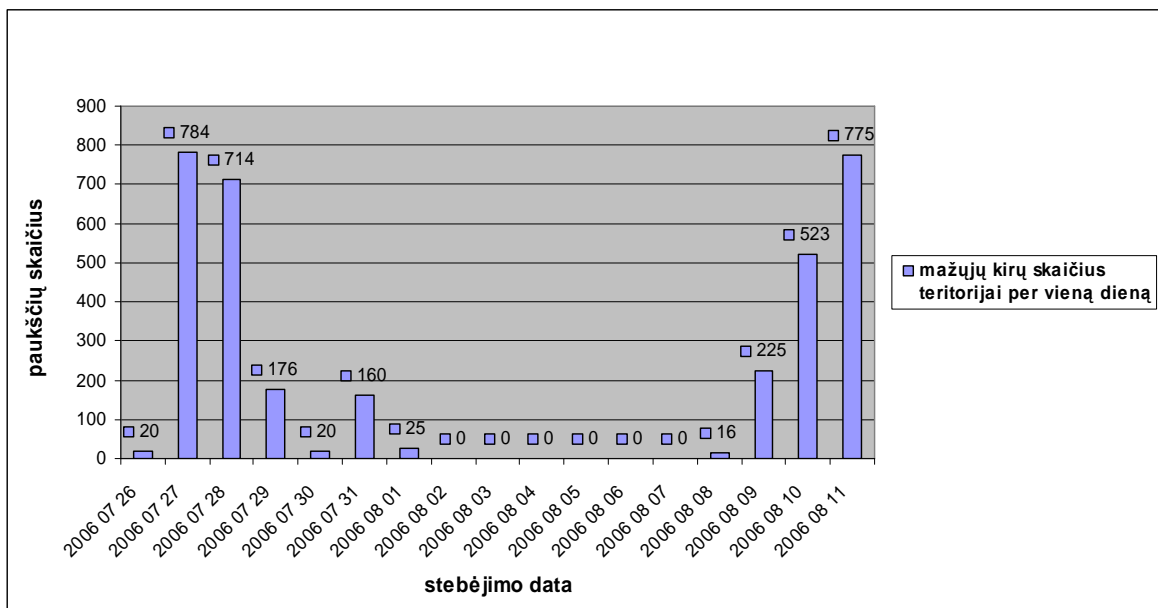
Remiantis 2006 metų stebėjimų sezono duomenimis, Nemirsetos stebėjimo poste buvo nustatyti 2 intensyvumo pikai: vienas liepos antroje pusėje, o kitas – rugpjūčio viduryje. 2009 metais vykdyti stebėjimai parodė, kad ši rūšis intensyviai migruoja ir rugpjūčio gale bei rugsėjo pirmoje pusėje. Tačiau 2009 metais šioje teritorijoje tyrimai nevykdyti liepos mėnesį bei rugpjūčio pirmoje pusėje, todėl spręsti apie rūšies gausą neįvertinus viso sezono nėra galimybių. Reikalingi bent kelių metų tyrimai, kad paaiškėtų jog tokia migracijos raida yra pastovi, o jeigu svyruoja – tai kokiose ribose.

Apie žuvėdrų gausą 2009 metais Nemirsetos poste iš trijų pakartojimų spręsti sudėtinga, kadangi stebėti labai nedideli skaičiai (maksimaliai per dieną: plėšriųjų žuvėdrų – 7, mažųjų žuvėdrų – 6, juodųjų žuvėdrų – 4). Šie skaičiai gali būti atsitiktiniai konkrečios dienos rodikliai. Akivaizdu, kad norint įvertinti šių rūšių gausą būtina atlikti daugiau pakartojimų.

Ventės rago stebėjimų poste 2006 metais neužregistruota migruojančių žuvėdrų ar mažųjų kirų, tuo tarpu 2009 metais stebėta 10 mažųjų kirų, 66 juodosios žuvėdros bei 1 plėšrioji žuvėdra. Šioje teritorijoje vertinimui atlikti trūksta duomenų.

Rekomendacijos apsaugai

Tai greičiau ateities reikalas, kai susikaups pakankamai duomenų, leidžiančių daryti statistiškai pagrįstas išvadas. Šiuo metu, remiantis 2006 bei 2009 metų patirtimi, mes galime patarti pakeisti mažųjų kirų migracijų Ventės Rago stebėjimo posto vietą, nukeliant ją į priešakinę avandeltą, tam panaudojant Uostadvario stebėjimų bokštelį.

1 pav. Migruojančių mažųjų kirų gausumo pokyčiai stebėjimų metu

1 lentelė. Mažųjų kirų migracijos Nemirsetos poste stebėjimų duomenų suvestinė

Stebėjimo data	Paukščių skaičius	Pastabos
2006 07 26	20	Dvi su puse valandos tyvrojo tirštas rytinio stebėjimo metu.
2006 07 27	784	
2006 07 28	714	
2006 07 29	176	Tiek rytinio tiek vakarinio stebėjimų metu buvo dulksna ir rūkas .
2006 07 30	20	Tiek rytinio tiek vakarinio stebėjimų metu buvo dulksna ir rūkas.
2006 07 31	160	Dėl tiršto rūko rytiniai stebėjimai nevykdyti
2006 08 01	25	Ryte stebėjimai tris valandas nevykdyti nes lijo.
2006 08 02	0	Ryte buvo stiprus rūkas, o vakare lijo tad stebėjimai nevykdyti.
2006 08 08	16	
2006 08 09	225	
2006 08 10	523	
2006 08 11	775	Pirmą rytinio stebėjimo valandą tyvrojo tirštas rūkas.
2006 09 02	397	
2006 09 12	444	
2006 09 22	0	Stebėjimai dar kartą buvo atlikti po savaitės tačiau mažųjų kirų stebėta taip pat nebuvo.
2009 08 25	594	
2009 09 01	348	
2009 09 15	89	

Žiemojančių ir migruojančių paukščių sankaupų monitoringo apžvalga ir rekomendacijos

Ateityje, planuojant išvardintų rūšių monitoringo stebėjimus, reikėtų atsižvelgti į ankstesniais tyrimų metais iškilusias problemas, kad surinkti medžiagą, būtiną rūšių sankaupų apsaugos būklei įvertinti.

Sibirinių gagų monitoringui, kadangi ji tapo reta rūšimi, reikalinga daugiau pakartojimų. Taip pat ir migruojančių žuvėdrų bei mažųjų kirų, kadangi mažas pakartojimų skaičius neatspindi realių būklės pokyčių.

Kadangi migruojančių jūrinių erelių (*Haliaeetus albicilla*) sankaupų tyrimai Nemuno deltoje buvo vykdyti ne visoje PAST teritorijoje, jų rezultatai neleidžia įvertinti realios jūrinių erelių sankaupų gausos Nemuno deltoje. Ateityje, vienos ar kelių dienų metu reikėtų lauko stebėjimus planuoti žymiai didesnėje PAST dalyje, kad būtų galima nors ekstrapoliacijos būdu įvertinti bendrą gausą visoje PAST. Būtinai stebėjimus reikėtų atlikti priešakinėje avandeltoje, ties Kniaupo įlanka, Krokų lankos ežero pakrantėje, Rusnės žuvininkystės tvenkiniuose ir Nemuno pakrantėse, t.y. svarbiausiose jūrinių erelių sankaupų vietose.

Dėl panašių priežasčių reikėtų praplėsti ir stebėjimų taškų skaičių Kuršių nerijoje, kur taip pat aktualu atlikti ne mažiau trijų apskaitų pakartojimų, nors realiai, jas reikėtų kartoti kas dvi savaites. Tai irgi duotų žiniai tikslesnius duomenis apie jūrinių erelių sankaupų gausą šioje PAST.

6. Santrauka

Vadovaujantis Valstybinio aplinkos monitoringo nuostatų, patvirtintų aplinkos ministro 2002 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 160 (Žin., 2002, Nr. 40-1514), 15 punkto reikalavimais, stebėjimai buvo atlikti tiek Natura 2000 teritorijų tinkle, tiek ir už jo ribų. Už Natura 2000 teritorijų tinklo ribų, stebėjimai atlikti visose suplanuotose vietovėse, kaip ir buvo numatyta Vilniaus universiteto Ekologijos instituto (VU EI) trišalėje sutartyje su Aplinkos apsaugos agentūra (AAA) ir Valstybine saugomų teritorijų tarnyba (VSTT). Natura 2000 teritorijų ribose medžiagą surinko ir analizei pateikė saugomų teritorijų direkcijų specialistai. Visi surinkti duomenys surinkti duomenys buvo išanalizuoti ir įvertinti, atsižvelgiant į suplanuotas darbų apimtis bei metodinius monitoringo stebėjimų reikalavimus (pakartojimų skaičių, reikalavimus stebimiems parametrams). Taip pat ekspertiškai buvo vertinamas surinktų duomenų reprezentatyvumas, atsižvelgiant į ankstesnių metų informaciją apie stebimas rūšis bei jų registruojamus parametrus. Perinčių paukščių atveju, tyrimai buvo skirti rūšies vietinės populiacijos gausos ir jų buveinių savybių pokyčio įvertinimui, o migruojančių paukščių atveju, registruoti tik gausos parametrai. Viso vykdyti 28 Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių perinčių populiacijų bei 6 migruojančių rūšių ar jų grupių sankaupų gausos įvertinimo bei pasiskirstymo ypatumų stebėjimai. Nors perinčių paukščių stebėjimai vykdyti tiek PAST, tiek už jų ribų, migruojančių paukščių sankaupos stebėtos tik svarbiausiose jų susitelkimo vietose, kurioms suteiktas PAST statusas. Surinkti duomenys parodė, kad:

- senesni duomenys, įvardinti kaip „gausos įvertinimas iki 2004“, dažnai rėmėsi ne metodiškai atliktų apskaitų, o turimų, dažniausiai fragmentiškų, duomenų apie rūšies konkrečioje teritorijoje gausos ir paplitimo ypatumus įvertinimu, todėl 2004-2009 metų laikotarpiu vykstančių pokyčių palyginimui buvo taikomas ekspertinis vertinimas, o ne statistiniai metodai;
- 2009 metų monitoringo tyrimuose dalyvavę stebėtojai, rūšių apskaitas dažniausiai vykdė ne pirmą kartą, žinojo tyrimų objektą ir jau buvo įgiję metodiškai vykdomų paukščių apskaitų patirties, todėl surinktų duomenų kokybė, daugumoje atveju, yra pakankamai gera, kad įvertinti vykstančius pokyčius;
- tačiau kai kuriose PAST surinkti duomenys negali būti naudojami bendroje analizėje, nes akivaizdžiai neatspindi realios situacijos teritorijoje;
- net ir metodiškai surinktų duomenų atveju, dažnai trūksta stebėjimų pakartojimų ir duomenų imties, kad adekvačiai įvertinti vykstančius populiacijų būklės formavimosi procesus.

Tačiau, nepaisant visų stebėjimų metu sutiktų sunkumų ir duomenų trūkumų, perinčių paukščių rūšių vietinių populiacijų ir migruojančių paukščių sankaupų gausos pokyčio tendencijos pakankamai detalai aptartos aprašomuoju būdu. Išanalizuoti duomenys leidžia įvertinti rūšių apsaugos būklę, kas yra svarbiausia šiame Europos Bendrijos svarbos paukščių stebėsenos etape, ypač vertinant atskiros rūšies apsaugos efektyvumą, bei numatyti būtinas apsaugos priemones. Tyrimų metu surinkta medžiaga leido įvertinti kiekvienos stebėtos rūšies perinčios populiacijos apsaugos būklę jų apsaugai svarbiose teritorijose ir už pastarųjų ribų.

7. Svarbiausi naudoti literatūros šaltiniai

- „Favourable conservation status“ – from legal interpretation to practical application. L.C. Charalambides (counsel). 10.12.2004. Guidance document for the „Habitats“ directive 92/43/EEC.
- BirdLife International. 2000. European bird populations: estimates and trends., Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 10).
- BirdLife International. 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12).
- Cramp S. & Simmons K. E. L. (eds). 1977. Handbook of the Birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Vol. I. Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. (eds). 1980. The birds of the western Palearctic. Vol. II. Oxford University Press, London.
- Cramp S. & Simmons K.E.L. 1983. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. The Birds of the Western Palearctic. Vol. III. Waders to Gulls. Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. (ed.) 1988. The Birds of the Western Palearctic. Vol. V. Oxford University Press, Oxford.
- Cramp S. 1985. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa. Vol. IV. Terns to Woodpeckers. Oxford University Press, Oxford.
- Dagys M., Švažas S., Žydelis R., Raudonikis L., Vaitkuviene D. 2003. Žiemojančių vandens paukščių monitoringas. Monitoringo ataskaita AAA, 32 pp.
- Delany S., Scott D. 2002. Waterbird Population Estimates. Third Edition. Wetlands International Global Series No. 12. Wageningen, The Netherlands: Wetlands International.
- Gilbert G., Gibbons D.W. & Evans J. 1998. Bird monitoring methods. A manual of techniques for key UK species. Royal Society for the Protection of Birds.
- Lietuvos fauna. Paukščiai 1. 1990. V.Logminas (sud.).Vilnius: Mokslas.
- Lietuvos fauna. Paukščiai 2.1991. V.Logminas (sud.).Vilnius: Mokslas.
- Lietuvos perinčių paukščių atlasas. Petras Kurlavičius (red.) ir kt. 2006. Kaunas: Lututė.
- Raudonikis L. 2004. Europos Sąjungos reikšmės paukščiams svarbios teritorijos Lietuvoje. Lietuvos ornitologų draugija, Vilniaus universiteto Ekologijos institutas. Kaunas: Lututė.
- Raudonikis L. 2004. Lithuania. In: Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International. (BirdLife Conservation Series No. 12)
- Raudonikis L., Stanevičius V., Brazaitis G., Sorokaitė J., Treinys R., Dagys M., Dementavičius D. 2006. Europos bendrijos svarbos gyvūnų rūšių monitoringo metodikos. Paukščiai. Vilnius: Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba, Vilniaus universiteto Ekologijos institutas.
- Snow D.W. & Perrins C.M. 1998. The Birds of the Western Palearctic. Concise Edition, Vol. 1 & 2. Oxford University Press, Oxford.
- Tucker G.M. & Heath, M.F. 1994. Birds in Europe: their conservation status. Cambridge, UK: BirdLife International.

Priedas

**EUROPOS BENDRIJOS SVARBOS PAUKŠČIŲ RŪŠIŲ, KURIŲ APSAUGAI BŪTINA STEIGTI
TERITORIJAS, MONITORINGO 2009 METŲ PLANAS
(nurodant atsakingas saugomų teritorijų direkcijas)**

Vykdytojas	Paukščių rūšys	Monitoringo vietos pavadinimas	Stebimi parametrai ir matavimo vienetai	Stebėjimų dažnumas
PERINTYS PAUKŠČIAI				
Anykščių RP	Juodasis gandras	Taujėnų - Užulėnio miškai, LTUKMB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
		Šimonių giria, LTANYB001		
	Mažasis erelis rėksnys	Taujėnų - Užulėnio miškai, LTUKMB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
		Šimonių giria, LTANYB001		
	Lėlys	Šimonių giria, LTANYB001	Kurkiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Žalvarnis	Šimonių giria, LTANYB001	Suaugusių pavienių paukščių, porų, vadų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Juodoji meleta	Šimonių giria, LTANYB001	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	
Asvejos RP	Juodasis peslys	Asvejos ežerynas, LTSVEB005	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Lėlys	Asvejos ežerynas, LTSVEB005	Kurkiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Aukštaitijos NP	Juodasis peslys	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Dysnų ir Dysnykščio apyežerių šlapžemių kompleksas, LTIGNB004	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Gaidukas	Kretuono ežeras, LTSVEB003	Patelių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus

	Mažasis kiras	Kretuono ežeras, LTSVEB003	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Upinė žuvėdra	Kretuono ežeras, LTSVEB003	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Žvirblinė pelėda	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Žalvarnis	Vakarinė Aukštaitijos nacionalinio parko dalis, LTIGNB003	Suaugusių pavienių paukščių, porų, vadų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Biržų RP	Juodasis gandras	Biržų giria, LTBIRB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Mažasis erelis rėksnys	Biržų giria, LTBIRB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė	Nemunėlio upės slėnis, LTBIRB002	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Biržų giria, LTBIRB001		
	Žvirblinė pelėda	Biržų giria, LTBIRB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Uralinė pelėda	Biržų giria, LTBIRB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus	
Čepkelių VR	Tetervinas	Čepkelių pelkė, LTVARB002	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Dieveniškių IRP	Vapsvaėdis	Rūdninkų giria, LTSALB002	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Tetervinas	Rūdninkų giria, LTSALB002	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Lėlys	Rūdninkų giria, LTSALB002	Kurkiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Juodoji meleta	Rūdninkų giria, LTSALB002	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Mėlyngurklė	Baltosios Vokės šlapžemės, LTSALB003	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Dubysos RP	Jūrinis erelis	Blinstrubiškio miškas, LTRASB002	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus

	Griežlė	Dubysos upės slėnis, LTRASB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Tulžys	Dubysos upės slėnis, LTRASB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Dzūkijos NP	Tetervinas	Dainavos giria, LTVARB005	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Lėlys	Dainavos giria, LTVARB005	Kurkiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Žalvarnis	Dainavos giria, LTVARB005	Suaugusių pavienių paukščių, porų, vadų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Gražutės RP	Didysis baublys	Drūkšių ežeras, LTZARB003	Baubiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Juodoji žuvėdra	Smalvos šlapžemių kompleksas	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Žvirblinė pelėda	Šiaurės rytinė Gražutės regioninio parko dalis, LTZARB004	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Kamanų VR	Tetervinas	Kamanų pelkė, LTAKMB001	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Griežlė	Kamanų pelkė, LTAKMB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Kauno marių RP	Vapsvaėdis	Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Juodasis peslys	Kauno marios, LTKAUB008	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Mažasis erelis rėksnys	Labūnavos miškas, LTKEDB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Plovinė vištelė	Kauno marios, LTKAUB008	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė	Nevėžio upės slėnis, LTKAUB004	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Žvirblinė pelėda	Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus

	Tulžys	Kauno marios, LTKAUB008	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Juodoji meleta	Būdos - Pravieniškių miškai, LTKAIB006	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Krekenavos RP	Juodasis gandras	Žalioji giria, LTPANB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
		Dotnuvos - Josvainių miškai, LTKEDB003		
	Vapsvaėdis	Žalioji giria, LTPANB001	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Mažasis erelis rėksnys	Lančiūnavos miškas, LTKEDB002	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Žvirblinė pelėda	Žalioji giria, LTPANB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Kuršių nerijos NP	Juodasis peslys	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Juodkrūtis bėgikas	Tyrų pelkė, LTKLAB002	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Meldinė nendrinukė	Tyrų pelkė, LTKLAB002	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Svencelės pievos, LTKLAB009				
Kurtuvėnų RP	Mažasis erelis rėksnys	Gedžiūnų miškas, LTPAKB002	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
		Gubernijos miškas, LTSIAB001		
Labanoro RP	Vapsvaėdis	Labanoro giria, LTSVEB002	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Juodasis peslys	Labanoro giria, LTSVEB002	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Lėlys	Labanoro giria, LTSVEB002	Kurkiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Žalvarnis	Labanoro giria, LTSVEB002	Suaugusių pavienių paukščių, porų, vadų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Juodoji meleta	Labanoro giria, LTSVEB002	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus

Metelių RP	Didysis baublys	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Baubiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Rudė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Teritorinių patinų/porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Plovinė vištelė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Mėlyngurklė	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Nemuno deltos RP	Didysis baublys	Nemuno delta, LTSLUB001	Baubiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Jūrinis erelis	Nemuno delta, LTSLUB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Plovinė vištelė	Nemuno delta, LTSLUB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė	Nemuno delta, LTSLUB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002		
	Avocetė	Nemuno delta, LTSLUB001	Perinčių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Juodkrūtis bėgikas	Nemuno delta, LTSLUB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Gaidukas	Nemuno delta, LTSLUB001	Patelių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Mažasis kiras	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	
Nemuno deltos RP	Upinė žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Mažoji žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Juodoji žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002		
Baltaskruostė žuvėdra	Nemuno delta, LTSLUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	

	Stulgys	Nemuno delta, LTSLUB001	Treliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
		Sausgalvių pievos, LTSLUB003		
	Didysis apuokas	Nemuno delta, LTSLUB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Tulžys	Nemuno delta, LTSLUB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Meldinė nendrinukė	Nemuno delta, LTSLUB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Sausgalvių pievos, LTSLUB003				
Nemuno kilpų RP	Upinė žuvėdra	Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių, LTPRIB005	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Mažoji žuvėdra	Nemunas tarp Prienų ir Lengveniškių, LTPRIB005	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Nemunas tarp Pelėšiškių ir Balbieriškio, LTPRIB006		
Neries RP	Juodoji žuvėdra	Kazimieravo šlapžemės, LTVLNB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Mėlyngurklė	Kazimieravo šlapžemės, LTVLNB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Pagamančio RP	Juodasis gandras	Vainuto miškas, LTSLUB004	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Vapsvaėdis	Vainuto miškas, LTSLUB004	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Mažoji žuvėdra	Visbarų tvenkiniai, LTTAUB003	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Pajūrio RP	Tulžys	Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, esanti Šilutės raj. (aukščiau Nemuno deltos RP ribos) ir Klaipėdos raj.)	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė		Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Upinė žuvėdra	Kalvių karjeras, LTKLAB003	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Panemunių RP	Mažoji žuvėdra	Nemuno upės pakrantės ir salos tarp Kulautuvos ir Smalininkų, LTKAUB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus

Rambyno RP	Griežlė	Šešuvies ir Jūros upių slėniai, LTTAUB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Tulžys	Šešuvies ir Jūros upių slėniai, LTTAUB001	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Salantų RP	Griežlė	Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, esanti Plungės ir Kretingos raj.)	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Apšės upės slėnis, LTSKUB001		
		Erlas ir Salanto upių slėniai, LTSKUB002		
	Tulžys	Minijos upės slėnis, LTKLAB005 (dalis, esanti Plungės ir Kretingos raj.)	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Sartų RP	Plovinė vištelė	Čedaso ežeras ir jo apyežerės, LTROKB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė	Šaltojos ir Vyžuonos upių slėniai, LTROKB004	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Mažasis kiras	Vasaknų tvenkiniai, LTZARB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Upinė žuvėdra	Vasaknų tvenkiniai, LTZARB001	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Juodoji žuvėdra	Čedaso ežeras ir jo apyežerės, LTROKB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Sirvėtos RP	Vapsvaėdis	Adutiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Tetervinas	Adutiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Griežlė	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
		Svylos upės slėnis, LTSVEB001		
	Gaidukas	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	Patelių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Mažasis kiras	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus	

	Stulgys	Svylos upės slėnis, LTSVEB001	Treliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Uralinė pelėda	Adutiškio - Guntauninkų miškai, LTSVEB008	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Varnių RP	Didysis baublys	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001	Baubiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Plovinė vištelė	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Juodoji žuvėdra	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001	Lizdų, paukščių skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Mėlyngurklė	Biržulio-Stervo pelkių kompleksas, LTTELB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Veisiejų RP	Upinė žuvėdra	Niedaus ir Veisiejų ežerai, LTLAZB001	Lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Ventos RP	Griežlė	Ventos upės slėnis, LTAKMB002	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
	Tulžys	Ventos upės slėnis, LTAKMB002	Porų/užimtų lizdų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Viešvilės VR	Griežlė	Nemuno slėnio pievos ties Viešvile, LTTAUB004	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Vištyčio RP	Griežlė	Širvintos upės slėnis, LTVLKB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Žemaitijos NP	Vapsvaėdis	Plinkšių miškas, LTMAZB001	Teritorinių porų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Griežlė	Žemaitijos nacionalinis parkas, LTPLUB001	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2-3 k. per metus
Žuvinto BR	Didysis baublys	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Baubiančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Tetervinas	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Burbuliuojančių patinų tuokvietėje skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Plovinė vištelė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Teritorinių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus

	Mėlyngurklė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
	Meldinė nendrinukė	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Giedančių patinų skaičius (vnt.); buveinės savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
NEPERINTYS PAUKŠČIAI (paukščių sankaupos)				
Dzūkijos NP	Jūrinis erelis	Grybaulios žuvininkystės tvenkiniai, LTVARB007	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Kamanų VR	Migruojančių žąsų sankaupos	Kamanų pelkė, LTAKMB001	Atskirų žąsų rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
Kauno marių RP	Jūrinis erelis	Kauno marios, LTKAUB008	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
Kuršių nerijos NP	Jūrinis erelis	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Baltijos jūroje žiemojančių vandens paukščių sankaupos	Kuršių nerijos nacionalinis parkas, LTKLAB001	Stebėtų paukščių skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	3 k. per metus
Metelių RP	Migruojančių vandens paukščių, išskyrus žąsis, gerves, žuvėdras ir mažuosius kirus, sankaupos	Metelių, Dusios ir Obelijos ežerai, LTALYB001	Atskirų vandens paukščių rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
Nemuno deltos RP	Jūrinis erelis	Nemuno delta, LTSLUB001	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	2 k. per metus
	Migruojančių žąsų sankaupos	Senrusnės ir Sennemunės ežerai, LTSLUB002	Atskirų žąsų rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
		Nemuno delta, LTSLUB001		
Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų sankaupos	Nemuno delta, LTSLUB001	Atskirų žuvėdrų rūšių ar mažųjų kirų stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus	
Pajūrio RP	Sibirinė gaga	Baltijos jūros priekrantė, LTPALB001	Stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	4 k. per metus

Pajūrio RP	Migruojančių žuvėdrų ir mažųjų kirų sankaupos	Baltijos jūros priekrantė, LTPALB001	Atskirų žuvėdrų rūšių ar mažųjų kirų stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
Sirvėtos RP	Migruojančių žąsų sankaupos	Birvėtos šlapžemės, LTIGNB001	Atskirų žąsų rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
Žagarės RP	Migruojančių žąsų sankaupos	Mūšos tyrelio pelkė, LTJONB001	Atskirų žąsų rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus
Žuvinto BR	Migruojančių žąsų sankaupos	Žuvinto, Žaltyčio ir Amalvo pelkės, LTALYB003	Atskirų žąsų rūšių stebėtų individų skaičius (vnt.); vietos savybių išsaugojimo laipsnis	5 k. per metus